

20
23

LETNO POROČILO JAVNEGA ZAVODA MALA ULICA - CENTRA ZA OTROKE IN DRUŽINE V LJUBLJANI

LJUBLJANA, FEBRUAR 2024

Poročilo pripravili: Daša Cvjetičanin in Eva Strmljan Kreslin

Računovodsko poročilo pripravila: Nataša Bogataj, Vizija računovodstvo

Proračunski uporabnik: Javni zavod Mala ulica – Center za otroke in
družine v Ljubljani

Sedež: Prečna ulica 7, Ljubljana

Matična številka: 6636454000

Davčna številka: SI38302586

Šifra dejavnosti: 88.910

01 SPLOŠNI DEL

3

1.1. Zakonske in druge podlage, ki pojasnjujejo delovno področje zavoda	3
1.2. Dejavnost zavoda	4
1.3. Letni cilji zavoda	5
1.4. Vrednote zavoda	6
1.5. Dolgoročni cilji zavoda	6
1.6. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev	7
1.7. Nastanek morebitnih nedopustnih ali nepričakovanih posledic pri izvajanju programa	7
1.8. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev glede na pretekla obdobja	7
1.9. Ocena gospodarnosti in učinkovitosti poslovanja glede na opredeljene standarde in merila	8
1.10. Ocena delovanja sistema notranjega finančnega nadzora	8
1.11. Pojasnila na področjih, kjer zastavljeni cilji niso bili doseženi	8
1.12. Ocena učinkov poslovanja zavoda na druga področja, predvsem na gospodarstvo, socialo, varstvo okolja, regionalni razvoj in urejanje prostora	8
1.13. Druga pojasnila, ki vsebujejo analizo kadrovanja in kadrovske politike in poročilo o investicijskih vlaganjih	9

02 POSEBNI DEL

10

2.1. Ustanovitelj Javnega zavoda Mala ulica	10
2.2. Predstavitev Javnega zavoda Mala ulica	10
2.3. Organiziranost zavoda in vodstvo	10
2.4. Uresničevanje vizije in poslanstva Javnega zavoda Mala ulica	11
2.5. Viri financiranja Javnega zavoda Mala ulica	12
2.6. Poročilo o delu sveta zavoda	12
2.7. Poročilo o izvedbi programa	13
2.7.1. PROGRAMI ZA DRUŽINE	16
2.7.2. PROGRAMI PSIHOSOCIALNE POMOČI ZA STARŠE IN OTROKE	48
2.7.3. POSEBNI PROJEKTI, IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN PROMOCIJA	64
2.7.4. GOSPODARJENJE, INVESTICIJE IN VZDRŽEVALNA DELA	80

03 RAČUNOVODSKO POROČILO

80

Nagovor direktorice

Za nami je jubilejno - 10. - leto delovanja družinskega centra Mala ulica. Proslavljanje smo začeli že januarja z dogodkom, ki se ga je poleg župana g. Zorana Jankoviča in direktorice Direktorata za družine ge. Špele Isop udeležila tudi podžupanja Tjaša Ficko, mnogo vodij oddelkov in zaposlenih Mestne občine Ljubljana, ravnateljic in ravnateljev ljubljanskih vrtcev in šol ter drugih podpornikov in prijateljev Male ulice. Leto smo obeležili z razstavo Damijana Stepančiča v Mali ulici, s posebno razstavo na vhodu parka Tivoli, z mestnim avtobusom, ki smo ga »oblekli« v Malo ulico ter obeležitvijo stote (100!) gozdne poti, ki smo jo postavili na grajski grič.

Posebno zadovoljstvo je bilo druženje s priznanimi strokovnjakinjami s področij, ki jih s svojo dejavnostjo pokriva Mala ulica, in skupno ustvarjanje monografije »Na ulice! Odraščanje v današnjem času«, ki je tik pred izdajo.

Leto smo zaključili z dobrodelno dražbo, ki je izjemno uspela – razširili smo krog podpornikov in prijateljev, zbrali pa smo tudi presenetljiv znesek, ki smo ga v letu 2023 resnično potrebovali. V Mali ulici je – tako kot v drugih javnih zavodih in neprofitnih organizacijah – pač tako: več ko delamo, manj imamo denarja. Rekordni obiski Male ulice pomeni tudi več stroškov – več osebja, več programa, več porabljenega materiala za ustvarjanje ... ne nazadnje tudi za čiščenje. Enako velja za psihosocialne programe, ki jih izvajamo: veseli smo bili povabila MOL k reševanju težav v soseski Polje IV in tudi dodatnih sredstev, ki smo jih prejeli, pa vendar niso bila dovolj. Psihosocialne programe izvajajo vrhunski strokovnjaki, ne le zaposleni v zavodu, saj nas preprosto ni dovolj, ampak tudi zunanji sodelavci, in vse je potrebno plačati. Jasno.

Enako je s počitniškim varstvom, predvsem poletnim. Pritisk staršev je iz leta v leto večji; otroci pač ne morejo biti 10 tednov sami doma, svoje pa zagotovo prispeva tudi dober glas o naših zabavnih in kvalitetnih počitniških programih. Vsem bi radi ustregli, zato iz leta v leto povečujemo število mest v počitniškem varstvu, v varstvo vedno vzamemo še kakega otroka več, da rešimo kako trenutno oz. nenačrtovano stisko, vse to pa zopet rezultira v povišanih stroških.

Z vsemi temi vsebinskimi rekordi smo letos prvič zabeležili presežek odhodkov nad prihodki – resda majhen, in lahko ga bomo pokrili s preteklimi dobički. Ampak v prihodnje bomo morali bolj striktno in neusmiljeno zavračati tako obiskovalce kot tiste, ki bi se radi udeležili naših programov – otroke in starše – da ne končamo v rdečih številkah. Kar nas – mene in mojo celo ekipo, ki je entuziastično predana svojemu delu – boli. Ker so denarci, ki jih porabimo ali bi jih porabili, majhni in zanemarljivi v primerjavi s tem, kar z njimi dosežemo: lepše in varnejše otroštvo, boljše temelje za življenje mnogih otrok, mirno in harmonično družinsko življenje. To vse pa pomeni manj duševnih in zdravstvenih težav, manj težav pri medsebojnih odnosih, pri učenju, ... manj stroškov. Le da to ne bodo več stroški Male ulice, ampak stroški države – zdravstvenega, socialnega in izobraževalnega sistema, morda celo penologije. Se nam splača?

Zahvaljujem se vsem, ki ste prispevali k izvedbi programa v letu 2023, vsem, ki ste bili vedno znova pripravljeni priti na pomoč preobremenjenim sodelavcem ali prisluhnuti družini v stiski, vsem, ki ste velikodušno odprli srce in denarnico in nam pomagali.

Hvala!

Eva Strmljan Kreslin
direktorica

01

SPLOŠNI DEL

Javni zavod Mala ulica – Center za otroke in družine v Ljubljani (v nadaljevanju Zavod) je bil ustanovljen s sklepom Mestnega sveta MOL 9. junija 2014. Zavod je uradno pričel s svojim delovanjem 1. 7. 2014. Prostor, kjer Zavod opravlja svojo dejavnost, so na Prečni ulici 7, kjer deluje Družinski center Mala ulica. Poleg tega ima Zavod v upravljanju pisarniške prostore na Resljevi 18 ter vrt na Rakovi jelši.

Poslanstvo Javnega zavoda Mala ulica je zagotavljati mrežo varnih in družinam prijaznih prostorov za kvalitetno preživljanje skupnega prostega časa ter organizirati in izvajati podporne programe in dejavnosti, namenjene predšolskim otrokom in njihovim staršem.

Vodilo našega dela je, da se čim bolj približamo potrebam staršev in smo pri svojem delu maksimalno fleksibilni. Čim bolj se skušamo prilagoditi tudi programsko, zato vsebino in zahtevnost posameznih ustvarjalnic in dejavnosti sproti prilagajamo številu in starosti otrok, se odzivamo pobudam in predlogom staršev glede vsebine predavanj s področja nege in vzgoje otroka in drugih dejavnosti, namenjenih otrokom in staršem.

Vizija javnega zavoda je, da bi imeli prav vsi ljubljanski starši možnost koriščenja storitev družinskih centrov. To pomeni vsaj pet družinskih centrov v MOL, ki bodo ponujali tako prostor za druženje in igro kot celostno podporo družini v smislu občasnega varovanja otrok, svetovanja in izobraževanja.

1.1. Zakonske in druge podlage, ki pojasnjujejo delovno področje zavoda

1. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Mala ulica - centra za otroke in družine v Ljubljani
2. Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00–ZPDZC in 127/06– ZJZP)
3. Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/11 – UPB, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617 in 13/18)
4. Zakon o računovodstvu (Uradni list RS, št. 23/99, 30/02 – ZJF-C in 114/06 – ZUE)
5. Zakon o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15 in 14/18)
6. Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (Uradni list RS, št. 51/06 – UPB, 117/06 – ZDavP-2, 23/14, 50/14, 19/15 – odl. US, 102/15 in 7/18)
7. Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 94/07-UPB)
8. Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/07 - UPB, 65/08, 69/08 - ZTFI- A, 69/08 - ZZavar-E in 40/12 – ZUJF)
9. Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 108/09 – UPB, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU, 50/14, 95/14 – ZUPPJS15, 82/15, 23/17 – ZDOdv in 67/17 in 84/18)
10. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16 in 15/17 – odl. US in 22/19 - ZPosS)
11. Kolektivna pogodba za javni sektor (Uradni list RS, št. 57/08, 23/09, 91/09, 89/10, 89/10, 40/12, 46/13, 95/14, 91/15, 21/17, 46/17 in 69/17 in 80/18)
12. Kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 18/91-I, 53/92, 13/93 – ZNOIP, 34/93, 12/94, 18/94 – ZRPJZ, 27/94, 59/94, 80/94, 64/95, 19/97, 37/97, 87/97 – ZPSDP, 3/98, 3/98, 39/99 – ZMPUPR, 39/99, 40/99 - popr., 99/01, 73/03, 77/04, 115/05, 43/06 – ZKoIP, 71/06,

- 138/06, 65/07, 67/07, 57/08– KPJS, 67/08, 1/09, 2/10, 52/10, 2/11, 3/12, 40/12, 1/13, 46/13, 95/14, 91/15, 88/16, 80/18, 31/19, 80/19, 97/20 in 160/20)
13. Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2020 in 2021 (Uradni list RS, št. 79/19, 61/20 - ZDLGPE, 133/20 in 174/20 - ZIPRS2122)
 14. Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2021 in 2022 (Uradni list RS, št. 174/20)
 15. Uredba o načinu priprave kadrovskih načrtov posrednih uporabnikov proračuna in metodologiji spremljanja njihovega izvajanja za leti 2020 in 2021 (Uradni list RS, št. 3/20)
 16. Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Mala ulica - Centra za otroke in družine v Ljubljani.

1.2. Dejavnost zavoda

Zavod je ustanovljen z namenom opravljanja dejavnosti programov za kvalitetno preživljanje prostega časa predšolskih otrok in družin ter upravljanja, urejanja in vzdrževanja družinskih centrov in pripadajočih zunanjih igrišč, ki delujejo na površinah in v stavbah, ki so v lasti ustanovitelja in so namenjeni izvajanju dejavnosti za otroke in družine.

Zavod opravlja na način in pod pogoji, ki veljajo za javno službo, naslednje osnovne dejavnosti:

- organizacija prostočasnih in izobraževalnih aktivnosti za predšolske otroke vse dni v letu,
- organizacija in izvedba občasnega varstva predšolskih otrok,
- organizacija in izvedba počitniškega varstva za učence osnovne šole med vsemi šolskimi počitnicami (z namenom lažjega usklajevanja družinskega in poklicnega življenja),
- organizacija podpornih in izobraževalnih programov za starše.

Zavod lahko izvaja dodatne izobraževalne dejavnosti za otroke in družine. Zavod opravlja kot javno službo in na način ter pod pogoji, ki veljajo za javno službo, še naslednje dejavnosti:

- izvaja programe in dejavnosti za otroke in družine v skladu s poslanstvom,
- omogoča dostopnost svojih programov, dejavnosti in prostorov najširši populaciji otrok,
- izvaja počitniško varstvo učencev osnovne šole, v svojih prostorih omogoča in koordinira izvajanje programov v skladu s poslanstvom, ki jih izvajajo javni zavodi, nevladne organizacije, posamezniki in drugi ter zagotavlja strokovno in organizacijsko podporo,
- izvaja izobraževalne in svetovalne programe za nego in vzgojo otrok,
- sistematično in kontinuirano obvešča zainteresirano javnost, še posebej nevladne organizacije s področja vzgoje in izobraževanja, vrtce in osnovne šole o svojih programih in dejavnostih,
- sodeluje s sorodnimi organizacijami doma in v tujini ter se vključuje v domače in mednarodne organizacije in mreže,
- redno izvaja evalvacijo svojih programov in projektov in daje pobude ter predloge ustanovitelju za izboljšanje stanja na področju dejavnosti za otroke in družine,
- upravlja z objekti oziroma s prostori in zemljišči, v katerih deluje,
- skrbi za zavarovanje objektov, zemljišč in opreme ter skrbi za varnost delovanja objektov in naprav s skrbnostjo dobrega gospodarja.

Družinski center Mala ulica je po novem odprt vsak delavnik od 9.30 do 18.30 ure, med vikendi in prazniki pa od 10. do 18. ure. V sklopu zavoda deluje kavarna kot dopolnilna dejavnost, kjer ponujamo sadne sokove, tople napitke, prigrizke in svežo zelenjavno juho, pripravljeno iz ekološko pridelanih sestavin. Kavarna (tržna dejavnost) je nujni del ponudbe, saj omogoča prijetno okolje za preživljanje prostega časa staršem ter podaljšuje čas zadrževanja v družinskem centru.

1.3. Letni cilji zavoda

1. PROGRAMI ZA DRUŽINE

1.1 Za otroke

- Dnevni program za predšolske otroke
- Ulično delo
- Gozdna pedagogika
 - Učarije
- Vrtišče
- Tematske rojstnodnevne zabave
- Počitniško varstvo šolarjev
 - Ulično delo med počitnicami

1.2 Za starše

- Pedokinetika
- Poporodni pilates z dojenčki
- Joga za nosečnice
- Tečaj masaže dojenčka
- Delavnice za mamice po porodu
- Delavnice za nosečnice
- Kava z nosilkami
- Svetovalnica za dojenje
- Fun Little Gym
- Aktivni očki

2. PROGRAMI PSIHOSOCIALNE POMOČI

2.1 Za otroke

- Dino šola, čustveni in socialni trening za otroke od 4-8 leta
- Preventivne delavnice za otroke

2.2 Za starše

- Neverjetna leta za starše otrok od 3. do 8. leta starosti
- Neverjetna leta za starše dojenčkov do 12. meseca starosti
- Klepetki
- Strokovnjak na obisku
- Moj porod – skupina za predelavo porodne izkušnje
- Mala šola psihopatologije za starše
- Klepetalnica za očke
- Zamislice

3. POSEBNI PROJEKTI, IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN PROMOCIJA

- Gostovanje Male ulice v drugih institucijah in projektih (Festival Bobri, Prvič v kino ipd.)
- Vodenje Programa Neverjetna leta v RS v obdobju 2022 - 2025
- Sodelovanje z vrtci in šolami
- ERASMUS+ Co-baby. Professional childcare within coworking spaces
- ERASMUS+ (KA2): PARTNERSTVA ZA SODELOVANJE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH
- Projekt #NET2050 (v fazi razpisa)
- Zagovornik otroške igre

4. MALA ULICA PRAZNUJE 10 LET

5. SKRIB ZA ZAPOSLENE

6. GOSPODARJENJE, INVESTICIJE IN VZDRŽEVALNA DELA

1.4. Vrednote zavoda

1.5. Dolgoročni cilji zavoda

1

Stalno povečevanje obsega in kvalitete programa ter širitev dejavnosti na druge lokacije (tudi v obliki uličnega dela).

2

Ostati osrednja informativno-izobraževalna točka in srečevališče mladih družin v Ljubljani in odpreti vsaj še tri družinske centre v MOL do leta 2030.

3

Ohraniti najkvalitetnejše počitniško varstvo za šolarje v MOL in ga širiti na druge lokacije.

4

Povezovanje s kompatibilnimi in komplementarnimi institucijami v MOL, Sloveniji in tujini z namenom bogatitve programa, izmenjave izkušenj in izobraževanja zaposlenih.

5

Zakonska ureditev statusa družinskega centra in zaposlenih v njem.

1.6. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev

Večino ciljev, zastavljenih za leto 2023, smo dosegli ali presegli, zaradi nezanimanja obiskovalcev oz. odsotnosti izvajalke nismo izvedli le nekaj manjših dogodkov (gl. 1.11.), ki pa smo jih uspešno nadomestili z drugimi dejavnostmi.

Poleg načrtovanih aktivnosti smo pilotno izvedli program Invest in Play (iiP), ki je namenjen staršem otrok od 2. do 12. leta starosti. Za vodenje treningov starševstva po programu iiP sta se usposobili 2 zaposleni sodelavki, ki sta treninge od oktobra do decembra (12 srečanj) tudi vodili. Program temelji na gradnikih, ki pomagajo staršem pri vzpostavljanju in ohranjanju trdnih, spoštljivih in skrbnih odnosov z otroki.

Obisk družinskega centra Mala ulica je bil v letu 2023 nedvomno rekorden – zabeležili smo kar **25.485 obiskov**. Skupaj z udeleženci starševskih programov, uličnih aktivnosti, obiskovalcev gozdnih poti, rojstnodnevnih praznovanj, gozdnih sprehodov za vrtčevske in šolske skupine ter počitniškega varstva (skupno 10.783 obiskovalcev) so imele aktivnosti Male ulice v družinskem centru in zunaj njega kar **36.268 obiskov!** V to številko seveda niso všteti obiskovalci razstave *Za boljše starševstvo* ter virtualni obiski Male ulice, ki jih je bilo skoraj 200.000.

1.7. Nastanek morebitnih nedopustnih ali nepričakovanih posledic pri izvajanju programa

V skladu z Uredbo o spremembah Uredbe o uvrstitvi delovnih mest v javnih agencijah, javnih skladih in javnih zavodih v plačne razrede (Uradni list RS, št. 157/2022) in Uredbo o spremembah Uredbe o plačah direktorjev v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 157/2022) so se izhodiščni plačni razredi delovnih mest 1. 4. 2023 zvišali za en plačni razred. To je dodatno povišalo stroške dela (prvo povišanje je nastalo s spremembo sistemizacije delovnih mest v letu 2022), ki pa jih financerji projektov (v prvi vrsti MDDSZ) ne upoštevajo. S pogodbo iz leta 2020 smo zavezani opraviti isto količino delovnih ur in obveznosti, ob tem pa se financiranje ni povečalo, niti nam financer ne dovoli prerazporeditve sredstev znotraj postavk. To predstavlja velik pritisk na sredstva, ki jih zavod pridobiva iz nejavnih virov za opravljanje javne službe in naj bi bila v prvi vrsti namenjena izvedbi programa, žal pa moramo z njimi v večji meri kriti višje stroške (deležev) plač.

1.8. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev glede na pretekla obdobja

Število obiskovalcev družinskega centra se je v primerjavi s predhodnim letom močno povečalo, kar je razumljivo, saj je bil družinski center skupno zaprt le 13 dni, in sicer kot načrtovano na štiri praznične dneve: 1. 1., 9. 4., 1. 11. in 25. 12. ter devet dni v času spomladanskih šolskih počitnic (v tem času smo kot vsako leto opravili vsa večja vzdrževalna dela in beljenje).

Zopet smo povečali število razpoložljivih mest v počitniškem varstvu (z načrtovanih 795 oz. lanskih 798 smo število povišali na 842 otrok!), ohranili »koronsko okrepljeno« število programov psihosocialne pomoči za starše in otroke in ulično delo ter delo s starši (trainingi starševstva) razširili v sosesko Polje IV. Vsebinski kazalniki so navedeni v posebnem delu poročila za vsako posamezno aktivnost posebej.

V Mali ulici smo izvedli 441 ustvarjalnic, ki se jih je udeležilo 7104 otrok – število ustvarjalnic smo od lanskega leta povečali za slabih 10 %, število udeleženih otrok pa za kar 66 %.

Obiskovalce uspešno nagovarjamo tudi s spletno komunikacijo in objavami na družbenih omrežjih. Obiskanost naše spletne strani se z vsakim letom povečuje, saj si je v letu 2023 naše objave na domači spletni strani ogledalo 193.806 obiskovalcev (10 % več obiskovalcev kot leto prej). Večina obiskovalcev spletne strani je seveda iz Slovenije, vendar beležimo presenetljivo velik obisk tudi iz praktično vseh evropskih držav kot tudi z drugih celin.

1.9. Ocena gospodarnosti in učinkovitosti poslovanja glede na opredeljene standarde in merila

Podatki so predstavljeni v računovodskem delu poročila.

1.10. Ocena delovanja sistema notranjega finančnega nadzora

V letu 2023 nismo imeli notranje revizije.

1.11. Pojasnila na področjih, kjer zastavljeni cilji niso bili doseženi

Zaradi porodniškega dopusta sodelavke, avtorice Gozdnih zamislic in nadgradnje le-teh – knjižnice Učarije, v letu 2023 tega projekta nismo izvedli.

Prav tako nismo izvedli dveh načrtovanih Delavnic za bodoče mamice in Delavnic za nosečnice, saj je bilo na obe premalo prijav za kvalitetno in smotrno izvedbo.

Izid zbornika – monografije, ki je bil načrtovan za konec leta 2023, se je zaradi več bolniških odsotnosti zamaknil v začetek leta 2024.

1.12. Ocena učinkov poslovanja zavoda na druga področja, predvsem na gospodarstvo, socialo, varstvo okolja, regionalni razvoj in urejanje prostora

Mala ulica s svojimi dejavnostmi na področju preventivnega dela s starši in otroki intenzivno posega v zdravstveno področje, predvsem s projektom Zamislice (na nivoju MOL, preko zdravstvenih domov) in programom Neverjetna leta (v celotni RS kot nosilec programov pri MZ in MDDSZEM ter pomemben izvajalec Treningov starševstva in Dino programa za otroke v Sloveniji). Neformalno sodelujemo z vzgojiteljicami, učiteljicami in svetovalnimi delavkami iz vrtcev in šol uporabnikov naših programov v obliki svetovanja, usmerjanja in konkretnih navodil za delo s posameznim otrokom. To svetovanje in izmenjava informacij poteka že od začetka izvajanja Dino programa, ki so ga vse prej naštete prosvetne delavke prepoznale kot izjemno učinkovit program pri vzgojno zahtevnejših otrocih. Mala ulica je bila do lani edini izvajalec Dino šole v Sloveniji, v jesenskem času pa smo usposobili dve izvajalki iz Psihiatričnega oddelka Pediatrične klinike v Ljubljani, ki bosta v kratkem pričeli z izvedbo na kliniki.

Na področje varstva okolja in urejanja prostora vstopamo predvsem z vsemi oblikami gozdne pedagogike, ki jih izvajamo; Počitnicami v gozdu, Počitnicami na vrtu, Gozdno potjo in Gozdnimi sprehodi. Vsi programi širijo prostor zavedanja pomena okolja ter varovanja okolja na mestne otroke, preko njih pa v veliki meri tudi na starše. Prav slednji nam pogosto poročajo o pozitivnih učinkih gozdne pedagogike na njihove otroke, posledično pa tudi na celo družino.

Pozitivni učinki se kažejo tako v večji umirjenosti, izboljšanju odnosov v družini kot tudi v spremenjenih navadah preživljanja prostega časa.

Projekt Gozdna pot, ki smo jo v preteklem letu dodobra utrdili, se kaže še posebej zanimiv za družine z majhnimi otroki, ki potrebujejo dodatno spodbudo in motivacijo za pohode v naravi. Prav spremenljivost poti, vsak teden nova lokacija in drugačna pot izziva tako starše kot otroke k vedno novim obiskom in jim ne dovoljuje, da bi se poti naveličali. Lahko trdimo, da minimalen poseg v naravo (majhne lesene gobice, ki pritrjene v zemljo teden dni označujejo pot) dosega maksimalen učinek.

V sodelovanju z ljubljanskimi vrtci, ki jih redno, dvakrat tedensko vodimo na gozdne sprehode, smo pričeli tudi s projektom »skrbnika poti«, kar pomeni, da skupina otrok s svojo vzgojiteljico in pod vodstvom gozdnih pedagogov iz Male ulice postavi pot in jo vsaj en teden redno vzdržuje (pregleduje in nadomesti manjkajoče mušnice ipd.). Tako znanje gozdne pedagogike širimo med vzgojiteljice ljubljanskih vrtcev in jih navdušujemo za preživljanje kvalitetnega časa v naravi skupaj z otroki.

Na dan družin, 15. maja, smo postavili razstavo, ki opominja, osvešča in uči starše preizkušenih vzgojnih trikov ter ponuja ideje za igro v naravi. Razstava je bila postavljena na vhodu v park Tivoli, pred Moderno galerijo, in je imela dobre odzive, kar sklepamo tudi po številnih novih obiskovalcih Male ulice neposredno po postavitvi razstave.

Prav tako smo o naši dejavnosti informirali in vabili v Malo ulico širšo javnost z mestnim avtobusom, ki je bil v celoti »preoblečen« v Malo ulico in se je po mestnih ulicah vozil celo leto.

1.13. Druga pojasnila, ki vsebujejo analizo kadrovanja in kadrovske politike in poročilo o investicijskih vlaganjih

Ena zaposlena je bila celo leto na porodniškem dopustu, nadomeščanje je bilo urejeno z novo zaposleno za določen čas, ki pa je zaradi druge zaposlitve (za nedoločen čas) predčasno prekinila pogodbo. Nadomestili smo jo z novo zaposleno. S krajšim delovnim časom je bila novembra zaposlena še ena sodelavka, ki je nadomestila sodelavko, zaposleno za določen čas. Skupno je bilo decembra 2023 zaposlenih 10,7 oseb, od tega 1,7 na projektih.

Spisek nabavljenih osnovnih sredstev je v Računovodskem poročilu.

02

POSEBNI DEL

2.1. Ustanovitelj Javnega zavoda Mala ulica

Ustanovitelj Javnega zavoda Mala ulica je Mestna občina Ljubljana, ki je na 35. seji Mestnega sveta MOL (9. 6. 2014) na podlagi 3. člena Zakona o zavodih (Uradni list RS 12/I/91, 45/I/94 – odl. US, 8/96, 36/00-ZPDZC in 127/06-ZJZP) in 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12) sprejela Sklep o ustanovitvi Javnega zavoda Mala ulica.

2.2. Predstavitev Javnega zavoda Mala ulica

Naziv: Javni zavod Mala ulica – Center za otroke in družine v Ljubljani

Sedež: Prečna ulica 7

Pošta: 1000 Ljubljana

Telefon: 01 / 306 27 00

Elektronski naslov: info@malaulica.si

Spletna stran: www.malaulica.si

Davčna št.: SI38302586

Matična številka: 6636454000

Podračun UPRAVE RS ZA JAVNA PLAČILA: SI56 0126 1600 0002 610

2.3. Organiziranost zavoda in vodstvo

Organa zavoda sta: svet zavoda in direktor.

Sestava sveta zavoda od 12. 9. 2022 dalje:

Predsednik sveta zavoda: Iztok Kordiš (predstavnik MOL)

Namestnica preds. sveta zavoda: Maja Leber (predstavnica MOL)

Članice in člani sveta zavoda: Ines Zagoranski (predstavnica zaposlenih)

Živa Ploj Peršuh (predstavnica MOL)

Lučka Postružin (predstavnica aktiva ravnateljic)

Direktorica: Eva Strmljan Kreslin

Zaposleni v JZ Mala ulica na dan 31. 12. 2023:

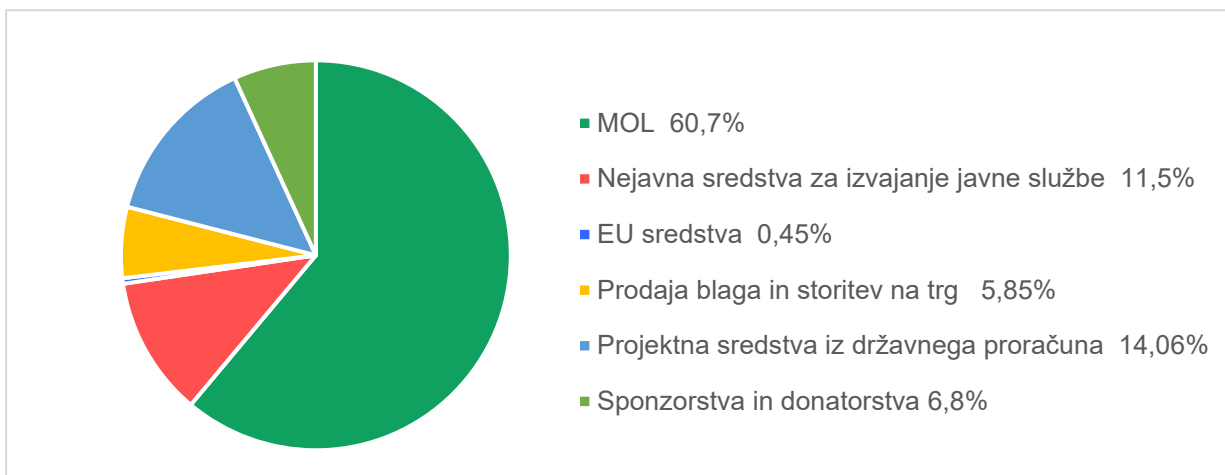
Zap. št.	OBSTOJEČE DELOVNO MESTO	IZHODIŠČNI PLAČNI RAZRED DM	DOSEŽENI PLAČNI RAZRED	STOPNJA IZOBRAZBE ZAPOSLENEGA	SMER IZOBRAZBE
1	Višji svetovalec področja II	38	38	VII/2	medicina (dopolnilna zap.)
2	Višji svetovalec področja II	38	40	VII/2	novinarstvo/sociologija kulture
3	Področni svetovalec I	34	34	VII/1	poslovođenje
4	Področni svetovalec I	34	36	VII/1	gozdarstvo
5	Višji svetovalec področja III	36	38	VII/2	socialno delo
6	Višji svetovalec področja III	36	36	VII/2	družinska terapija
7	Višji svetovalec področja III	36	38	VII/2	pedagogika
8	Področni svetovalec I	34	34	VII/2	pedagoška
9	Višji svetovalec področja III	36	36	VII/1	psihologija
10	pomočnik direktorice	40	40	VII/2	management
11	Višji svetovalec področja II	38	42	VII/2	likovna/pedagoška
12	direktorica	45	45	VII/2	management
13	Višji svetovalec področja III	38	40	VII/2	antropologija

2.4. Uresničevanje vizije in poslanstva Javnega zavoda Mala ulica

Poslanstvo Javnega zavoda Mala ulica je zagotavljati mrežo varnih in družinam prijaznih prostorov za kvalitetno preživljanje skupnega prostega časa ter organizirati in izvajati podporne programe in dejavnosti, namenjene predšolskim otrokom in njihovim staršem.

Vodilo našega dela je, da se čim bolj približamo potrebam staršev in smo pri svojem delu maksimalno fleksibilni. Realizacija našega osnovnega poslanstva v letu 2023 ni bila okrnjena.

2.5. Viri financiranja Javnega zavoda Mala ulica

Prihodki so se v primerjavi z lanskim letom povišali za dobrih 11 %. Najbolj se je povišalo financiranje MOL (za 23 %) in sicer na račun dodatnega financiranja za projekt Polje IV. Pomemben vir financiranja, ki ga v preteklosti nismo koristili, so donacije in sponzorstva (54.325 €), povečali pa so se tudi drugi prihodki iz nejavnih virov za financiranje javne službe in predvsem prihodki od prodaje blaga in storitev na trgu.

V primerjavi z lanskim letom se je rahlo povišal delež financiranja MOL (z 54,7 % na 60,7 %). Delež nejavnih sredstev za izvajanje javne službe se je malenkostno znižal (z 11,8 % na 11,5 %), občutneje pa se je znižal delež EU sredstev (s 3 % na 0,5 %). Prav tako se je rahlo znižal delež tržne dejavnosti (s 6,2% na 5,85 %). Iz državnega proračuna (Min. za zdravje in MDDSZEM) smo za projekte prejeli 14,06 % sredstev.

2.6. Poročilo o delu sveta zavoda

Svet zavoda sestavlja 5 članov: 3 predstavniki ustanovitelja (MOL), en predstavnik uporabnikov oz. zainteresirane javnosti (na predlog aktiva ravnateljev javnih vrtcev, katerih ustanoviteljica je MOL) in en predstavnik zaposlenih.

Svet zavoda se je v letu 2023 sestal na treh rednih in treh korespondenčnih sejah in sprejel naslednje dokumente:

- Letni načrt dela s Kadrovskim in finančnim načrtom za leto 2023
- Rebalans Finančnega načrta za leto 2023
- Letno vsebinsko in finančno poročilo za leto 2022
- Cenik za leto 2023
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o notranji organizaciji dela in sistemizaciji delovnih mest JZ Mala ulica.

Potek sej, njihova vsebina in sklepi, ki so bili sprejeti na sejah, so zabeleženi v zapisnikih, ki so jih člani sveta zavoda sproti sprejemali, pregledali in z morebitnimi pripombami in predlogi tudi potrdili na vsaki naslednji seji. Vsa dokumentacija je shranjena v arhivu zavoda.

2.7. Poročilo o izvedbi programa

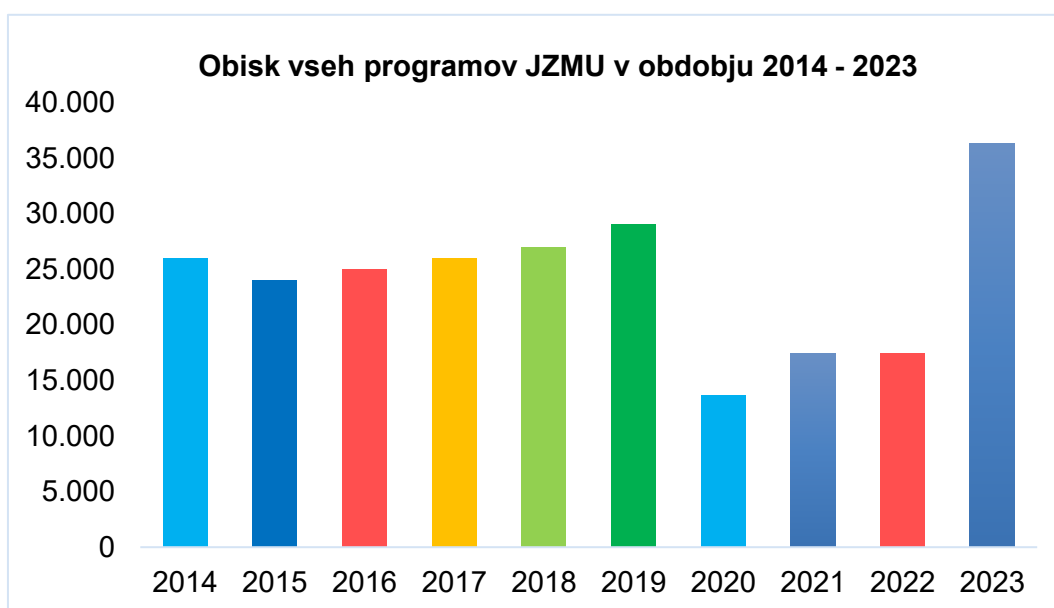
V letu 2023 je bila Mala ulica v celoti odprta za obiskovalce. Število uporabnikov storitev Javnega zavoda Mala ulica merimo na več načinov:

- prodaja vstopnic ter prijavnine na subvencionirane plačljive programe
- elektronsko evidentiranje obiska imetnikov letnih vstopnic in ročno evidentiranje (podpisi) brezplačnih vstopov
- ročno evidentiranje obiska (npr. ulično delo, gozdna pot ipd.).

Z enkratno vstopnico v družinski center vstopita dve osebi (otrok in odrasli spremljevalec), z družinsko vstopnico pa v povprečju 3,5 oseb.

V letu 2023 je bilo prodanih 2453 enkratnih (v letu 2019 3454, v l. 2020 1071, v l. 2021 742, v letu 2022 2263) in 2395 družinskih vstopnic (v l. 2019 2777, l. 2020 732, l. 2021 528, v l. 2022 2015). Prodali smo tudi 138 letnih in 73 družinskih letnih vstopnic, s katerimi smo zabeležili 3107 obiskov (ocenjujemo, da je z letno vstopnico vstopilo v povprečju 2,5 osebe), v času brezplačnega obiska pa nas je obiskalo skupno 4430 otrok in staršev. Iz teh podatkov je razvidno, da je z nakupom enkratne vstopnice, z letno vstopnico ali brezplačno v družinski center vstopilo **25.485 oseb** (v letu 2022 18.710 oseb). Obisk Male ulice je bil v letu 2023 nedvomno rekorden in je za kar **36 % presegel lanski obisk**.

Obisk vodenih aktivnosti za starše in otroke je bil prav tako boljši kot v lanskem letu: število aktivnosti in prostih mest v starševskem in počitniškem programu smo povečali, s tem pa smo povečali tudi obisk aktivnosti. Z ustvarjalnicami na spletu smo pritegnili številne nove uporabnike, okrepili ulično delo in izvedli mnogo več aktivnosti na Vrtišču. Skupno število obiskov vseh aktivnosti, kamor vključujemo uporabnike uličnih aktivnosti v Celovških dvorih in Polju IV, v gozdu in na vrtu, šolarje v počitniškem varstvu in celoten program za mamice in starše, ki obiskujejo programe, je bilo 10.783. Skupaj z obiskovalci družinskega centra smo torej zabeležili kar **36.268 obiskov**.

Načrtovani programski sklopi v letu 2023 s kazalniki

Leto 2023 smo v družinskem centru Mala ulica pričeli slavnostno in veselo – ne le, da se nismo več prilagajali epidemičnim razmeram kot leta poprej, temveč smo se z vrsto programskih aktivnosti, namenjenih družinam z otroki, poklonili naši 10. obletnici delovanja. Ob obeleževanju našega 10. rojstnega dne smo obiskovalce/-ke povabili na Zimsko čajanko, ki se je je v družinskem centru z dvodnevnim naborom pestrih in raznolikih aktivnosti udeležilo več kot 800 otrok in njihovih staršev.

Program za otroke smo v družinskem centru izvajali vse od začetka leta in tako do konca decembra izvedli **441 aktivnosti za otroke in njihove starše** (več v tabeli spodaj). Različnih tematskih ustvarjalnic in dogodkov se je skupaj udeležilo **7104 otrok in staršev** (za primerjavo leto 2023: skupaj smo izvedli 406 aktivnosti in zabeležili 4259 udeležencev), s čimer smo krepko presegle številke izpred lanskega leta. Poleg našega kvalitetnega programa je k temu najverjetneje pripomoglo obeleževanje naše 10. obletnice in obogaten program za družine s predšolskimi otroki, ki smo ga izvajali celo leto, tako med tednom kot tudi ob vikendih.

V polnem zamahu smo nadaljevali s programom za starše, postavljanjem gozdne poti, gozdnimi sprehodi za vrtce in šole, individualno učno pomočjo in varstvom otrok ter z uličnim delom v Celovških dvorih in v soseski Polje.

Programski sklopi v letu 2023:

1. PROGRAMI ZA DRUŽINE

1.1. Za otroke

- Dnevni program za predšolske otroke
- Ulično delo
- Gozdna pedagogika
 - Učarije
- Vrtišče
- Tematske rojstnodnevne zabave
- Počitniško varstvo šolarjev
 - Ulično delo med počitnicami

1.2. Za starše

- Pedokinetika
- Poporodni pilates z dojenčki
- Joga za nosečnice
- Tečaj masaže dojenčka
- Delavnice za mamice po porodu
- Delavnice za nosečnice
- Kava z nosilkami
- Svetovalnica za dojenje
- Fun Little Gym
- Aktivni očki

2. PROGRAMI PSIHOSOCIALNE POMOČI

2.1 Za otroke

- Dino šola, čustveni in socialni trening za otroke od 4-8 leta

- Preventivne delavnice za otroke

2.2 Za starše

- Neverjetna leta za starše otrok od 3. do 8. leta starosti
- Neverjetna leta za starše dojenčkov do 12. meseca starosti
- Klepetki
- Strokovnjak na obisku
- Moj porod – skupina za predelavo porodne izkušnje
- Mala šola psihopatologije za starše
- Klepetalnica za očke
- Zamislice

3. POSEBNI PROJEKTI, IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN PROMOCIJA

- Gostovanje Male ulice v drugih institucijah in projektih (Festival Bobri, Prvič v kino ipd.)
- Vodenje Programa Neverjetna leta v RS v obdobju 2022 - 2025
- Sodelovanje z vrtci in šolami
- ERASMUS+ Co-baby. Professional childcare within coworking spaces
- ERASMUS+ (KA2): PARTNERSTVA ZA SODELOVANJE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH
- Projekt #NET2050 (v fazi razpisa)
- Zagovornik otroške igre

4. MALA ULICA PRAZNUJE 10 LET

5. SKRB ZA ZAPOSLENE

6. GOSPODARJENJE, INVESTICIJE IN VZDRŽEVALNA DELA

2.7.1. PROGRAMI ZA DRUŽINE

2.7.1.1. PROGRAM ZA OTROKE

DNEVNI PROGRAM ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Leto smo v družinskem centru Mala ulica pričeli slavnostno in veselo, saj smo se z vrsto programskih aktivnosti, namenjenih družinam z otroki, poklonili naši 10. obletnici delovanja. Ob obeleževanju našega 10. rojstnega dne smo obiskovalce/-ke povabili na *Zimsko čajanko*, ki se je je v družinskem centru z dvodnevni naborom pestrih in raznolikih aktivnosti udeležilo več kot 800 otrok in njihovih staršev. Program za otroke smo v družinskem centru vse od začetka leta in tako do konca leta izvedli **441 aktivnosti za otroke in njihove starše** (več v tabeli spodaj). Različnih tematskih ustvarjalnic in dogodkov se je v družinskem centru Mala ulica udeležilo **7104 otrok in staršev, s čimer smo v primerjavi z lanskim letom krepko presegli število vseh obiskovalcev**. Visoka udeležba na raznolikih aktivnostih, ki smo jih vsakodnevno izvajali tako med tednom kot tudi ob vikendih, kaže na to, da nas družine rade obiskujejo.

Veseli nas, da smo letos naše sodelovanje z vzgojno-izobraževalnimi zavodi (vrtci in prva triada osnovne šole) nadaljevali in le še utrdili, saj smo vodene gozdne sprehode po gozdnih poteh redno izvajali do konca leta. V letu **2023 smo izvedli 52 vodenih gozdnih sprehodov, od tega 36 za vrtčevske skupine** (skupaj 714 otrok) in **16 za otroke prve triade osnovne šole** (skupaj 333 otrok). Gozdnih sprehodov po gozdnih poteh se je v tem času skupaj udeležilo **1047 otrok**. V okviru programa gozdne pedagogike, ki smo ga izvajali vse od začetka leta (tedenske postavitve gozdnih poti, vodeni sprehodi po gozdnih poteh za vrtčevske in šolske skupine ...), smo do konca leta skupaj izvedli **84 aktivnosti** in zabeležili **4.887 udeležencev**.

Aprila smo v okviru festivala Bobri premierno izvedli voden ogled Mestne (Bobrove) poti, za katerega smo s strani otrok in staršev prejeli veliko zanimanja in pozitivnih odzivov. Junija smo na Vrlišču pričeli s terenskimi pripravami na poletno počitniško varstvo.

Program v družinskem centru in na drugih lokacijah (Vrlišče, gozd)

V letu 2023 smo med tednom v družinskem centru izvajali najmanj eno ustvarjalnico dnevno, ob vikendih in praznikih pa dnevno dve (ena ustvarjalnica se izvaja v dopoldanskem in druga v popoldanskem času). Kot vedno doslej smo teme (znanstvene, etnološke, umetnostne, kulinarčne, angleške, glasbene, likovne, lesarske itd.) in ure vseh ustvarjalnic v daljšem časovnem obdobju prilagajali glede na zanimanje – bolj zanimive ustvarjalnice smo izvedli pogosteje, manj obiskane pa nadomestili z novimi. Vsebinsko zasnovane vselej oblikuje vodja programa skupaj z zaposlenimi, pri čemer skušamo čimbolj slediti interesom in potrebam otrok ter na drugi strani ponuditi pestro in raznolik nabor vsebine. Ustvarjalnice v Mali ulici so izvajali zaposleni samostojni strokovni sodelavci in vodja programa ter zunanji izvajalci. Pri oblikovanju urnikov smo se držali istih terminov določene dejavnosti, saj otroci pogosto radi obiskujejo prav določeno aktivnost, staršem pa je organizacija družinskega urnika lažja, če je termin ustvarjalnice znan vnaprej. Ne glede na to, so bile ustvarjalnice zasnovane tako, da se je lahko otrok brez težav udeležil le posamezne ustvarjalnice, ki vedno predstavlja zaključeno

celoto. Tedenski koledar smo sproti objavljali na spletni strani, FB/IG in drugih družbenih omrežjih, v družinskem centru in z e-novičnikom.

Vsi zaposleni so pri izvedbi programa pokazali maksimalno fleksibilnost, prilagodljivost in pripravljenost na (individualno) pomoč.

Ker se je dodatna ponudba počitnic že v preteklosti izkazala za dobrodošlo, smo tudi letos počitniško varstvo izvajali na več lokacijah (v Mali ulici, na Vrtišču, v gozdu in z živalmi), s čimer smo olajšali in obogatili počitniški čas več kot osemsto šolarjem oz. družinam. V času zimskih in poletnih počitnic smo za pestro dogajanje poskrbeli tudi z uličnim delom v soseski Celovški dvori in v soseski Polje, kjer smo letos prvič pričeli z izvajanjem različnih aktivnosti v podporo družinam z otroki (*več v nadaljevanju*). Zavedamo se, da so igra, druženje, socializacija in stik z naravo tisto, kar otroci v tem obdobju odraščanja najbolj potrebujejo.

Počitnic v Celovških dvorih tokrat nismo popestrili le tam živečim otrokom, temveč tudi mladim prostovoljcem iz različnih držav po svetu, ki so se za 2 tedna pridružili našim izvajalcem uličnega dela pri organizaciji različnih iger, druženju z otroki in konstruktivnem reševanju medsebojnih konfliktov. Poletnih prostovoljskih aktivnosti za mlade se je v sklopu poletnega uličnega dela udeležilo 7 prostovoljcev, starih od 18 do 50 let, iz štirih različnih držav: Italije, Srbije, Mehike in Azerbajdžana.

Z družinami s predšolskimi in tudi šolskimi otroki ohranjamo vezi tudi prek spleta. Zelo nas veseli podatki spletne statistike, ki kažejo, da do spletnih knjižic *Ustvarjamo doma* (*Znanstvene ustvarjalnice, Plesno-gibalni izzivi, Likovne ustvarjalnice, Kuharske ustvarjalnice, Svetovni zajtrki, Kuharske ustvarjalnice za sladkosnede*) ne dostopajo samo družine v Sloveniji, temveč tudi drugod po svetu (v Evropi v Nemčiji, Španiji, Angliji, Italiji, Švici). Veseli nas, da nas potreba po skupnem in kvalitetnem preživljanju prostega časa povezuje tudi onkraj meja.

*V letnem programu dela za 2023 nismo načrtovali kazalnikov za izvedbo posameznih ustvarjalnic, saj jih zaradi fleksibilnosti načrtujemo mesec vnaprej. Kazalniki načrtovanih in izvedenih aktivnosti za otroke s področja gozdne pedagogike (gozdna pot, vodeni gozdni sprehodi za vrčevske otroke in otroke prve triade OŠ), psihosocialnih (Dino šola, Male razigralnice) in drugih prostočasnih področij delovanja (ulično delo, rojstnodnevne zabave, občasno varstvo) so predstavljeni ločeno v nadaljevanju.

Dejavnost	1.1. - 31.12.2023	
	Št. izvedenih dejavnosti	Št. udeležencev
Pravljice z ustvarjalnico	151	1849
Glasbena ustvarjalnica - Buum, tresk, fijuu	14	156
Gibalnica z Mojco	14	111
Igrajmo se angleščino	44	352
Mojster Luka	15	109
Ustvarjalnice z Galerijo C.C.U.	21	415
Vrtnarimo z Gregorjem	1	12
Čarovniška predstava	2	99
Mare Čare z baloni	9	462
Koncert za otroke	2	120
Bioexo	7	165
Poslikava obraza	9	435
Mala terasa	12	372
Kuhamo z Borisom	3	46
Nananina ustvarjalnica	18	269
Plesna urica s Kristyno	6	61
Origami	2	29
Mašina pripovedovalnica	6	65
Sladka Katka	25	294
Družinska ustvarjalnica	3	57
Svetovni zajtrki	1	20
Lutkovne predstave	24	789
Ustvarjalnice z ilustratorko Matejo Lukežič	31	424
Ustvarjalnice z Matejo Fi	11	210
Pripovedovanje z Rokom Kušlanom	3	31
Delavnica na Vrtilšču	1	15
Glasba gre v svet	1	10
Obisk Dedka Mraza	1	50
Hobby Horsing	2	38
Pižama party	2	39
Skupaj	441	7104

Igrišče izzivov

Na zunanjem igrišču Male ulice smo Igrišče izzivov prvič vzpostavili leta 2020, saj smo lahko le tako otrokom in njihovim družinam zaradi ukrepov za zajezitev širjenja okužb s koronavirusom pripravili različne igrive izzive. Zunanje igrišče je odprto vsak dan, zato so bile tematske postavitve igrišča izzivov ene izmed redkih aktivnosti, kamor smo lahko povabili otroke in jim pričarali nasmeh v težkih časih premagovanja epidemije Covid-19. Takrat smo zunanje igrišče vsak mesec na novo opremili z instalacijami, postavitvami eksperimentov in drugimi izzivi, ki so jih lahko otroci individualno uporabljali in raziskovali. Vrtno lopo, ki je sicer namenjena shranjevanju vrtnega pohištva, smo izpraznili in vanjo znova postavili več različnih izzivov in nalog za otroke, igrala so v času tematskih postavitvev dobila novo funkcijo, prazen prostor pa smo osmislili z raznovrstnimi zabavnimi in poučnimi intervencijami v prostor. Celotno igrišče je pričelo delovati na drugačen način kot običajno, z več interaktivnimi postavitvami (npr. kolo, ki proizvaja elektriko, "znanstveni poligon", labirint ...), ki so otroke potegnile v svet raziskovanja, reševanja zapletenih in zanimivih naravoslovnih nalog.

Obiskalo nas je veliko število obiskovalcev, zlasti v zadnjih dveh tednih preteklega leta. Odzivi otrok in staršev so bili izredno dobri – na smrečico želja, nabiralnik ali vpisov v knjigo vtisov, smo prejeli nemalo spodbudnih in dobrih povratnih informacij. Starši so se najbolj navduševali nad zasnovo izkustvenih in poučnih elementov Igrišča izzivov, otrokom pa je bila navdušujoča sama popestritev obstoječega igrišča kot tudi zabavni izzivi, zasnovanih posebej za njih.

Tudi v letu 2023 smo na zunanjem igrišču Male ulice pripravili različne igrive izzive za otroke:

Praznično igrišče izzivov (november 2022 – januar 2023)

Novembra smo ponovno praznično okrasili zunanje igrišče Male ulice. Dodali smo igrive naloge, polne decembrskih idejnih drobtinic. Otroke smo povabili, da vstopijo v pravljичni svet lutk ali se odpravijo v knjižnico in si pripravijo bralno ozimnico. Praznično igrišče je bilo odprto vsak dan med 10. in 18. uro.

Praznično igrišče izzivov (december 2023 – januar 2024)

Decembra smo v Mali ulici ponovno zavihali rokave in praznično okrasili zunanje igrišče Male ulice. Da bi nam bilo tudi tokrat toplo in zanimivo, smo dodali igrive naloge, ki spodbujajo otroško domišljijo in radovednost. Otroke smo povabili, da se odpravijo na potep po sledih izzivov in novih spoznanj ali pa da se enostavno le prepustijo igrivim zimskim radostim. Med

letošnjimi novostmi je otroke zagotovo prevzelo kolo zanimivih dejstev! V čarobni svet raziskovanja, učenja in igre so lahko otroci vstopili vsak dan od 9.30 do 18.30 ure in ob vikendih od 10. do 18. ure.

Občasno varstvo otrok

Poleg (subvencioniranega) plačljivega varstva otrok smo nudili brezplačno nekajurno individualno varstvo otrok za nujne primere v času izvajanja treningov starševstva Neverjetna leta. V letu 2023 smo izvedli 303 ure plačljivega varstva otrok, 25 2-3 urnih varstev ob posebnih dogodkih (obisk Kinodvora, Liffe festival, Mesto žensk ...) in 120 ur brezplačnega varstva otrok. Vsa brezplačna varstva izvajajo zaposleni sodelavci in sodelavke.

Posebni dogodki

ZIMSKA ČAJANKA V MALI ULICI (21. 1. IN 22. 1. 2023)

V Mali ulici skupaj z družinami nastajajo velike zgodbe. Na to kaže tudi število obiskovalcev družinskega centra, ki je ob jubileju presešlo 250.000 udeležencev. Vse redne in tudi nove obiskovalce smo januarja (21. in 22. 1. 2023) v sklopu praznovanja naše prve desetice povabili na Zimsko čajanko. Dvodnevnega dogodka s pestrim in raznolikim programom (*poslikava obraza z Anjo, čarovniška predstava in zabava z baloni in Maretom Čaretom, zimski poligon v Mali ulici in na igrišču Male ulice, sladka Katka in priprava zimskega sladoleda, maraton branja zimskih pravljič, pesmi za otroke od Frana Levstika do danes, lutkovna predstava v izvedbi Lutkovnega gledališča Pupilla: Ko odprem oči ...*) se je **udeležilo več kot 800 otrok in njihovih staršev.**

PUSTOVANJE (18. IN 19. 2. 2023)

Tudi letos je bilo na pustni vikend (18. in 19. 2. 2023) živahno in veselo. V Mali ulici smo skupaj rajali, hodili od hiše do hiše, čarali z baloni, ustvarjali različne maske in prisluhnili pustni pravljici. Seveda tudi krofi niso manjkali! **Zvrstili so se različni dogodki, ki se jih je udeležilo več kot 300 otrok in njihovih staršev:** *Poslikava obraza z Anjo* (več kot 80 otrok); *Mare Čare z baloni* (okoli 70 otrok); čarovniška predstava (več kot 50 otrok); *Ustvarjalnice* (50 otrok) in *pustne igre z rajanjem od hiše do hiše* (več kot 40 otrok).

GREGORJEVO V MALI ULICI (11. 3. IN 12. 3. 2023)

Prihod pomladi smo tudi v Mali ulici med vikendom (11. 3. in 12. 3. 2023) obeleževali v znamenju Gregorčkov in ustvarjalnic, namenjenih družinam z otroki. Skupaj smo izdelali barčice svetega Gregorja oz. Gregorčke, se sprehodili do Gradaščice in v Mali ulici izdelane ladjice ponosno spustili po vodi. Pomladi vikend nam je vsem poleg ustvarjalnih kotičkov in družinskih ustvarjalnic ponudil še čas za pravljice, pesmice in ogled predstave *Pojte, pojte drobne ptice* v izvedbi Gledališča Lalanit. **Na Gregorjevo se nam je v Mali ulici pridružilo okoli 200 otrok in njihovih staršev.**

DRUŽINSKA USTVARJALNICA

Preživljanje kvalitetnega časa z otroki je za uspešno vzgojo otrok izjemnega pomena, zato smo letos pričeli enkrat mesečno izvajati ustvarjalnice za celo družino, s poudarkom na sodelovanju med starši in otroki. **V letu 2023 smo izvedli 3 družinske ustvarjalnice**, in sicer

na temo sajenja (25. 3. 2023) in izdelovanja gregorčkov (11. 3. 2023) ter lutk iz kuhalnic (1. 11. 2023). **Pridružil se nam je 60 otrok s starši.**

Navkljub večjemu številu zainteresiranih, smo obe delavnici izvedli uspešno, starši pa so bili aktivnosti, na kateri so ustvarjali skupaj z otroki, zelo veseli.

VELIKONOČNE USTVARJALNICE

V času velikonočnih praznikov so v Mali ulici potekale celodnevne velikonočne ustvarjalnice (izdelovanje pisanih zajčkov, košaric in gnezd za čokoladna jajčka, iskanje skritih čokoladnih jajčk). Lutkovne predstave, velikonočnih ustvarjalnic in lova za jajčki se je v tem času skupaj udeležilo okoli **100 otrok s starši.**

POHOD KRESNIČK NA ROŽNIK

Obeleževanju Noči knjige, ki ga ob svetovnem dnevu knjige (23. april) praznujejo v številnih krajih, mestih in deželah, se vsako leto pridružujemo tudi v Mali ulici. Tokrat smo se v petek, 21. aprila 2023, skupaj z nadebudnimi mladimi bralci in knjižno veščo odpravili na pohod na Rožnik, kjer smo si na poti do vrha pripovedovali pravljice. Na Rožniku smo se okrepčali, kasneje pa se ob mraku in soju lučk ter kresničk vrnili v Malo ulico. **Pohoda Kresničk na Rožnik se je udeležilo 17 otrok.**

SEJEMO, SADIMO IN UREJAMO Z GREGORJEM

22. aprila po svetu obeležujemo svetovni dan Zemlje, s katerim poudarjamo pomen skrbi za naše okolje. Dan poprej smo se v Mali ulici poklonili naravi in temu, kako lahko s skupnim preživljanjem prostega časa v naravi in na vrtu prispevamo k bolj trajnostnemu načinu življenja. V družbi vrtnarja Gregorja je sejalo, sadilo in se predvsem zabavalo **12 otrok.**

VIKEND DRUŽIN V MALI ULICI

Ob obeleževanju naše 10. obletnice delovanja in mednarodnega dneva družine je bilo med v družinskem centru Mala ulica (13. in 14. 5. 2023) ponovno pestro in razigrano! **Obiskalo nas je več kot 400 otrok in staršev.**

Poleg raznolikega dopoldanskega in popoldanskega programa (*poslikava obraza z Anjo, z baloni in čarodejem Maretom Čaretom, pravljice in ustvarjalnice za otroke, koncert uglasbene poezije za otroke: Backi iz klavirja*), ki se je zaključil z ogledom lutkovne predstave oz. koncertom, je v tem času ponovno zaživel galerijski prostor v stolpu Male ulice – tokrat z ilustracijami Zorane Zivič, ki s svojimi liki vabi v igrive, tople in zasanjane svetove. Rdečo nit vikenda, posvečenega družinam, smo nadaljevali tudi v ponedeljek, 15. maja, ko sta nas ob otvoritvi razstave Male ulice pred Moderno galerijo *Za boljše starševstvo* nagovorila podžupan g. Dejan Crnek in minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti g. Luka Mesec. Pridružil se nam je tudi otroški pevski zbor OŠ Majde Vrhovnik z Vladom Kreslinom.

OTROŠKI BAZAR: IZMENJEVALNICA OTROŠKIH KNJIG IN IGRAČ (10. 6. 2023)

Antikvariat Glavan je v soboto, 10. junija 2023, skupaj z Zavodom kultura in prosveta pripravil dogodek z naslovom Trubarjeva pot kulture. Na Trubarjevi ulici, med Prešernovim trgom in Malo ulico, je potekal sejem starih in rabljenih knjig, sejem otroških slikanic ter sejem stripa. V sklopu spremljevalnega programa je na našem igrišču potekal Otroški bazar, kjer so si lahko otroci izmenjevali knjige in igrače.

TEDEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA: BREZPLAČEN VSTOP NA KLEPETKE IN NA GODALKANJE

V okviru Tedna vseživljenjskega učenja so se lahko obiskovalci posameznih dogodkov v družinskem centru Mala ulica (Klepetki in Godalkanje) udeležili brezplačno.

KOSTANJEV PIKNIK

Med vikendom (28. in 29. oktober 2023) pred krompirjevimi počitnicami je pri nas zadišalo po kostanjih. Na igrišču Male ulice smo cel dan pekli kostanj, stregli topel čaj in lovili zadnje jesenske žarke ter padajoče listje z bližnjih dreves. Mnogo gostov je še posebej pohvalilo to gostoljubje, saj so od drugod vajeni, da je treba vsako malenkost, ki doprinaša k bolj domačemu občutki, doplačevati, kar pa uniči pristen občutek skupnosti.

Izrezovali smo velike in male buče, mandarinam risali obraze, jih pokrili s čarovniškimi pokrivali ter z njimi zaplesali v ritmih glasbe. Na dogodku so se zvrstili različni dogodki, ki se jih je udeležilo več kot 250 otrok: *Izrezovanje buč* (25 otrok); *kuharske delavnice* (64); *Izdelovanje pisanih čarovniških metel in čarovniških klobučkov* (več kot 50 otrok); *Čarovniški ples* (več kot 20 otrok); *pravljичne urice* (50); *ogled lutkovne predstave Buča Debeluča* (37 otrok in 13 staršev). Mare Čare je ustvaril nešteto pravljичnih balonov, ki so cel dan risali nasmeha na obraze naših malih (in velikih) obiskovalcev. Ta vikend smo se vsi prav lepo pogreli in, ko je padel mrak, smo v buče skrili lučke ter jih postavili vsem Ljubljancem na ogled. Letos sta nas v soboto na zunanjem igrišču Male ulice obiskala prav posebna gosta - slavna Nanduja, ki sta v spremstvu svojih oskrbnikov navduševala otroke vse do 13. ure.

ČAROVNIŠKI PIŽAMA PARTY

V petek (27. oktobra 2023) zvečer smo si v družbi paličnjakov, ščurkov in pajkov zacumprali coprniško pojedino, se z lučkami podali na lov za čarovniškim zakladom in se cel večer zabavali. Zabave se je udeležilo 22 otrok.

PRAZNIČNI PIŽAMA PARTY

V petek (22. decembra 2023) zvečer smo v soju lučk med zapletenimi nalogami in ugankami iskali izgubljeno darilo adventnega koledarja in prav po praznično ustvarjali. Praznične pižama zabave se je udeležilo 17 otrok.

OBISK DEDKA MRAZA

V nedeljo, 31. 12. 2023, nas je v Mali ulici obiskal Dedek Mraz, ki ga je tokrat občudovalo 25 otrok in vsaj toliko staršev. Otroci so mu zapeli nekaj pesmic, se razveselili sladkarij in balonov, prisluhnili pravljici in si poslikali obraze. Leto smo zaključili razigrano, a umirjeno in v pričakovanju novih dogodivščin!

ULIČNO DELO V CELOVŠKIH DVORIH IN V SOSESKI POLJE

V Mali ulici nudimo možnosti za **kakovostno in aktivno preživljanje prostega časa vsem otrokom iz urbanih središč. Tako smo že pred leti pričeli z izvajanjem programa uličnih aktivnosti v Celovških dvorih, s katerimi se ne približujemo le ranljivim skupinam otrok**, ki niso vključeni v organizirane popoldanske (plačljive) aktivnosti, temveč vsem otrokom, ki dotlej niso bili del igre na prostem, a bi si tega želeli. Opažamo, da so prav naše aktivnosti na ulici tisti magnet, ki pritegnejo vse otroke in kasneje tudi njihove starše.

Z uličnim delom, ki poteka tam, kjer se otroci in mladi že družijo ali zadržujejo, odgovarjamo **na aktualne potrebe in stiske otrok in mladih**, ki svoj prosti čas preživljajo pretežno prepuščeni sami sebi, na ulici oz. na dvorišču stanovanjske soseske. Tako dosežemo tudi tiste posameznike, ranljive skupine ali skupnosti, ki pomoči, podpore ali drugih oblik servisa ne želijo ali ne znajo poiskati v ustreznih strokovnih službah, s čimer pomembno prispevamo k prečanju socialnih in družbenih barier.

Čeprav v Celovških dvorih deluje že nekaj organiziranih izvajalcev aktivnosti (Človekinje, Mladi zmaji, Zavod Bob), pa se jim v Mali ulici s svojimi aktivnostmi, ki so namenjene predvsem mlajšim otrokom (predšolskim od 4. leta dalje ter otrokom prvih razredov OŠ) na terenu pridružujemo in tako zapolnjujemo vrzel v skrbi za najmlajše. S tem olajšamo oz. omogočamo starejšim otrokom, ki so v večjih urbanih soseskah pogosto varuhi svojih mlajših bratov in sester, udeležbo na drugih aktivnostih ali druženje s sovrstniki. Poleg tega si z rednimi uličnimi aktivnostmi v Celovških dvorih prizadevamo ustvarjati ugodnejše okolje za zdrav in varen razvoj otrok, pri čemer se osredotočamo na krepitev medosebnih odnosov v celotni skupnosti.

Z letošnjim letom smo ulične aktivnosti v Celovških dvorih na poziv ustanoviteljice MOL nadgradili z rednim uličnim delom v soseski Polje, kjer so zaznane vse večje potrebe po programih v podporo družinam. V okoliškem naselju z neprofitnimi stanovanju živi visok odstotek družin z otroki, ki se srečujejo z različnimi vrstami stisk in socialno izključenostjo. Poleg rednega uličnega dela smo tam pričeli z izvajanjem dejavnosti (*treningi starševstva Neverjetna leta za starše otrok od 3. do 8. leta starosti*; dejavnosti arhitekta in tekstilne oblikovalke Nine Vastl Štefe z naslovom *NITI, BLAGO IN ROKE* ter *Male razigralnice*), v okviru katerih smo se osredotočili v krepitev specifičnih varovalnih dejavnikov psihosocialnega zdravja otrok in njihovih staršev. Z Malimi razigralnicami, **preventivnimi delavnicami za otroke** (več in podrobneje v poglavju *Programi psihosocialne pomoči za otroke*), **smo prek različnih ustvarjalnih metod in oblik iger spodbujali čustveni, socialni, kognitivni in vedenjski razvoj otrok.**

NITI, BLAGO IN ROKE za otroke (29. 3. 2023 – 21. 6. 2023)

Dejavnosti za otroke *NITI, BLAGO IN ROKE za otroke*, ki jih je vodila arhitektka in tekstilna oblikovalka Nina Vastl Štefe (pomočnica je bila Tasja Videmšek, študentka 2. letnika magistrskega študija na NTF, oblikovanje tekstilij), so ob sredah med 17. in 19. uro potekale v prostorih četrtne skupnosti Polje v Ljubljani.

Delo z otroki se je ob sproščenih in ustvarjalnih družinjah izvajalo v dveh skupinah, z vsako po eno uro, saj se je tako zagotovilo bolj zbrano in mirno okolje ter lažje izvajanje pomoči otrokom pri delu in učenju. Vsaka skupinica je imela tudi kratek odmor, čas za razgibavanje, poskrbljeno je bilo tudi za malico, piškote in domači sok. Zadnje srečanje so 21. junija izvedli kot druženje. Vodja in pomočnica sta se z vsemi malimi nadebudnimi udeleženci dobili v prostorih četrtne skupnosti Polje v Ljubljani, skupaj odrinili do trgovine, kjer so si kupili sladoled in piškote ter si na zelenici pogrnili piknik odeje in se posladkali. Vsi otroci so ob koncu prejeli mini šivalni komplet (z belim in črnim sukancem, belim in črnim gumbom, dvema varnostnima sponkama in šivanko). **Na dejavnostih *NITI, BLAGO IN ROKE za otroke*, ki je obsegalo 12 srečanj, je skupaj sodelovalo 259 otrok v starosti od 6 do 12 let.**

Datum srečanja		Naslov posamezne aktivnosti	Število otrok
1.	29. 3. 2023	Spoznavanje in osnove šivanja	26
2.	5. 4. 2023	Šivanje enostavne igračke	23
3.	12. 4. 2023	Šivanje enostavne igračke in vezenje imena	21
4.	19. 4. 2023	Vezenje imena	24
5.	3. 5. 2023	Tiskanje kuhinjskih krp s šablonami	24
6.	10. 5. 2023	Tiskanje prtičkov z rastlinami	26
7.	17. 5. 2023	Izdelava igre Spomin s tekstilnimi vzorci	22
8.	24. 5. 2023	Tkanje	21
9.	31. 5. 2023	Vezenje portreta na prevleko za blazino	19
10.	7. 6. 2023	Vezenje portreta na prevleko za blazino	20
11.	14. 6. 2023	Vezenje portreta na prevleko za blazino	14
12.	21. 6. 2023	Poslovilno srečanje	19
Skupaj otrok			259

V letu 2023 smo redno ulično delo na obeh lokacijah izvajali v popoldanskem času enkrat tedensko (ob četrtnih v Celovških dvorih in ob petkih v soseski Polje), in sicer od 3 do 4 ure, odvisno tudi od števila udeleženihi otrok. Na obeh lokacijah smo skupaj do konca junija izvedli

48 uličnih aktivnosti (pri tem ne upoštevamo še uličnih aktivnosti med počitnicami, o katerih spregovorimo v poglavju *Počitniško varstvo otrok*). Čeprav se kazalniki v uličnem delu merijo drugače oz. so težje opredeljivi, saj so aktivnosti brezplačne (otroci se jih udeležijo sami, brez udeležbe/dovoljenja/participacije staršev), ocenjujemo, da smo v tedenskih uličnih aktivnostih v Celovških dvorih in v soseski Polje do konca junija 2023 zabeležili preko 960 obiskov (vsake aktivnosti se običajno udeleži od 30 do 40 otrok).

Ulično delo smo na obeh lokacijah izvajali tudi v času počitnic. V Celovških dvorih smo bili med poletnimi počitnicami prisotni 5 tednov oz. 25 dni, kar pomeni, da se je počitniških uličnih aktivnosti skupaj udeležilo okoli 625 otrok (dnevno se aktivnosti udeleži od 20 do 25 otrok). V soseski Polje, kjer smo počitniško ulično delo izvajali v času zimskih (4 dni) in poletnih počitnic (2 tedna oz. 10 dni), se nam je pri aktivnostih pridružilo skupaj 350 otrok. **Ocenjujemo, da se je počitnic v Celovških dvorih in v Polju v letu 2023 dnevno udeležilo od 20 do 25 otrok oz. smo skupaj zabeležili okoli 1000 obiskov.**

Ulično delo pod vodstvom samostojne strokovne sodelavke izvaja pet stalnih študentov, ki se izmenjujejo, običajno delajo po dva ali trije skupaj, in sicer vsak četrtek popoldne v Celovških dvorih ter ob petkih v Polju. Izvajalci imajo redne supervizije in izobraževanja.

GOZDNA PEDAGOGIKA

Zaprte šole in drugi ukrepi za preprečevanje širjenja okužb so imeli v preteklih letih na otroke v Sloveniji v veliki meri negativen vpliv – povečanje tveganja za zlorabe in naraščajoče nasilje, povečanje stopnje tveganja revščine, težave v fizičnem počutju in porast debelosti, nezadostno ali neprimerno prehranjevanje ter visok porast duševnih stisk. Čeprav so se otroci in mladostniki že pred pandemijo bolezni COVID-19 soočali z raznovrstnimi stiskami, različne raziskave in podatki s terena kažejo, da so omejitveni ukrepi stiske otrok in mladih v Sloveniji še bolj poglobili. Z neprijetnimi posledicami dolgih izolacijskih ukrepov in omejitev nas soočajo tudi najnovjši rezultati meritev športno-vzgojnega kartona (ŠVK), saj je delež predebelih šolarjev narasel za okrog 30 odstotkov.

V časih, ko otroci in mladostniki pred zasloni telefona in računalnika preživijo veliko več časa kot nekdaj, je toliko bolj pomembno, da program gozdne pedagogike v Mali ulici nenehno nadgrajujemo z aktivnostmi, ki spodbujajo gibanje otrok v naravi. Poleg tedenskih postavitvev gozdnih poti v enem od ljubljanskih gozdov (Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, Golovec, Grajski grič), redno sodelujemo z vrtci in šolami ter za otroke v sklopu vzgojno-

izobraževalnih zavodov organiziramo in izvajamo vodene gozdne sprehode po gozdnih poteh. V Mali ulici si s **programi s področja gozdne pedagogike za otroke in starše** prizadevamo **krepi zavedanje o pomenu gozdov in narave za zdrav razvoj otrok**, saj študije s področja nevroznanosti dokazujejo, da je narava neprecenljivo terapevtsko in razvojno okolje, ki spodbuja razvoj možganov.

Otrokom gozdni teren omogoča naravno gibanje, kar pozitivno vpliva na razvoj možganov in posledično motoričnih ter učnih sposobnosti. Otroci so v naravi manj obremenjeni, svobodneje razmišljajo in so zato bolj ustvarjalni. Prek igre na prostem, ki omogoča samostojno raziskovanje in odkrivanje, pridobivajo izkušnje in raznolike veščine za nadaljnje interakcije v vsakdanjem življenju. V gozdu se otroci lažje umirijo, so bolj sproščeni in lažje gradijo medsebojne odnose.

Gozdne poti

Gozdna pot, ki so jo lahko otroci prehodili že v času pandemije s starši leta 2020, torej »v mehurčku«, je bila ena izmed redkih aktivnosti, ki smo jo takrat ponudili družinam z otroki, hkrati pa tudi izredno pomembna, saj je prav gibanje v naravi v času intenzivnega sedenja pred ekranom otrokom najbolj koristilo. Vse odtlej so gozdne poti navdušile že več kot 10.000 pohodnikov, ki se na pot, polno izzivov, rade volje odpravijo v vseh vremenskih pogojih, tudi v dežju in snegu.

Gozdne poti, ki otroke in njihove starše vabijo **k igrivemu in poučnemu raziskovanju mestnih gozdov**, vse od njihove vzpostavitve (2020) nadgrajujemo in konceptualno ter vsebinsko izboljšujemo. V letu 2022 smo tako v sodelovanju z vrtci in šolami otrokom v sklopu vzgojno-izobraževalnih zavodov (vrtci in prva triada osnovne šole) ponudili možnost vodenih gozdnih sprehodov po gozdnih poteh med tednom.

100. gozdna pot!

6. oktobra 2023 smo postavili jubilejno 100. gozdno pot na Grajskem griču. V letu 2023 smo skupaj postavili 32 gozdnih poti na Rožniku, Golovcu, Šišenskem hribu, Grajskem griču, Sračji dolini, Rakovi Jelši in Zajčji dobri ter na drugih mestnih gozdovih z območij, ki so dostopna z mestnimi avtobusi LPP. Opis poti (ki vključuje tudi dolžino poti in število mušnic) ter navodila za izdelavo gozdnega dnevnika smo vsak teden objavili na naši spletni strani in družbenih omrežjih (FB in IG profil).

Sedaj že dobro prepoznane mušnice, markacije gozdnih poti Javnega zavoda Mala ulica, ki jih izdelujemo sami, označujejo tabla na začetku poti, zanimivi izzivi med potjo (poišči največje drevo v okolici in ga opiši, poslušaj, kdo se oglašča, oponašaj živali itd.) in skrinja na koncu poti, v kateri se z vsakim tednom na drugi lokaciji izmenjujejo štampljke z različnimi motivi, ki si jih otroci odtisnejo v naše ali doma narejene gozdne dnevnike. Ko otroci zberejo 6 različnih štampljk, jih povabimo, da v Mali ulici prevzamejo nagrado za najbolj vestne gozdne raziskovalce/-ke. Družine same izberejo najboljši čas za obisk poti, tedenske selitve na različne lokacije pa raziskovanje skritih kotičkov mestnih gozdov naredijo le še bolj zanimivo in razgibano.

Da so gozdne poti nagovorile mnogo otrok in njihovih družin, kažejo tudi vpisi otrok v knjigo vtisov na koncu poti in zahvale staršev, da se otroci rade volje na pot odpravijo tudi v dežju. Glede na odzive, ki jih prejmemo v živo ali prek vpisne knjige, elektronske pošte in družbenih omrežij, ocenjujemo, da **gozdno pot vsak teden prehodi od 50 do 60 družin**, kar je za nas še en dokaz, da lahko odnos otrok do določene dejavnosti z dobro idejo in nekaj triki povsem spremenimo.

Starši in otroci poročajo, da so prav te ljubke markacije krasen motivator za hojo v hrib, izzivi med potjo zabavna popestritev sprehoda, štampljka pa najboljša nagrada za prijeten sprehod z družino. Gozdne poti tako s svojimi skritimi izzivi in zakladom otrokom predstavljajo **odlično motivacijo za sprehod po gozdu**. Otroci pogosto kar sami predlagajo popoldanske sprehode, ki vključujejo lov za mušnicami, pri tem pa izkazujejo veliko mero vedoželjnosti, dobre volje in navdušenja. Starši tudi poročajo, da jim izzivi ponujajo možnosti za pogovor o naravi in nemalo idej, kaj vse lahko z otroki počnejo na sprehodu po gozdu ali mestnih parkih. Se pa na vsake toliko časa soočimo s krajo gobic in tudi skrinje, kar močno razžalosti velike in majhne navdušence gozdnih poti.

Štampljke, ki si jih otroci na koncu poti odtisnejo v gozdne dnevnike, izdelajo pri podjetju Sitar 1920 in so narejene po motivih risbic, ki jih med počitnicami narišejo otroci ali nam jih pošljejo prek elektronske pošte.

Vodeni sprehodi po gozdnih poteh za vrtce in šole

Vodene gozdne sprehode po gozdnih poteh za vrtčevske in šolske skupine, ki jih vodita naša sodelavca in izkušena gozdna pedagoga Boris Jurc in Manca Kaliman, izvajamo že dobro leto in pol. Vse od pričetka januarja 2022, ko je bil družinski center zaradi epidemičnih razmer še zaprt, povpraševanje vrtcev in šol, predvsem za prvošolčke, iz leta v leto narašča, tako da imamo vzpostavljeno čakalno listo.

Na vodenih sprehodih, ki trajajo 2 do 4 šolske ure, otroci opazujejo in prepoznavajo sledi živali v gozdu, prisluhnejo pticam, spoznavajo drevesne in rastlinske vrste, v primeru daljše različice sprehoda pa organiziramo tudi igro na prostem.

O zanimivosti programa govorijo tudi številke: **v letu 2023 smo izvedli 52 vodenih gozdnih sprehodov**, od tega 36 za vrtčevske skupine (skupaj 714 otrok) in 16 za otroke prve triade osnovne šole (skupaj 333 otrok). Gozdnih sprehodov po gozdnih poteh se je v tem času skupaj udeležilo **1047 otrok**. Starostni razpon otrok, ki so se sprehodov udeležili, je od 3 do 8 let.

Prvošolčki raziskujejo Sračjo dolino – POHVALA

“

»Zelo bi pohvalila sam koncept, ki spodbuja raziskovanje gozda, gibanje v naravi in vključevanje vseh čutov. Poleg tega je v naloge vključeno medpredmetno povezovanje vse od slovenščine (z glasovi, črkami itd.), matematike (štetja, orientacije itd.), spoznavanja okolja (rastline, živali, prostor), likovne umetnosti (oblikovanje iz predmetov v naravi), glasbene umetnosti (oponašanja oglašanja živali ...) in seveda športa z različnimi oblikami gibanja. Mušnice in oznake za naloge so zelo lično narejene, kar še dodatno pritegne male in velike raziskovalce. Lepo je bilo videti, kako so otroci uživali, se veliko gibali in učili - ne da bi se tega v polnosti zavedali. Hkrati pa je bilo zelo sproščeno vzdušje, kar gre pohvala tudi vašemu odličnemu pedagoškemu in didaktičnemu vodenju z "začimbami" humorja :) (otroci in tudi kakšne učiteljice še danes drugim pripoveduje(m)o šale o muhah ipd. ter zanimiva dejstva o živalih).

Še enkrat hvala za vaše odlično delo in se zagotovo vidimo še kdaj. Ana Vrenko, učiteljica 1. b-razreda OŠ Franceta Bevka«

”

Gozdne zamislice

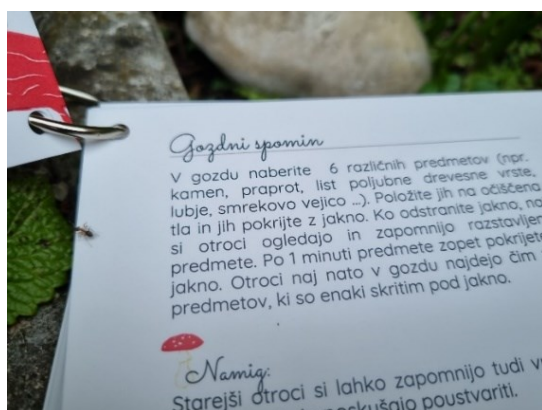
Gozdne zamislice, knjižice, ki v fizični obliki dopolnjujejo zbirko spletnih knjižic z idejami za ustvarjanje z otroki doma, smo prvič v nakladi 500 izvodov izdali leta 2022 ob svetovnem dnevu Zemlje. Oblikovali smo jih v želji, da otroke in starše navdušimo in spodbudimo k zabavnemu in zanimivemu preživljanju prostega časa v naravi, saj gozd otrokom ponuja številne možnosti za sprostitev in igro. Med idejami, ki smo jih na gozdnih sprehodih in v počitniškem varstvu preizkusili sami, smo izbrali takšne, ki so otroke najbolj pritegnile in jih spodbudile k pozornejšemu opazovanju narave. Otroci pri tem usvajajo nova znanja o živalih, rastlinah in biotski raznovrstnosti gozdov, krepijo zavedanje o pomenu naravnega okolja ter prek igre na prostem utrjujejo motorične spretnosti in učne sposobnosti, kot sta koncentracija in osredotočenost.

Gozdne zamislice - Igrarije so prilagojene tako starostnim skupinam otrok, kot tudi njihovem številu. Vsaka igrarija je zapisana na svojem kartončku. V zgornjem desnem robu so narisani

pripomočki oziroma nujna oprema za izvajanje določene aktivnosti, poleg opisa pa se na drugi strani posamičnega kartončka nahaja ilustriran utrinek aktivnosti (za ilustracije je poskrbela Nana Barborič Vesel). Naloge se izvajajo le z uporabo naravnega materiala (plodovi, listje, kamenje, palice in veje, blato, lišaji, cvetlice, korenine, mah ...), družine z otroki pa se lahko z Gozdnimi zamislicami odpravijo v gozd/naravo kadarkoli, v vsakem letnem času in ob vsakem vremenu, saj so narejene iz kvalitetnega vodoodpornega sintetičnega materiala.

Gozdne zamislice so družinam na voljo brezplačno v družinskem centru Mala ulica ali v spletni trgovini Male ulice. Zaradi velikega povpraševanja smo marca Gozdne zamislice ponatisnili.

Priprava otrokom prijaznih vsebin, v okviru katerih odpiramo teme, s katerimi spodbujamo pridobivanje izkušenj na prostem in razvijanje pozitivnega odnosa do okolja in gozdov, je še posebej pomembna v današnjih časih, ko se otroci še več kot običajno zadržujejo v notranjih prostorih, pogosto pred zasloni telefona in računalnika, kar vpliva na njihov telesni in duševni razvoj. Gibanje v naravi blaži številne težave v duševnem zdravju (pomanjkanje koncentracije, hiperaktivnost, anksioznost, depresija), ki smo jim priča v zadnjem desetletju.

Skrbnik gozdnih poti (novost)

Vodeni gozdni sprehodi so se izkazali za odlično dopolnitev vrščevskemu in šolskemu kurikulumu, saj smo do sedaj izvedli že več kot 90 vodenih gozdnih sprehodov za vrščevske skupine in za šolarje. Gozdnih sprehodov po gozdnih poteh se je skupaj udeležilo preko 1500 otrok s spremljevalci.

Vodene gozdne sprehode smo letos nadgradili in vzgojno-izobraževalne zavode povabili k uresničevanju ideje, da tudi sami prevzamejo skrbništvo nad postavljanjem gozdnih poti. Tako že najmlajše s participativnim in igrivim pristopom spodbujamo k igri in učenju v gozdu.

Vlogo našega prvega Gozdnega skrbnika je v začetku novembra (9. 11. 2023) prevzela Osnovna šola Franca Rozmana Staneta, kjer učencem 1. razredov enkrat na teden po principu gozdne pedagogike omogočijo gozdni dan. V svojo t. i. Gozdno šolo, ki poteka v bližnjem gozdu na Šentviškem hribu, so vključili tudi skrbništvo nad gozdnimi potmi. V skrb smo jim predali nepobarvane mušnice, skrinjo, prazne kartončke za zapisovanje izzivov, štampljke in gozdne dnevničke. Navdih za nadaljnje štampljke bomo v prihodnje črpali iz dnevnika, v katerega otroci rišejo risbe in zapisujejo svoje vtise ter izzive na mušnicah, ki so vezani na kurikulum šole. Skrbništvo nad gozdnimi potmi bo v začetku februarja 2024 prevzela vrščevska

skupina Vrta Otona Župančiča, in sicer v skladu s principi dela, kot smo si jih zadali v pilotni fazi z OŠ Franca Rozmana Staneta.

Z novo aktivnostjo tako le še utrjujemo izvajanje načel gozdne pedagogike in krepimo naša sodelovanja z vzgojno-izobraževalnimi institucijami, ki s svojo aktivno participacijo prav tako pomembno prispevajo k dvigu ozaveščenosti o pomembnosti okoljske vzgoje za trajnostni razvoj.

VRTIŠČE

Tik pred izbruhom epidemije nam je Mestna občina Ljubljana (Oddelek za varstvo okolja) v brezplačno upravljanje ponudila 2000m² vrta na **Rakovi jelši**, ki kot nekdanje črnograditeljsko »barakarsko« nasele še vedno velja za primer urbane segregacije in neenakosti v prostoru. Na prostoru, ki ni komunalno opremljen, smo v času zaprtja družinskega centra vzpostavili prostorsko infrastrukturo (zelenjavni vrt, kuhinjo, tri ločene pokrite prostore s klopki in mizo ter urejene ekološke sanitarije) in tako zapuščeni vrt s pomočjo otrok in njihovih družin (med izvajanjem programov počitniškega varstva in rednih tedenskih aktivnostmi skozi šolsko leto) spremenili v **zeleno** in **igrivo** oazo na obrobju mesta, ki na **inovativen način sooblikuje lokalno skupnost, spodbuja enakovreden dostop do zelenih mestnih površin in zapolnjuje vrzel na področju izkušnje otroške igre mestnih otrok.**

Vsem mestnim otrokom, ki se soočajo z upadom proste (svobodne, nenadzorovane) igre, prek uresničevanja načel gozdne pedagogike, trajnostnega razvoja in pristopa »*learning by doing*« omogočamo aktivno in kakovostno preživljanje prostega časa na prostem in v naravi; poletno počitniško varstvo na vrtu je za otroke iz socialno in finančno prikrajšanega okolja brezplačno.

Otroci si lahko na vrtu sami oblikujejo igrala in igro ter izbirajo med različnimi dejavnostmi (gradnja drevesne hišice, gugalnice, sajenje, vrtnarjenje, urejanje zelenjavnega vrta, kuhanje, gradnja krušne peči, branje itd.), v okviru katerih krepijo socialne veščine in se učijo prevzemanja odgovornosti do sebe, drugih in narave/okolja. S ponovno oživitvijo urbanega mestnega vrta, obdanega s travnikom in sadovnjakom, ne ustvarjamo le pogojev za dvig blaginje in krepitev (duševnega) zdravja otrok, temveč prispevamo k zmanjševanju neenakosti med otroki, s pomočjo katerih aktivno sooblikujemo igrive in trajnostno naravnane mestne (zeleno) prostore ter tako na njihovem območju pospešujemo proces integracije in destigmatizacije Rakove jelše kot urbanega in socialnega problema.

TEMATSKÉ ROJSTNODNEVNE ZABAVE

Mlade družine zaradi stanovanjske stiske otroške rojstne dneve pogosto praznujejo izven doma. Mala ulica ponuja devet tem praznovanja, od tega jih je polovica bolj primerna za 4- do 6-letnike, ostale pa za starejše otroke. Glede na starost in število udeležencev ponujamo dvourni ali triurni zabavo, ki je praviloma časovno umeščena izven delovnega časa družinskega centra. Rojstnodnevne zabave omejujemo na 10 oz. največ 15 udeležencev (pri starejših otrocih), saj menimo, da so z vidika otroka in njegovih socialnih stikov že to relativno velike skupine. Čeprav so rojstnodnevne zabave ene izmed storitev, ki jih nudimo družinam, tako v prostorskem kot vsebinskem smislu, niso del rednega programa. Umeščamo jih v termine, ko je družinski center slabše obiskan, torej ob vikendih med 13. in 16. uro in izjemoma ob petkih pozno popoldne/zvečer, tako da minimalno vplivajo na izvedbo rednega programa oz. ga ne omejujejo. Rojstnodnevne zabave praviloma izvajajo študentje in zunanji izvajalci.

V letu 2023 smo izvedli 106 rojstnodnevni zabav za skupno 1350 udeležencev, od tega večino (103) v družinskem centru Mala ulica z različnimi tematikami (Gusarji, Disko, Indijanci, Lego, Princeske, Vampirji, Packarija) in 3 na Vrtišču.

Kazalniki: načrtovano število aktivnosti in načrtovano število udeležencev v letu 2023

Št.	Vrsta dejavnosti	Načrtovano število aktivnosti v letu 2023	Načrtovano število udeležencev v letu 2023	Izvedeno število aktivnosti (1.1. – 31.12. 2023)	Izvedeno število udeležencev/obiskov (1.1. – 31. 12. 2023)
1	Rojstnodnevne zabave	80	900	106	1350
2	Gozdna pot	40	4000	32	3840
3	Sobotni izlet Malo ulico	4	80	0	0
4	Vodeni gozdni sprehodi za vrtce in šole	80	360	52	1047
5	Delavnice na vrtišču	26	208	0	0
5	Občasno varstvo (ure)	200	200	200	3
	Skupaj:	430	5748	390	6437

POČITNIŠKO VARSTVO ŠOLARJEV

Šolarji so imeli v letu 2023 en teden zimskih, 4 dni prvomajskih, 1 teden jesenskih in novoletnih ter 9 in pol tednov poletnih počitnic – skupaj torej 13 tednov in nekaj dni. Čas počitnic pomeni za številne starše veliko organizacijsko obremenitev, saj si sami praviloma ne morejo vzeti toliko letnega dopusta, da bi ostali doma z otroki, hkrati pa se ne morejo zanesti na osebna omrežja, ki bi lahko zagotovila takšno pomoč. Vse večjo potrebo staršev mlajših šolarjev po organiziranih oblikah počitniških dejavnosti potrjujejo tudi mnoge raziskave. Te med drugim izpostavljajo, da so vanje bolj vključeni otroci staršev z višjo stopnjo izobrazbe in tistih, ki so boljše informirani.

Počitniško varstvo izvajamo na štirih lokacijah – v družinskem centru Mala ulica, v gozdu, na Vrtišču in v Zavetišču Gmajnice; poleti na vseh štirih lokacijah, med drugimi počitnicami pa glede na povpraševanje in vreme na vsaj dveh lokacijah. V počitniškem varstvu skupino, ki obsega 15-18 otrok, vodijo 3 vzgojitelji, kar močno zvišuje kvaliteto pedagoškega izvajanja počitniškega varstva. To se je pokazalo že v predhodnih letih, ko smo otroke v počitniškem varstvu zaradi epidemije razporedili v manjše skupine. Opazili smo, da se otroci v manjših skupinah hitreje in intenzivneje povežejo, manj je konfliktov, otroci se ne združujejo v manjše skupinice kot v večji skupini. V takšnih pogojih izvajalci lažje upoštevajo želje otrok in sledijo njihovim idejam, kako preživljati počitniški čas. Poleg tega so vsi zaposleni aktivni izvajalci programa Neverjetna leta, zato pri izvedbi dosledno uporabljajo orodja in večšine programa, s katerim krepimo čustvene in socialne kompetence otrok, kar se zelo pozna pri ohranjanju umirjenih odnosov, upoštevanju pravil in dobrem počutju vseh udeležencev.

Projekt, ki ga financira MDDSZEM, vključuje tudi 168 brezplačnih mest v poletnem počitniškem varstvu za šolarje. V brezplačno varstvo so se vključevali otroci iz socialno-ekonomsko ogroženih skupin ter otroci iz velikih družin; obveščali in pridobivali smo jih (poleg običajnega

obveščanja na spletu in v medijih) tudi preko šolskih svetovalnih delavk, ki so starše oz. njihove otroke napotovale k prijavi.

Kazalniki: načrtovano število tednov in načrtovano število otrok v času počitniškega varstva

Št.	Vrsta dejavnosti	Načrtovano število	Načrtovano število	Dejansko število	Dejansko število
		(tednov) v letu 2023	(udeležencev) v letu 2023	(tednov) v letu 2023	(udeležencev) v letu 2023
1	Zimske počitnice	1	15	1	20
2	Poletne počitnice v Mali ulici	10	150	10	153
3	Poletne počitnice v gozdu	9	180	9	216
4	Poletne počitnice na vrtu	10	285	10	286
5	Poletne počitnice z živalmi	9	135	9	167
6	Jesenske počitnice	1	15	0	0
7	Novoletne počitnice	1	15	0	0
	Skupaj:	41	795	39	842

ZIMSKO POČITNIŠKO VARSTVO (6. – 10. 2. 2023)

Zimske počitnice v Mali ulici

Zimske počitnice, ki so običajno konec februarja, so v letu 2023 potekale nekoliko prej, in sicer v času od 6. do 10. februarja. Na Prešernov dan počitniškega varstva nismo izvajali. V družinskem centru Mala ulica je bilo dnevno v varstvu 20 otrok. Številko smo od načrtovane presegli, saj smo prvotno načrtovali 15 prostih mest. Vsako leto se nam potrjujejo že znane ugotovitve, da je povpraševanje staršev po počitniškem varstvu veliko tudi v času zimskih počitnic.

Program je bil prilagojen vremenskim razmeram, oblikovan pa tako, da so otroci večino časa, navkljub nizkim temperaturam, preživeli na prostem. Otroke smo si prizadevali spodbuditi k budnemu opazovanju, sproščenemu gibanju, samostojnosti in živahnemu ustvarjanju v naravi. Ugotavljamo, da so želje in potrebe otrok po druženju in gibanju v naravi velike, zato smo razgrnili zemljevide in raziskali skrite in malo manj skrite kotičke Ljubljane. Obiskali smo različne kulturne ustanove (Kinodvor, Lutkovno gledališče Ljubljana), se odpravili po gozdni poti na Ljubljanski grad, se sprehodili na Rožnik, spoznavali delo oskrbnika živali in veterinarja v Zavetišču Ljubljana na Gmajnicah, pekli palačinke ter se predvsem veliko igrali in sklepali nova prijateljstva.

POLETNO POČITNIŠKO VARSTVO (26. 6. – 31. 8. 2023)

Poletne počitnice v Mali ulici

Počitnice v Mali ulici je obiskovalo 15 otrok tedensko, za katere je skrbela vodja programa skupaj z dvema pomočnicama. Vse so usposobljene za vodenje skupin otrok, imajo opravljen tečaj prve pomoči in večletne izkušnje dela z otroki. Programje bil raznovrsten (dnevi so bili tematsko pestri; raziskovalni, kuharski, kulturni, naravoslovni ...), otroci pa so večino počitniških dni preživeli zunaj oz. na zunanjem igrišču. Po zajtrku smo se vselej podali na izlete v bližnjo okolico in na obrobje mesta, spoznavali različne živali, poklice, kulture, običaje in dejavnosti, predvsem pa se veliko časa gibali na svežem zraku. Med drugim smo obiskali Ljubljanski grad, mestni kino Kinodvor (*Divja Slovenija, Meseček, Tudi miši gredo v nebesa ...*), Muzej bančništva Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije, Železniški muzej Slovenskih železnic, Mestni muzej Ljubljana ter se odpravili na celodnevne pustolovščine v Tivoli in na Rožnik. Takrat ko nam tudi prijetna senca mestnih gozdov ni pomagala pri premagovanju vročine, smo odrinili do Iškega vintgarja in se razigrano osvežili v prijetno hladni reki Iška.

Otrokom smo ves omogočali prostor za prosto igro, ki so si jo sami izbrali, ter jih spodbujali k razvijanju socialnih veščin, medvrstniškega sodelovanja in dogovarjanja. Ustvariti smo želeli varno in sproščeno vzdušje, v katerem si lahko otroci spočijejo od šolskega leta in krepijo veščine, za katere v šoli velikokrat zmanjka časa.

“

*Pohvalila bi vse, ki skrbijo za nase otroke.
Hči neizmerno uživa v vašem varstvu.*

*Meni se zdi vaš program super! Z veseljem
bomo še prišli.*

Pozdravljam obilico gibanja v naravi.”

Poletne počitnice v gozdu

Počitnice v gozdu so potekale v Krajskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. Program smo oblikovali tako, da sta vzporedno potekali dve skupini po 10 otrok, s katerimi sta bila po dva animatorja. Čeprav je struktura počitniškega varstva v gozdu zelo odprta in zasnovana tako, da sledimo interesom otrok, dnevi minevajo v pestrem in razgibanem vzdušju. Vsak dan smo se z različnih smeri povzpeli na Rožnik, kjer nas je pričakalo kosilo, vmes gradili bivake, plezali po drevesih, opazovali žuželke in prisluhnili pticam. Po načelih gozdne pedagogike smo otroke spodbujali k budnemu opazovanju, sproščenemu gibanju, samostojnosti in živahnemu ustvarjanju v naravi.

Prek izkustvenega učenja smo skupaj z otroki spoznavali pomen sobivanja z naravo in ustvarjali le z naravnimi materiali. V gozdu smo vsakodnevno odkrivali nove možnosti za sprostitev in igro (gradnja bivakov, gugalnic, mostov, izdelovanje nakita iz palic, storžev, nožkanje, gozdna abeceda), domov pa smo se prav zato vračali umazani, včasih tudi mokri, a vselej veseli in v pričakovanju novega dne. Tako smo spoznali, da hoja v hrib ni zgolj hoja, ampak je čas za klepet in spoznavanje novih prijateljev; čas za miselne igre, pripovedovanje zgodb, sprehajanje z zaprtimi očmi in zaupanje tistemu, ki te vodi po poti. Gozd nam je poleg prijetno hladne sence pričaral nemalo prijetnih spominov, ki so se stkali med sproščeno in svobodno igro.

Lanskoletna zbirna lokacija (Vodnikova domačija) se je izkazala za odlično izhodišče, zato smo poskušali tudi letos zbirno mesto za počitnice v gozdu ohraniti v bližini. Tokrat smo se ob prihodu vselej zbrali ob bazenih Tivoli.

“ Prvič smo se udeležili programa in smo navdušeni - cela družina. Hčerka pride iz gozda kot prerrojena, odlične volje in polna novih idej. Da ne govorim o tem, da je v tej vročini gozd zagotovo najboljša izbira.

Moj sin je navdušen nad vsem - izvajalci, programom, svobodo, raziskovanjem! Sicer ni navdušenec vodenih počitnic, ampak tukaj res uživa. tako da bi pohvalila tako izvajalce, kakor program - otroci imajo dovolj svobode, kar je za počitnice zelo pomembno!

Poletne počitnice na Vrtišču

Eno izmed osrednjih načel počitnic na vrtu je spodbujanje otrok k razmisleku o odnosu do okolja, trajnostne naravnosti in možnosti sobivanja po načelih gozdne pedagogike. Program je v celoti zasnovan tako, da otroci prek izkustvenega učenja spoznavajo pomen sobivanja z naravo in imajo hkrati dovolj svobode pri izbiri različnih aktivnosti, ki se jih prilagaja glede na interese otrok in izvajalcev. Glavni namen je otroke spodbuditi k budnemu opazovanju, sproščenemu gibanju, samostojnosti in živahnemu ustvarjanju v naravi. Vrt ponuja otrokom odlične možnosti za izkustveno učenje (*postavljanje, dograjevanje in barvanje drevesne hiške, grajenje, betoniranje temeljev in pozidava krušne peči, sajenje, vrtnarjenje, urejanje zelenjavnega vrta, kuhanje, gradnja krušne peči, branje itd.*), prosto igro in ustvarjanje, pri čemer otroci v okviru raznolikih aktivnosti krepijo socialne veščine ter se učijo prevzemanja odgovornosti do sebe, drugih in narave/okolja. Njihovi domišljiji pustimo prosto pot in jo le

izjemoma usmerjamo, zato nas ne čudi, da se v njihove spomine vtisnejo prav takšni, ki omogočajo otrokom svobodo igre v naravi – »od lovljenja kobilic do akrobacij na gugalnici!«.

Otroci so se počitnic na Vrtišču razveselili že četrtič zapored, odkar smo v uporabo dobili zemljišče na Rakovi jelši. Na vrtu, ki meri 2000 kv. metrov, smo oblikovali največ tri med seboj ločene skupine po največ 10 otrok, z vsako skupino sta bila dva odrasla. Počitnice na Vrtišču je v povprečju tedensko obiskovalo od 25 do 30 otrok, za katere je skrbelo 6 usposobljenih izvajalcev/-k. Otroci so vrtnarili, gradili igrala, jih popravljali, se igrali družabne igre, ustvarjali, brali knjige, raziskovali naravo in nenazadnje, če jim je ustrezalo, tudi poležavali v senci. Lega vrta na obrobju Ljubljane nam je ponudila izhodišče za nemalo izletov v bližnje kraje. Skoraj vsak teden smo tako odrinili na izlet do Inškega vintgarja, kjer smo se osvežili v reki Iški in si v senčnem zavetju dreves pripravili piknik. Z nadvse prijetno ohladitvijo in škropljenjem z vodnim topotom so nas v vročih poletnih dneh razveselili tudi gasilci. Z njihovo pomočjo smo napolnili bazen, ki so si ga otroci sami zgradili.

Izkušnje, znanje in pridelane pridelke z naše njive smo koristno uporabili v našem vsakodnevnem druženju. Sami smo si pripravili zajtrke in improvizirane obroke (peka palačink, penic in hrenovk na odprtem ognju, priprava jajčk za zajtrk, kuhanje nabranega fižola ...), ki so marsikateremu otroku predstavljali pravo kulinarično doživetje, prosta igra na vrtu pa je vsem pričarala pristen občutek svobode poletnih počitniških dni. Preizkusili smo tudi krušno peč, ki smo jo mojstrsko zgradili skupaj z otroki. Hlebčki so bili tako okusni, da so pošli, še preden smo spekli nove.

“ Všeč mi je, da je vse skupaj malo bolj 'robinzonovsko', da se otroci tudi umažejo. Se mi zdi, da jim tega manjka.

Vse super. Otroci umazani in nasmejani in zadovoljni! Povejo, da se lahko več ur igrajo KAR ŽELIJO (pri varstvih nasploh je seveda vse preveč vodenega in otroci nimajo časa za razvoj lastne igre). Okolje pri vas je pa seveda nadvse ustvarjalno!

”

Poletne počitnice z živalmi

V sodelovanju z Zavetiščem Ljubljana smo počitnice z živalmi za otroke od 1. do 5. razreda letos organizirali že tretje leto po vrsti. V skupini je bilo tedensko 15 otrok, za katere so 9 tednov izvajanja počitnic skrbeli trije usposobljeni sodelavci, dopoldanski strokovni program (2 – 3 pedagoške ure) pa so vodili strokovni sodelavci zavetišča. Povpraševanje in navdušenje je bilo veliko tako na strani otrok in staršev kot v sodelovanju med obema zavodoma.

Med počitnicami z živalmi smo se vsi prijetno sprostili ob božanju kosmatih prijateljev in se bolje seznanili z živalmi, delovanjem zavetišča in pomembnosti skrbi za živali. Vrhunec preživljanja počitnic z živalmi je bil seveda obisk veterinarke. Otroci so lahko videli operacijsko sobo, si izmerili utrip in pritisk ter si obvezali namišljeno poškodovan ud. Rade volje smo

odgovarjali na vsa otroška vprašanja v zvezi s hišnimi živalmi, pa tudi tečaj tujega jezika smo spretno vpletli v vsebine in usvojili prvo raven »živalščine« ter govorce telesa.

Vsekakor smo se naučili veliko novega, se pri tem zabavali in poleg aktivnosti, v okviru katerih smo bili predani spoznavanju živali in narave, uživali v ustvarjanju in prosti igri. Veliko časa smo preživeli v naravi, kjer smo se družili in sklepali nova prijateljstva. Pekli smo toaste, preigrali veliko družabnih iger, pletli zapestnice, cofo, se igrali z velikimi napihljivimi žogami, tekli, plesali, izvedli lov za mucami in izdelali čudovite praskalnike za mačke iz naravnih materialov. Na počitnicah so še posebej uživali otroci, ki imajo radi živali, si jih želijo ali zanje že skrbijo doma.

“ Všeč mi je, da so otroci v stiku živalmi, a še vedno na način, da ne spravljajo nepotrebno živali, ki iščejo dom v stres. Prava mera varstva, ozaveščanja o pomembnih temah in dobrobiti živali v zavetišču. Bravo za ta tip počitniškega varstva!

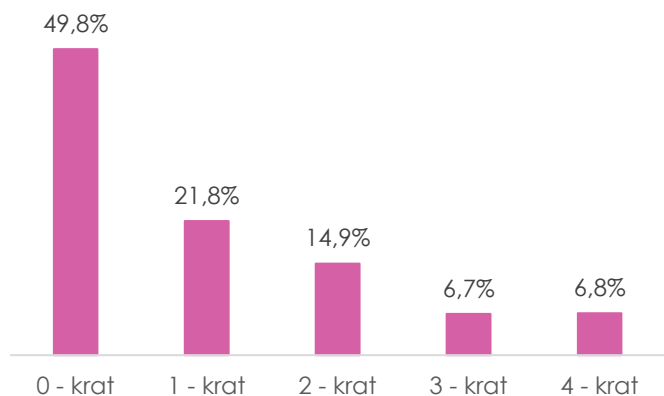
Vedno znova sem prijetno in pozitivno presenečena nad kvaliteto in izvedbo varstva, ki presega vse želje in pričakovanja.

”

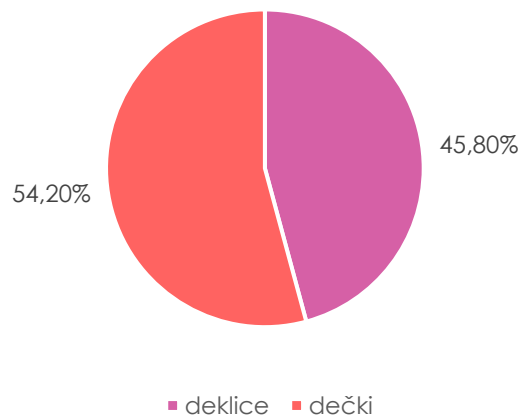

Statistični podatki o poletnih počitnicah 2023:

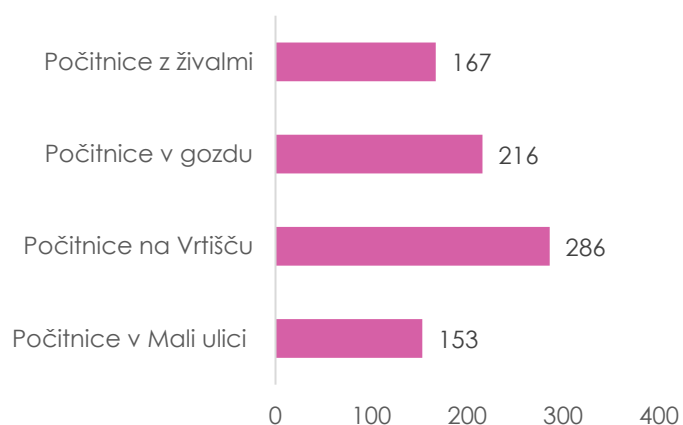
Število preteklih vključitev otrok v naš program počitniškega varstva glede na letošnjo prijavo

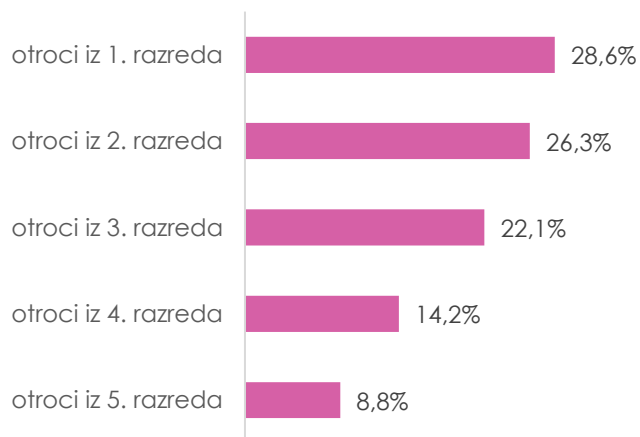
Število prijav po spolu

Število prijav otrok po lokacijah počitniškega varstva

Število prijav otrok po starosti

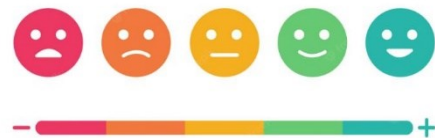

KAJ PRAVIJO O POLETNIH POČITNICAH OTROCI?

Z namenom preverjanja uspešnosti uresničevanja zastavljenih ciljev/aktivnosti počitniškega varstva otrok smo pripravili **anketni vprašalnik** o zadovoljstvu otrok. Zastavljena kvantitativna metoda (anketni vprašalnik) je z Likertovo 5 stopenjsko lestvico (kjer 1 pomeni najslabšo oceno in 5 najboljšo oceno) preverjala **7 vprašanj, ki smo jih letos zastavili nekoliko drugače, saj smo uporabili znakovno (čustveno) upodabljanje t. i. Likartove lestvice, od najslabšega do najboljšega:**

1. *Kakšne so se ti zdele počitnice (z živalmi, v Mali ulici, na Vrtišču, v gozdu)?*
2. *Kako si se počutil/-a med preživljanjem počitnic (z živalmi, v Mali ulici, na Vrtišču, v gozdu)?*
3. *Si spoznal veliko novih prijateljev? Spoznal/-a sem ...*
 - a) *nič novih prijateljev*
 - b) *nekaj novih prijateljev*
 - c) *veliko novih prijateljev.*
4. *Kako dobro si se razumel/-a z novimi prijatelji?*
5. *Kako bi ocenil/-a svoje učitelje?*
6. *Si se med počitnicami kaj novega naučil?*
7. *Kaj ti je bilo najbolj všeč v tem tednu? Napiši!*

Pri anketnih vprašalnikih, namenjenih mlajšim otrokom, se vse pogosteje uporablja znakovno (čustveno) upodabljanje t. i. Likartove lestvice, od najslabšega 😞 do najboljšega 😊.

Iz analiziranih anketnih vprašalnikov lahko razberemo lokacijo izvajanja aktivnosti (Gozd, Vrtišče, Zavetišče Gmajnice, Mala ulica) in teden, v katerem je bil otrok v počitniškem varstvu. Sedmo vprašanje je bilo odprtega tipa, kjer smo otroke prosili, da napišejo, kaj jim je bilo v tednu počitniškega varstva najbolj všeč – »*Kaj ti je bilo najbolj všeč v tem tednu? Napiši!*«.

Počitniško varstvo smo organizirali za vse počitniške dni od 26. 6. 2023 do 31. 8. 2023, skupaj 9 (počitnice z živalmi) oz. 10 tednov. V polnem obsegu 5 dni smo varstvo ponudili na vseh lokacijah (9 tednov), 10. teden smo varstvo ponudili v Mali ulici in na Vrtišču. Počitniškega varstva se je skupaj na vseh lokacijah udeležilo 822 otrok: MU (153), živali (167), gozd (216), Vrtišče (286), od tega smo zapolnili vsa brezplačna počitniška mesta (na voljo jih je 162, 18 na teden) in jih celo presegli, saj smo zagotovili 167 brezplačnih počitniških varstev – v Mali ulici (30), z živalmi (28), v gozdu (33), na Vrtišču (76).

Na anketni vprašalnik je skupaj odgovorilo 101 otrok (respondentov) – povprečna starost otrok 9 let, se pa število respondentov razlikuje glede na lokacijo varstva (glej spodaj tabelo 1), in sicer z največ respondenti na Vrtišču (34), sledi gozd (29), Mala ulica (22) in Zavetišče Gmajnice (16).

Skupno število vseh otrok, ki so odgovorili na spletno anketo

Lokacija	Število otrok
Gozd	29
MU	22
Vrtišče	34
Z. Gmajnice	16
Skupno št. otrok	101

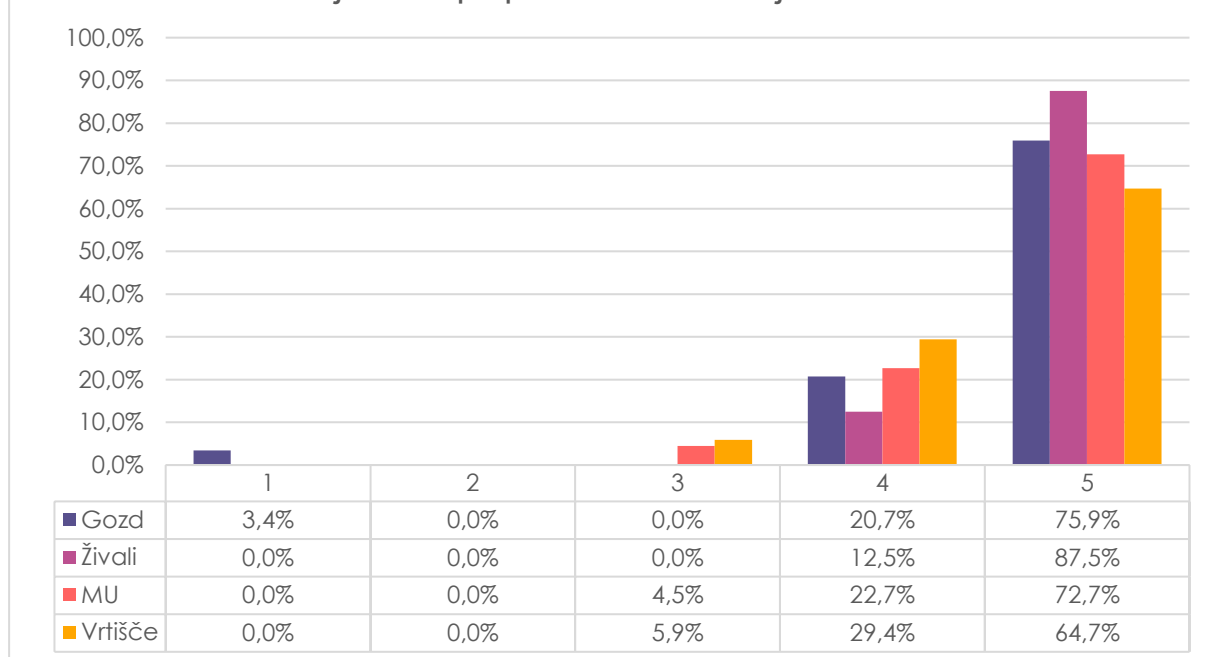
Vsi skupaj v povprečju ocenjujejo (odgovori na 1. vprašanje: glej graf 1), da so jim bile počitnice všeč in da so se v varstvu dobro počutili. Otroci so na zastavljena vprašanja največkrat odgovorili z oceno 5 (70 otrok) in 4 (25 otrok), najbolj zadovoljni so bili v Zavetišču Gmajnice, sledi Mala ulica, gozd in Vrtišče. Najbolje ocenjujejo učitelje, sledi svoje zadovoljstvo s počitnicami oz. počutjem v varstvu, spoznavanje novih prijateljev in nazadnje krepitev novih veščin oz. usvajanje novega znanja.

Izpolnjeni vprašalniki o zadovoljstvu otrok v času počitniškega varstva v Mali ulici kažejo, da so se otroci v tem času dobro počutili, pri čemer so širili in krepili socialno mrežo/veščine ter usvajali neformalna znanja na področju kulturnih, naravoslovnih in ekoloških vsebin.

S svojimi odgovori nam otroci sporočajo, da med počitniškim varstvom na različnih lokacijah JZ Mala ulica najbolj uživajo v igri na prostem, v naravi in v gozdu (kot so: *zabaven dan v Sračji dolini, izlet na Rožnik, obisk vrta, sprehodi v naravo, sprehod na Grad, igra v gozdu, igra z vodo, izlet v Iški vintgar*). To so prostori, kjer se lahko otroci nepretrgoma igrajo na njim naraven način in imajo več priložnosti za svobodno in neomejeno igro. *Lov na zaklad, potepanje po gozdu in gozdnih poteh, plezanje na drevesa, izdelava bunkerjev, nožkanje, izdelava bazena in drevesne hišice, skrivalnice, lovljenje kobilic po gozdu, peka penic ...* so dejavnosti, ki jih otroci opredeljujejo kot najbolj zabavne in pomembno osvetljujejo potrebo po izkušnji otroške igre, kot si jo želijo otroci sami – da bi se s igrali s prijatelji in se spontano, prek igre in raziskovanja, vključevali v aktivnosti, ki so jim ljube.

Otrokom je najbolj všeč, če si lahko sami pripravljajo zajtrk, pečejo palačinke, piškote in koruzo, si sami oblikujejo igrala in igro (*gradnja bivakov, gugalnic, mostov, izdelovanje nakita iz palic, storžev, gozdna abeceda*) ter izbirajo med različnimi dejavnostmi, v okviru katerih pridobivajo nove izkušnje (*žaganje, sajenje, učenje pravilne uporabe vrtnega orodja, spoznavanje vrtnih rastlin, živali, obiski kinematografa ...*), krepijo socialne veščine (*družabne igre z novimi prijatelji, igra v igralnici*), se lahko hitro prepustijo domišljiji (*palica se v gozdu spremeni v palico za čaranje, storž postane frnikola, kostanjeva ježica se prelevi v uhan itd.*), ali pa preprosto samo ležijo na blazinah in se dolgočasijo: »Najbolj mi je bilo všeč, ko smo pripravljali tiramisu, ležali na blazinah in se pogovarjali po ceveh.«

Počutje otrok po posameznih lokacijah PPV 2023

Kaj ti je bilo najbolj všeč med počitnicami v Mali ulici? Napiši!

Na vprašanje, kako se počutijo na počitnicah na Vrtišču oz. v Mali ulici in, kaj jim je tam najbolj všeč, otroci odgovarjajo:

»Všeč mi je, da veliko gradimo, jemo dobro hrano, se ukvarjamo s športom, brcamo žogo, nogomet, plezamo«

»Zelo lepo, ker spoznam nove prijatelje in se skupaj zabavamo.«

»Da sem spoznala nove prijatelje, da smo se igrali s kužki in muckami, da so razkazali zavetišče. Vesela sem, da je kužka Rita dobila lastnika.«

»Najbolj mi je bilo všeč, ko smo šli k potočku in smo se lovili s prijatelji Matevžem, Alešem, Saro in Lili. Všeč mi je bilo tudi, da smo se naučili nožkati. In, ko sem gradil bunkerje.«

»Ko smo pekli koruzo, delali sončno uro, pripravljali zajtrk in risali pošasti, druženje s prijatelji.«

»Meni je všeč, ker nas tukaj učijo osnovnih pravil, kako na primer pomivati posodo, če doma slučajno ne pomivaš ... pa zabavno je, ko kaj gradimo in sestavljamo stvari. In se igramo!«

POČITNICE NA ULICI

Redno tedensko ulično delo z otroki v Celovških dvorih in v Polju (novost) smo pozimi in poleti nadgradili s počitniškimi aktivnostmi, in sicer:

- z dnevnimi aktivnostmi med zimski počitnicami v soseski Polje;
- s poletnimi počitniškimi aktivnostmi v Celovških dvorih (5 tednov) in v Polju (2 tedna), od ponedeljka do petka med 10. in 16. uro.

V ekipo treh izvajalcev različnih aktivnosti (rolanje, ročna dela, skupinske športne igre, ples in veliko pogovora) smo letos med poletnimi počitnicami v Celovških dvorih vključiti tudi prostovoljce/-ke iz tujine, ki so skupaj z izvajalci za otroke iz bližnje soseske organizirali različne igre, se z njimi pogovarjali, pomagali pri konstruktivnem reševanju konfliktov ipd. Tovrstne aktivnosti so med otroki, ki so med počitnicami prepuščeni sami sebi in čas preživljajo na ploščadi med bloki, in njihovimi starši izjemno dobro sprejete in dobrodošle. Približevanje otrokom v njihovi domači soseski je izjemnega pomena, saj ne gre le za kratkočasenje, temveč za pomembno dejavnost, ki otroke povezuje, jih uči, osmišlja skupaj preživeti prosti čas ter dolgoročno preprečuje konflikte in neželjeno vedenje. Aktivnosti so za otroke brezplačne, dnevno pričakujemo od 20 do 25 otrok, starih od 6 do 10 let.

V letu 2023 smo bili v Celovških dvorih med poletnimi počitnicami prisotni 5 tednov oz. 25 dni, kar pomeni, da se je počitniških uličnih aktivnosti skupaj udeležilo okoli 625 otrok (dnevno se aktivnosti udeleži od 20 do 25 otrok). V soseski Polje, kjer smo počitniško ulično delo izvajali v času zimskih (4 dni) in poletnih počitnic (2 tedna oz. 10 dni), se nam je pri aktivnostih pridružilo skupaj 350 otrok. **Ocenjujemo, da se je počitnic v Celovških dvorih in v Polju v letu 2023 (do konca poletja) dnevno udeležilo od 20 do 25 otrok oz. smo skupaj zabeležili okoli 1000 obiskov.**

Cilji uličnega dela v počitniškem času so predvsem naslednji:

- Spodbujanje kvalitetnega, ustvarjalnega in zdravega načina preživljanja prostega časa.
- Pomoč pri razvijanju socialnih spretnosti prek igre (ustrezni načini reševanja konfliktov, načini komuniciranja, prepoznavanje in obvladovanje čustev...) ter posredovanje določenih znanj (učna pomoč).
- Seznanjanje z raznolikimi družabnimi, gibalnimi, športnimi, ustvarjalnimi igrami, aktivnostmi.
- Nudenje podpore in možnosti pogovora o vsakodnevni težavi, s katerimi se trenutno spoprijemajo otroci (proces šolanja, odnosi, dogajanje v družini, preizkušanje različnih substanc ...).
- Pozitivno odzivanje, spodbujanje močnih področij in krepitev pozitivne samopodobe.

Zimske počitnice v soseski Polje

Zimske počitniške aktivnosti smo letos v sklopu uličnega dela **prvič izvajali tudi v soseski Polje**. Tam se nam je v času štirih dni počitniškega varstva (v sredo, 8. 2. 2023, je bil praznik) med 10. in 15. oz. 16. uro, **pridružilo 49 tam stanujočih otrok**, ki niso vključeni v nobeno obliko organiziranega varstva ali počitnic in svoj prosti čas preživljajo na ploščadi med bloki. Kmalu po pričetku smo začeli opazovati različna trenja med otroki, zato smo poleg izvajanja aktivnosti veliko časa in pozornosti namenili vzpostavljanju prijazne in spoštljive medsebojne komunikacije. Z otroki smo se veliko igrali, izdelovali pustne maske, zapestnice in voščilnice za Valentinovo, pekli palačinke, se igrali nogomet in skrivalnice. Ko smo bili bolj umirjeni, smo si ogledali film in organizirali tekomavnje v pripovedovanju šal. Pri delu se nam je občasno pridružila tudi Petra Polajžer, ki dela v prostorih Točka, neposredni bližini neprofitnih stanovanj v Polju, kamor se lahko otroci in starši med letom obrnejo po pomoč ali pa zgolj pridejo na druženje, pogovor in igro.

Poletne počitnice v Celovških dvorih (3.7. – 14. 7.; 24. 7. – 4. 8.; 28. 8. – 31. 8. 2023)

Namen druženja z mladimi oziroma dela na javni površini – igrišče v naselju Celovški dvori – je z metodo igre in neformalnim druženjem podpreti socialni in čustveni razvoj otrok ter s tem zmanjšati verjetnost pojava vrstniškega ali druge vrste nasilja ter hkrati biti del podporne mreže v primeru večjih ali manjših težav. S seznanjanjem z raznolikimi bolj ali manj strukturiranimi aktivnostmi želimo otroke spodbuditi h kvalitetnemu preživljanju prostega časa.

V času petih počitniških tednov smo raznolike aktivnosti (nogomet, rolanje, ročna dela, družabne igre, skupinske športne igre, ples in veliko pogovora) v Celovških dvorih izvajali vsak dan od ponedeljka do petka, od 10. do 15.30 ure (v času, ko so starši praviloma v službi). Dnevno se je aktivnosti udeleževalo med 20–25 otrok, **skupno število obiskov** v teh 5 tednih **je okrog 625** (kazalnikov nismo vnesli v tabelo, saj gre za popolnoma drug pristop in organizacijo dela). Izvajalci so bili večinoma študentje pedagogike, socialnega dela in sorodnih ved, ki otroke dobro poznajo, saj delajo z njimi celo šolsko leto. Tokrat so se ekipe izvajalcev med poletnimi počitnicami v Celovških dvorih za 2 tedna pridružili prostovoljci/-ke iz tujine, ki so jim pomagali organizirati različne igre, sodelovali pri konstruktivnem reševanju konfliktov in se družili ter pogovarjali z otroki.

Mednarodni poletni prostovoljski tabor v Celovških dvorih

Letošnjih počitnic v Celovških dvorih tokrat nismo popestrili le tam živečim otrokom, temveč tudi mladim prostovoljcem iz različnih držav po svetu, ki so se za 2 tedna pridružili našim izvajalcem uličnega dela pri organizaciji različnih iger, druženju z otroki in konstruktivnem reševanju medsebojnih konfliktov. Poletnih prostovoljskih aktivnosti za mlade se je v sklopu uličnega dela udeležilo 7 prostovoljcev, starih od 18 do 50 let, iz štirih različnih držav: Italije, Srbije, Mehike in Azerbajdžana.

Nastanjeni so bili v mobilnih hiškah Ljubljana Resorta, poleg redne pomoči v sklopu uličnega dela, pa so nekaj časa preživeli tudi na drugih lokacijah (na Mali ulici, na Vrtišču, v gozdu, v Zavetišču Ljubljana). Število prostovoljcev, ki so delali v Celovških dvorih, smo vsak dan sproti prilagajali glede na vreme in število otrok, ki so prihajali na igrišče. V teh dveh tednih se je naših aktivnosti na ulici (*nogomet, skrivalnice, izdelovanje zapestnic, pantomima, učenje španskega jezika, ...*) dnevno udeleževalo med 15 in 25 otrok.

Poletne počitnice v soseski Polje (26. 6. – 7. 7. 2023)

Z letošnjim letom smo pričeli redne ulične aktivnosti izvajati tudi v soseski Polje, kjer smo bili 2 tedna prisotni tudi v času poletnih počitnic. Čeprav je bila udeležba otrok na počitniških aktivnostih v Polju nižja od pričakovane, menimo, da je naša prisotnost v tem času pomembno prispevala k soustvarjanju otrokom prijaznih podpornih vsebin. Z uličnimi dejavnostmi, s katerimi otroke povezujemo, jih učimo, osmišljamo skupaj preživeti prosti čas ter dolgoročno preprečujemo konflikte in neželeno vedenje, bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Dejavnosti za otroke **NITI, BLAGO IN ROKE za otroke**, ki jih je vodila arhitektka in tekstilna oblikovalka Nina Vastl Štefe, so potekale tudi v počitniškem tednu (3. 7. 2023 – 7. 7. 2023) med 10. in 15. uro. V prostorih četrtna skupnosti Polje v Ljubljani v soseski Polje ..., v gozdičku pred Osnovno šolo Polje ali na travniku Zajčja dobrava so otroci pod vodstvom Nine Vastl Štefe krepili ročne spretnosti, kuhali se igrali (šivanje, ročna izdelava preprostih testenin, peka palačink, priprav asiripa iz zelišč). **V petih počitniških dneh se je dejavnostim pridružilo 17 otrok** v starosti od 6 do 12 let.

2.7.1.2. PROGRAM ZA STARŠE

V zadnjih desetletjih se je zavedanje o pomembnosti zgodnjega obdobja otroštva na otrokov osebnostni, moralni, kognitivni in socialno-čustveni razvoj močno okrepilo. Prva leta življenja, ko se možgani najintenzivneje razvijajo, predstavljajo najbolj kritično obdobje za oblikovanje mehanizmov čustvenega odzivanja, regulacije neprijetnih čustev in strategij spopadanja s stresom – mnogi strokovnjaki navajajo »prvih 1000 dni« kot najbolj ključno obdobje za otrokov

nadaljnji razvoj. Skrb za kvaliteten razvoj otrokovih možganov v tem najpomembnejšem obdobju dokazano deluje preventivno proti vedenjskim težavam in psihološkim stiskam otrok vse do odraslosti. Poleg tega se navezanost med otrokom in prvo pomembno odraslo osebo, ki je najpogosteje mati, se razvija od rojstva pa vse do smrti. Prav zato so podporne storitve med nosečnostjo, obporodnem in poporodnem obdobju ključnega pomena za zdrav razvoj otrok in njihovo dobrobit.

Za dobrobit in podporo matere v občutljivem poporodnem obdobju izvajamo celo vrsto dejavnosti, ki krepijo vez med materjo in njenim otrokom, jo spodbujajo, učijo in opolnomočijo. Starševski program psihosocialne pomoči (predavanja, skupinski in individualni pogovori, svetovanja) smo tudi letos nadgradili ter v največji meri prispevali k izboljšavi splošnega počutja mater in posredno njihovih otrok.

Kazalniki – načrtovane in izvedene aktivnosti v obdobju 1. 1. do 31. 12. 2023

Št.	Dejavnost	Načrtovano število aktivnosti v letu 2023	Načrtovano skupno število obiskov v letu 2023	Izvedeno število aktivnosti (1.1. – 31. 12. 2023)	Izvedeno število obiskov/udeležencev (1.1. – 31. 12. 2023)
1	Pedokinetika*	120	1200*	104	872*
2	Poporodni pilates z dojenčki*	56	480*	114	1028*
3	Joga za nosečnice	56	550	69	303
4	Tečaj masaže dojenčka*	8	32*	7	28
6	Delavnice za mamice po porodu	2	16*	-	-
7	Delavnice za nosečnice	2	10	-	-
8	Kava z nosilkami*	7	80*	6	125*
9	Fun Little Gym	30	240*	18	88*
10	Strokovnjak na obisku	*	*	1	20
11	Tečaj prve pomoči za dojenčke	*	*	2	30
12	Svetovalnica za dojenje	30	90	14	20
13	Aktivni očki	15	90	1	20
	Mojster Luka	*	*	9	74
	Skupaj:	326	2788	345	2608

*število udeležencev je skupno število udeleženk in dojenčkov oz. malčkov

Pedokinetika®

Pedokinetika je razvojni koncept, ki pripravi možgane na sinhrono pot usklajevanja leve in desne polovice. Odpira poti razvoja preko razvojnih funkcionalnih prijemov, ki staršu pokažejo primerno spodbudo. Otroku se dviguje notranja motivacija in v resnici dosega vedno višje cilje ter tako napreduje v svojem razvoju. S konceptom uspešno napreduje vse več otrok, ki imajo po klasični obravnavi številne “nepravilnosti” in “zaostanke” v razvoju.

Razvojni koncept stika in negovanja dojenčka na Feldenkraisov način temelji na delu in razvoju

Andreje Semolič, ki ga razvojno utemeljuje in razvija skozi integracijo 20-letnih izkušenj povezovanja znanj akademskega študija z izkustveno prakso reorganizacije telesne mase /fizične, čustvene duhovne/ na osnovi dejstev gravitacije in njenih vplivov skozi fiziologijo in biomehaniko. Integracijo inovativno utemeljuje skozi kineziologijo, nevrobiologijo in temeljnimi vzvodi Feldenkrais® metode. Od l. 2011 nosi evropski certifikat in je vodilna izvajalka pedokinetike v Mali ulici.

Na lekcijah razvojno gibalnih uric preko gibanja in dotika mamice pod strokovnim vodstvom povezujejo zakone težnosti, biomehanike, anatomskega, fiziološkega in psihološkega razvoja človeka. S pedokinetiko mamice ozavestijo svojo funkcionalnost in spoznajo, da je vse, kar naredijo, dobro – če vedo, kaj delajo in kako to delajo. Pedokinetiko smo izvajali tedensko v štirih ali petih terminih, dodatno pa smo izvajali še uvodne ure za zainteresirane mame. V letu 2023 smo zabeležili 872 obiskov mamic z dojenčki, kar je malo manj od načrtovanega. Razlog je predvsem v veliki odsotnosti zaradi bolezni oz. bojznijo pred okužbami v času povečanega števila viroz.

Poporodni pilates z dojenčki

Vadbo izvajamo po načelih knjige Ustrezna vadba po porodu (T. Želj) in je namenjena mamicam najmanj tri mesece po porodu. Poleg osnovnih, varnih in pravih stabilizacijskih vaj, prilagojenih mamicam po porodu, skozi vadbo sprostimo ramena, vrat in hrbet z masažnimi žogicami, poskrbimo za pravilno aktivacijo mišic medeničnega dna. Pilates mamicam na prijazen način pomaga ponovno vzpostaviti stik s svojim (spremenjenim) telesom, ga vzljubiti in ga ponovno spraviti v formo. Vadbo izvaja certificirana vaditeljica pilatesa, zaradi velikega zanimanja se je izvajal dvakrat tedensko. Vadba z dojenčki je namenjena mamicam z dojenčki, starimi vsaj tri mesece, pa do enega leta, ko mamice zaključijo s porodniškim dopustom. Gre za kombinacijo pilatesa, joge in dinamičnega raztezanja. Kadar so dojenčki umirjeni ali spijo, vadbo zaključimo še s kratko meditacijo.

Interes za udeležbo je bil izjemen, zato smo podvojili število izvedb in s tem tudi obiska.

Joga za nosečnice

Joga za nosečnice se je izvajala enkrat tedensko za nosečnice po 12. tednu nosečnosti pa vse do poroda. Vaje, ki jih izvaja certificirana vaditeljica joge in pilatesa za nosečnice, obsegajo tako fizične in dihalne vaje kot umiritvene tehnike, vizualizacijo in pripravo na porod. Vadba poteka v jutranjem oz. večernem času, ko je družinski center zaprt za zunanje obiskovalce, saj je v tem času več miru, nosečnicam, ki so večinoma še v službi, pa zgodnejša oz. večerna ura tudi bolj ustreza. Z vadbo za nosečnice privabljamo bodoče obiskovalke Male ulice in jih seznanjamo z ostalo ponudbo dejavnosti, hkrati pa vadba izven delovnega časa pomeni tudi dodaten izkoristek prostora.

Tečaj masaže dojenčka

Redna masaža dojenčka omili krče in prebavne težave, dojenčka razgibava, pospešuje njegov krvni obtok, njegovo celotno presnovo, vpliva tudi na zdrav razvoj kože, miškulature in sklepov. Stranski učinki vsakodnevne masaže niso samo sproščenost otroka in optimalen razvoj, mamici so podarjene tudi mirne noči. Redno masirani dojenčki so bolj gibčni, dobro napredujejo, zadovoljni in zato manj jokavi in nemirni, lažje zaspijo in se več smeji.

Tečaj masaže dojenčka smo v letu 2023 izvedli šestkrat, skupaj smo zabeležili 185 udeležencev (mamic z dojenčki). Tečaj obsega štiri srečanja, sestavljena iz uvodnega predavanja in treh srečanj, kjer se mamice učijo prijemov in masaže na svojih dojenčkih. Tečaj vodi višja medicinska sestra Mojca Kurent.

Delavnice za mamice po porodu

Strokovnjakinja za prehrano in inštruktorica pilatesa mamice seznanja z vajami, primernimi za posamezna obdobja po porodu, jih uči, kaj se s telesom dogaja med nosečnostjo in po njej in odgovarja na vrsto drugih vprašanj, ki se pojavljajo novopečenim mamicam v zvezi s spremembami telesa. Na delavnicah smo zajeli tudi področje pravilnega rokovanja z dojenčki, saj opažamo, da so preventivni programi s tega področja še vedno izjemno redki in dostopni le v samoplačniški obliki. S tem želimo pripomoči k zmanjšanju števila otrok, ki bi potrebovali nadaljnjo obravnavo pri fizioterapevtu, specialistu razvojno-nevrološke obravnave. Delavnice se izvajajo glede na povpraševanje oz. minimalno število prijav, ki v letu 2023 žal ni bilo doseženo, zato delavnice niso bile izvedene.

Delavnice za nosečnice

Strokovnjakinja za prehrano in inštruktorica pilatesa nosečnice seznanja z vajami, primernimi za posamezna obdobja nosečnosti, pouči jih o diastazi in kako jo mamice same merijo, pokaže in preveri izvedbo vaj, primernih za vsako posameznico, predvsem vaj za krepitev medeničnega dna in dihalnih vaj, ki jim bodo pomagale pri porodu. Zaradi pomanjkanja zanimanja delavnica ni bila izvedena.

Fun Little Gym

Fun Little Gym je namenjena malčkom in predšolskim otrokom, ki ne obiskujejo vrtca ali pa ga obiskujejo v popoldanskem času, in njihovim staršem. Ker je veliko udeležencev tujcev, telovadba poteka v dveh jezikih, slovenščini in angleščini. Telovadbo vodi ena izmed zaposlenih sodelavk, Ines Zagoranski, izkušena vaditeljica vadb za otroke. Fun Little Gym gibalnica je zelo popularna, saj poleg fizične aktivnosti s skupno aktivnostjo pomembno krepí vez med otrokom in staršem.

Tečaj prve pomoči za dojenčke in otroke

V letu 2023 smo izcedli 2 tečaja Prve pomoči za dojenčke, ki se ju je skupaj udeležilo 30 staršev. Starši so se podrobneje seznanili o različnih bolezenskih stanjih (vročinski krči, epileptični napad, alergijske reakcije - anafilaksija, zastrupitve) in o poškodbah (osnovni pristop do poškodovanega ABCD, stanje zavesti, padci, krvavitve, opekline, tujki v dihalnih poteh, utopitve, najpogostejše napake pri (ne)ukrepanju).

Teoretičnemu uvodu je sledil še praktični del (oživljanje, reševanje dihalne stiske, delo z defibrilatorjem), kjer so se starši seznanili s temeljnimi postopki oživljanja, s pravilno tehniko umetnega dihanja in zunanje masaže srca ter rokovanja z defibrilatorjem. Opažamo, da starše takšne teme zanimajo, saj vselej veliko sprašujejo, tako da jim pogosto zmanjka časa. V prihodnje velja razmisliti o daljši obliki tečaja.

Kava z nosilkami

Nositi otroka v naročju je ena najbolj prvinskih in preprostih stvari. Ne samo, da je nošenje

praktično, bližina tudi krepi stik med materjo in otrokom, otrok je bolj miren in zadovoljen. Za varno uporabo nosilke je pogosto potrebno nekaj vaje in izkušenj, ki jo lahko mamice z dojenčki dobijo prav na Kavi z nosilkami. Gre za dogodek, ki je namenjen spoznavanju različnih načinov nošenja otroka ter prednosti in slabosti posameznega načina. Mamice si izmenjajo nasvete, se seznanijo z različnimi vrstami nosilk in trakov, spoznajo trike za nošenje otroka pozimi in v neobičajnih situacijah, v miru spijuje kavico ... dojenčki in malčki pa se pri tem v prostorih družinskega centra igrajo. Kavo z nosilkami smo letos izvedli šestkrat, skupaj se nam je pridružilo 135 mamic z dojenčki.

Svetovalnica za dojenje (novost)

Ko pride do težav in izzivov pri dojenju, potrebujejo mame dober in hiter nasvet, kako rešiti nastale zagate. V Mali ulici je v ta namen vsak torek od 10. do 14. ure dežurna svetovalka za dojenje, na katero se lahko mamice obrnejo z vsemi vprašanji v zvezi z uspešnim vzpostavljanjem in ohranjanjem dojenja. Skupaj s svetovalko za dojenje raziskujejo načine, kako rešiti najpogostejše težave v zvezi z dojenjem ter, kako se jim v prihodnosti izogniti. Dojenje je namreč najbolj uspešno, kadar je mama sproščena, ko spozna svojo lastno moč in odgovore, ki jih že nosi v sebi. Do konca leta 2023 smo izvedli 14 svetovanj za dojenje in prek individualne pomoči opolnomočili 20 mamic.

Mamicam svetuje Aleksandra Klopčič, zakonska in družinska terapevtka ter svetovalka za dojenje. Je tudi avtorica knjige *Dojenje po prvem letu*.

Aktivni očki

S programom "Aktivni očki" želimo spodbuditi in opolnomočiti očete v njihovi vzgojni in starševski vlogi. Cilj programa je, da otrok preživi več (kvalitetnega) časa z očetom, da oče postane popolnoma enakopraven skrbnik otroka in aktiven vzgojitelj. Dejavno vključevanje očetov v družinsko življenje in skrb za otroke je dobro za vse, saj:

- očetom prinaša več zadovoljstva v življenju, manj stresa in konfliktov, večjo osebno rast in boljše odnose;
- materam nudi več možnosti za poklicni razvoj, ekonomsko neodvisnost, bolj enakopravno sodelovanje na trgu dela in več prostega časa;
- otrokom nudi boljši socialni, emocionalni in kognitivni razvoj ter boljše zdravje;
- očetje ozavestijo pomembnost kvalitetnega preživljanja prostega časa z otrokom,
- se opolnomočijo v tolikšni meri, da njihova vloga postane naravna in samoumevna,
- dobijo ideje, kaj (in zakaj) početi z otrokom,
- soustvarjajo vsebine na socialnih omrežjih in s tem promovirajo (lastno) pomembno vlogo očetov v otrokovih zgodnjih letih.

Raznovrstne programske aktivnosti (*Kuharski dnevi z očkom; Izlet v gozd z očkom; Delavnica Moj oči zna popraviti!; Vrtnarjenje z očkom na vrtu na Rakovi jelši*), ki spodbujajo aktivno participacijo očetov, so v preteklosti v veliki meri potekale na vrtu na Rakovi jelši. Tudi letos smo delavnico tematsko navezali na Vrtišče, kjer se je Borisu in Luki pridružilo 9 otrok oziroma 6 družin. Skupaj smo pokosili travo, pobrali pridelke, ki so nas počakali na vrtu in kvalitetno preživeli čas z otroki, ki so nam bili s svojimi idejami in dodatnimi rokami v veliko pomoč. Aktivnosti bomo ohranili in jih nadgradili v okviru novega projekta Erasmus+ (KA2). Po zgledu naših *Zamislic* bomo pripravili nabor igrivih aktivnosti, ki bodo starše (še posebej očete) z majhnimi otroki spodbujale k preživljanju skupnega časa na igriv in kvaliteten način.

2.7.2. PROGRAMI PSIHOSOCIALNE POMOČI ZA STARŠE IN OTROKE

Razširjenost težav v duševnem zdravju se je v Sloveniji in tudi drugih razvitih državah povečevala že v zadnjem desetletju. Stiske otrok, mladostnikov in staršev pa so se v času med epidemijo Covid-19 zaradi spremenjenega načina življenja (socialna izolacija in osamljenost, šolanje na daljavo, delo na domu) še povečale, pri čemer strokovnjaki opozarjajo, da se je s tem razkril vrh ledene dobe, ki smo jo kot družba predolgo časa ignorirali. Čeprav podatki in raziskave kažejo na **naraščanje števila otrok in mladostnikov s težavami v duševnem zdravju** (pomanjkanje koncentracije, hiperaktivnost, anksioznost, depresija, motnje hranjenja in vedenjskih težav), pa se po drugi strani vse bolj kot **problem** kažejo **dolge čakalne dobe na psihološko pomoč otrokom v stiskah in pomanjkanje preventivnih programov za otroke na področju psihosocialnega zdravja otrok**. To izpostavlja tudi v začetku leta 2018 sprejeta **Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028**, ki v ta namen predvideva **širše ukrepanje več sektorjev in politik** za zmanjšanje bremena duševnih bolezni. Strokovnjaki ugotavljajo, da sta preventiva in zgodnje odkrivanje težav v duševnem zdravju še vedno deležni premalo pozornosti, zlasti ob upoštevanju velikih socialnih in gospodarskih posledic.

V Mali ulici se zavedamo, da skrb za duševno zdravje družbe temelji na dobrem duševnem zdravju otrok in mladih. Pomembni odnosi v družini so ključni za razvoj vsakega otroka, zaradi česar je treba pripraviti preventivne programe, ki so utemeljeni na družini s poudarkom na krepitvi odnosov, komunikacijskih veščin in empatije ter na podpori in pomoči pri vzgoji. Zagotavljanje varnega in spodbudnega okolja, ki preprečuje duševne težave v otroštvu, je naložba družbe. Z izvajanjem programov psihosocialne pomoči si bomo še naprej prizadevali za zmanjševanje čustvenih stisk otrok in njihovih družin. V sklopu vsebin programov **psihosocialne pomoči otrokom in njihovim družinam, ki jih v letu 2023 nadgrajujemo s programskimi aktivnostmi za starše**, kot so *Strokovnjak na obisku* in *Klepetalnica za očke (skupina za očete)*, bomo še naprej pomembno prispevali **k promociji duševnega zdravja in preventive duševnih motenj za otroke in njihove družine** (opolnomočenje starševskih oz. vzgojnih kompetenc, zmanjševanje anksioznosti, vedenjskih in čustvenih težav, stisk, ipd..).

Vlaganje v krepitev zdravja je stroškovno upravičeno in učinkovitejše. Hkrati te vsebine krepijo šolsko uspešnost in zmanjšujejo predčasno končano šolanje in posledično finančno nesamostojnost posameznikov v odrasli dobi, zvišujejo kakovost njihovega življenja in omogočajo boljše začetke generaciji njihovih otrok.

V prihodnje bomo med programskimi aktivnostmi **okrepili vsebine za varovanje in promocijo duševnega zdravja med otroki** (IKT, e-duševno zdravje) v **dobi digitalnih medijev** s ciljem preprečevanja nekemičnih zasvojenosti (igranje računalniških iger, igranje iger na srečo, družabna omrežja). Da bi kar najbolje zagotovili **zaščito in varnost otrok v digitalnem okolju**, si bomo prizadevali ozaveščati in usposobiti otroke, starše, skrbnike ter druge osebe, ki pri svojem delu z otroki uporabljajo digitalno tehnologijo, za varno rabo IKT in drugih digitalnih medijev. Ob pretiranem preživljanju časa pred zasloni telefona in računalnika se je še dodatno okrepil naraščajoči trend predebelih otrok. Posledice prekomernega sedenja in zasvojenosti z videoigrami ter z družbenimi omrežji, ki se jim pridružujejo še drugi negativni pojavi, kot so nezdrava prehrana, pomanjkanje socializacije in komunikacije, so zaskrbljujoče in močno vplivajo na telesni in duševni razvoj otrok.

2.7.2.1. PROGRAM ZA OTROKE

DINO ŠOLA

Vedenjske motnje spadajo med najpogostejše težave otrok in mladostnikov na področju duševnega zdravja. Vodijo lahko v veliko obremenitev tako družinskega življenja kot šolskega okolja in predstavljajo oviro za otrokov nadaljnji zdrav psihosocialni razvoj. Otroci, ki kažejo vedenjsko motnjo v zgodnjem otroštvu, pogosteje predčasno zapuščajo šolanje ali so pri tem manj uspešni, kot bi bili lahko, v obdobju odraščanja pogosteje prihajajo v stik s policijo, v odraslosti so pogosteje finančno nesamostojni, pogosteje razvijejo delikventna vedenja in boleznir odvisnosti. Ker otroci in mlajši mladostniki s takšnim vedenjem predstavljajo veliko obremenitev svojim staršem in bližnjim, je pomembno, da razvijamo oblike pomoči, ki lahko tovrstna vedenja prekinjajo, vzpodbujajo prosocialno vedenje otrok, jih učijo izražanja svojih čustev in stisk z besedami ter otroku omogočijo drugačno pot odraščanja. Raziskave namreč potrjujejo, da je vedenjske motnje v zgodnjem obdobju odraščanja mogoče preprečevati in zmanjševati.

Mala ulica kot edina institucija v Sloveniji izvaja Dino šolo, program čustvenega opismenjevanja in treninga socialnih veščin za otroke od 4. do 8. leta starosti. Program je namenjen krepitvi čustvenega, socialnega in kognitivnega razvoja otrok ter preprečevanju in zmanjševanju vedenjskih težav otrok.

Dino šola je eden izmed programov v sklopu Neverjetna leta, namenjen majhni skupini otrok (6) v starosti od 4 do 8 let. Program je tako kot treningi starševstva visoko strukturiran in temelji na socialnih igrah ter prosti igri, kjer moderatorica implementira usvojene vsebine v skupinsko dinamiko, način komunikacije in vzpostavljanje odnosov. Uporaba lutk v pogovoru je pomembna za bolj sproščeno, odprto komunikacijo in lažje vživljanje v probleme drugih. Program krepi občutek empatije, prepoznavanje lastnih čustev in čustev drugih ter (primerne) načine izkazovanja in obvladovanja čustev. Program izvaja več zaposlenih in zunanjih sodelavcev.

Otroci se v Dino šoli učijo:

- razumevanja in upoštevanja pravil,
- razumevanja lastnih čustev in zmožnost empatije,
- učinkovitega reševanja problemov,
- obvladovanja jeze,
- kako biti prijazen in kako sodelovati v skupini,
- kako uporabljati umirjen način govora za izražanje čustev in idej.

Z vključitvijo otrok v Dino šolo želimo omogočiti:

- psihosocialno pomoč otrokom in staršem ter izboljšanje komunikacije in odnosov v družini;
- razvijanje socialnih veščin in čustvene kontrole pri otrocih;
- izboljšanje pripravljenosti otrok na učenje in reševanje problemskih situacij;
- izboljšano samopodobo vseh članov družine.

Dolgoročno program vpliva na boljšo zmožnost čustvene regulacije, zmanjšuje vedenjsko problematiko, preprečuje hujše vedenjske motnje pri otrocih z več tveganji, krepi trdnejše odnose v družini in večjo povezanost med družinskimi člani ter izboljšuje samopodobo vseh družinskih članov.

Z zmanjševanjem pogostnosti vedenjskih težav v adolescenci posledično vpliva zmanjševanje nasilja, zlorabe drog, manj predčasnih opustitev šolanja in zaključitev šolanja s nižjo izobrazbo glede na posameznikove sposobnosti ter višje akademske dosežke otrok. Program dolgoročno vpliva na utrjevanje čustvene in socialne kompetentnosti otrok v družbi ter k večjemu telesnemu in duševnemu blagostanju družbe kot celote; posebej po razširitvi na paralelne programe za učitelje, kjer bo mogoče tovrstne kompetence prenesti na vse otroke.

Za udeležbo v programu je izkazanega izredno veliko zanimanja, vendar je zaradi številčne omejitve izvedbe (v eno Dino šolo je vključenih samo 6 otrok, šola traja 18-20 tednov) čakalna lista dolga. Oktobra 2023 smo pričeli z izvajanjem 2 skupin Dino šole, v katere smo skupaj vključili 12 otrok (v vsako skupino je vključenih 6 otrok). Dino šola je financirana iz sredstev MDDSZEM. V izvedbo sta bili kot pomočnici vključeni tudi dve strokovnjakinji iz Psihiatričnega oddelka Pediatrične klinike v Ljubljani, ki sta se usposabljali za izvedbo Dino šole na kliniki.

PREVENTIVNE DELAVNICE ZA OTROKE V SOSESKI POLJE

Na območju soseske Celovski dvori in Polje se pojavlja veliko dejavnikov tveganja, ki izhajajo iz individualnih značilnosti otrok, tamkaj živečih družin, vrstniških skupin in celotne skupnosti. Dejavniki se med seboj prepletajo, zato je pomembno, da si še naprej prizadevamo za izboljšanje pogojev na vseh omenjenih področjih življenja otrok. **Z letošnjim letom smo ulične aktivnosti v Celovških dvorih nadgradili z rednim uličnim delom v soseski Polje, kjer so zaznane vse večje potrebe po programih v podporo družinam.** Poleg tega smo v okoliškem naselju z neprofitnimi stanovanji v soseski Polje, kjer živi visok odstotek družin z otroki, ki se srečujejo z različnimi vrstami stisk in socialno izključenostjo, pričeli z **izvajanjem novih dejavnosti, ki so usmerjene v krepitev specifičnih varovalnih dejavnikov psihosocialnega zdravja otrok:**

- Organizacija dogodkov za otroke – ulično delo smo tako približali skupnosti, staršem, spodbudili povezovanje članov skupnosti ter omogočili staršem, da vidijo, kako poteka naše delo;
- Širjenje uličnega dela in preventivnih programov v Polje in bližnjo Knjižnico Polje.

Poleg rednega uličnega dela z otroki, izvajanja treningov starševstva Neverjetna leta in organizacije aktivnosti za otroke, smo v soseski Polje zasnovali zasnovali **Male razigralnice – preventivne delavnice, v okviru katerih smo prek različnih oblik igre spodbujali čustveni, socialni, kognitivni in vedenjski razvoj otrok.**

MALE RAZIGRALNICE

Male razigralnice so program, ki temelji na socialno-čustvenem opismenjevanju otrok med 7. in 9. letom starosti. Poteka v skupini šestih otrok in traja deset srečanj po uro in pol. Otroci skupaj z izvajalkama prek različnih ustvarjalnih medijev in igre gradijo varen odnos in odpirajo

prostor za raziskovanje čustvenega sveta, mišljenja, vedenja in odnosov. **Male razigralnice smo enkrat tedensko izvajali v času od februarja do maja, posameznega srečanja pa se je v povprečju udeležilo 6 otrok, 2 sta se nam pridružila občasno.**

Program temelji na igralni terapiji, ki pravi, da je igra otrokov svet, igrače pa so njegove besede. Otrok se prek igre na povsem naraven način prosto izraža, odpira njemu pomembne teme in preigrava že ustaljene ali na novo pridobljene vedenjske vzorce. Izvajalki pri tem uporabljata metode proste igre, likovnega ustvarjanja, vodenega in prostega gibanja, glasbe, pravljic in lutk ter spodbujata otroke k razmišljanju o čustvih in odnosih, v katere so otroci vpeti v svojem vsakdanjem življenju

Vsebina programa in srečanj se lahko prilagaja sproti glede na potrebe otrok. Vselej pa je ob glavni aktivnosti poudarek na spoznavanju, prepoznavanju in funkcionalnem izražanju čustev. Osrednji cilj programa je, da otroci prek igre spoznajo in prepoznajo čustvena stanja, se naučijo regulirati čustva, krepijo empatijo, komunikacijske veščine in funkcionalne socialno-vedenjske vzorce. Ob tem opazujejo sebe in druge ter tako gradijo občutek avtonomnosti in soodvisnosti.

Poleg grajenja odnosov z otroki in med otroci, smo vzpostavili stike tudi z njihovimi starši. Vsak teden so prejeli opis tedenske aktivnosti, ki jo lahko sami izvedejo doma z otrokom. Pomen tedenskih iger je, da starši prek aktivnosti vstopijo v svet njihovega otroka, se z njim povežejo in s tem gradijo varen ter zaupen odnos. Tedenska aktivnost je spodbuda, da vsebino delavnic vsaj v neki meri prenesejo v domače okolje.

Delavnice, s katerimi smo prvič pričeli prav v neposredni bližini soseske Polje (v času od do), so temeljile na:

- preventivnem programu socialno-čustvenega opismenjevanja in spodbujanja razvoja s pomočjo igre prek različnih medijev;
- samoregulaciji čustev (prepoznavanje in izražanje čustev, sprostitvene tehnike ...);
- spodbujanju sočutja, solidarnosti, socialnega vključevanja, sodelovanja in reševanja konfliktov;
- teoriji igralne terapije, ki temelji na premisi, da je igra otrokov naraven medij, skozi katerega se izraža. Poglobljena igra in simbolična prezentacija prek igrač/različnih medijev otroku na njemu povsem naraven način omogoča prostor za naslavljanje pomembnih tem nudita možnosti za učenje socialnega vedenja in izražanja čustev na neškodljiv način. Takšen način izvajalcem/-kam omogoča, da lažje zgradijo odnos z otrokom in ustvarijo varen prostor za nadaljnje učenje in izražanje;
- stiku s telesom in razvoju veščin govora, domišljije ter kognitivnih sposobnosti.

Na delavnicah smo uporabljali različne načine komunikacije in dela z otroki:

- **Lutke:** otrok z lutkami lažje komunicira z odraslimi, saj mu ta predstavlja neke vrste ščit in se v posredni komunikaciji z njo/prek nje ne počuti izpostavljenega. Igra z lutko je uporabna za izboljšanje socialno interaktivnih veščin, sproščanje agresije, učenja reševanja konfliktov, razvoj govora in domišljije, motorike,
- **Usmerjena in prosta igra:** otroci prek igre utrjujejo vedenjske vzorce, izvajalec pa ima tako vanje vpogled in možnost vzpostavljanja alternativnih vzorcev ter omogočanja priložnosti, da otrok v varnem okolju preizkuša nove vzorce vedenja.
- **Risba in slikanje:** otrokova risba prikazuje njegov odnos do sebe, do njegovih bližnjih in sveta okrog njega, omogoča mu kreativno izražanje čustev in misli in izvajalcu, ki

- omogoča vpogled v njegovo življenje)
- **Gib in glasba:** učenje zavedanja telesa, prepoznavanja senzacij in sproščanje napetosti.
 - **Pravljice in pripovedovanje:** prek pravljice otroci na varni razdalji spremljajo zgodbe junakov, s katerimi se lahko poistovetijo in skozi njihove oči doživljajo opisane socialne situacije ter spoznavajo različne načine reševanja težav. Prek pripovedovanja najdejo tudi nova poimenovanja za čustvena stanja in razvijajo besedni zaklad.

Tako na območju Celovških dvorov kot tudi v Polju si bomo dolgoročno prizadevali ustvarjati ugodnejše okolje za zdrav in varen psihosocialni razvoj otrok. K temu nas spodbuja tudi vse večje povpraševanje staršev, ki iz leta v leto zaradi dolgih čakalnih dob za psihološko pomoč otrokom v stiskah in pomanjkanja preventivnih programov za otroke narašča. Ves čas smo in bomo še naprej osredotočeni predvsem na krepitev medosebnih odnosov, izobraževanje staršev in nenazadnje izboljšanje kvalitete uličnega dela JZ Mala ulica.

2.7.2.1. PROGRAM ZA STARŠE

Vzgoja otrok – vse večji izziv staršev v današnjih časih

V zadnjih desetletjih smo priča spremembam v pojmovanju otroštva, vzgoje in starševskih funkcij nasploh. Ob vse večji pluralizaciji in individualizaciji življenjskih potekov, skrbnem načrtovanju starševstva in odlašanja z njim do doseganja želenih objektivnih in subjektivnih pogojev (Ule in Kuhar, 2003) je sodobna družina postala vse bolj pozorna do blaginje otrok, kar se označuje z izrazoma odgovorno starševstvo in protekcijsko otroštvo. Spekter starševskih in družinskih nalog ter odgovornosti se krepi, ob splošnem intenziviranju tako službenih kot družinskih obveznosti, nalog, zahtev in odgovornosti pa narašča negotovost staršev glede ustrezne vzgoje. Sodobni starši se pogosto znajdejo pred dilemami, kako vzgajati, poleg tega postaja čas, ki ga družina preživlja skupaj, vse bolj razdrobljen, saj so starši vse bolj ujeti v primež dolgih delovnih urnikov.

Otroci so potencialno ranljiva skupina sama po sebi, saj ne morejo vplivati na svoje življenjske okoliščine, epidemija koronavirusa pa je v preteklih letih radikalno in z neverjetno hitrostjo spremenila življenja otrok in njihovih družin: povečujejo se neenakosti med družinami, medvrstniški odnosi se vse bolj odvijajo na družabnih omrežjih, mobilni telefoni in računalniki pa vse bolj nadomeščajo čas, ki so ga otroci včasih preživeli ob druženju in v naravi. Otroci postajajo staršem in tudi učiteljem vse večji izziv, zato potrebujejo starši, nadomestni starši in vzgojitelji več orodij, kako usmerjati otrokovo vedenje. Poleg tega so se neenakosti v ranljivosti na **področju duševnega zdravja oz. psihološke obremenjenosti** v ekonomsko, socialno in zdravstveno deprivilegiranih okoljih še poglobile. Za otroke iz ranljivih skupin družin je pogosto zelo obremenjujoč tudi šolski prostor, saj šolska neuspešnost otroka ne zaznamuje zgolj na šolskem področju, temveč tudi vodi v šibko samopodobo in pogosto v stigmatizacijo med vrstniki.

Ohranjanje dobrega počutja in psihosocialnega zdravja otrok je izjemnega pomena, sploh ob zavedanju, da se Slovenija v mednarodnem merilu na tem področju ne umešča

med najboljše države¹. Področje zdravja je tudi eden od petih stebrov predloga **Priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke**².

Iz vsega navedenega smo program za starše že v preteklih letih močno okrepili in razširili, še posebej takrat, ko so starši ob povečanih potrebah v času pandemije bistveno več časa preživeli doma z otroki, ob delu in šolanju od doma. Ob zaznanem porastu duševnih stisk bomo svoje delo s področja izvajanja programov psihosocialne pomoči za starše in otroke v letu 2023 še nadgrajujemo. Prav tako bomo še naprej nadaljevali z individualnim telefonskim ali spletnim svetovanjem in podporo vsem zainteresiranim staršem.

Ob že uveljavljenih Klepetkih (skupinske terapije na temo starševstva in partnerskega odnosa) smo v preteklem letu k programskih novostim dodali serijo delavnic na temo predelave porodne izkušnje **Moj porod** in **Mala šola psihopatologije za starše**. Z letošnjim letom zaradi vse večje potrebe po podpornih storitvah, namenjenih staršem otrok v zgodnjem obdobju otrokovega razvoja, z omenjenimi aktivnostmi nadaljujemo, ter sočasno uvajamo novosti, kot sta **Klepetalnica za očke** in **Strokovnjak na obisku**.

TRENINGI STARŠEVSTVA NEVERJETNA LETA ZA STARŠE OTROK OD 3. DO 8. LET

Program **treningov starševstva Neverjetna leta** je namenjeni krepitvi čustvenega, socialnega in kognitivnega razvoja otrok ter preprečevanju in zmanjševanju vedenjskih težav otrok. Starši (in v podobnih programih za učitelje tudi vzgojitelji/učitelji) na treningih razvijajo veščine kot uporabna orodja, urijo se v opazovanju otroka in njegovih čustvenih stanj, se učijo razumeti otrokova vedenja in prepoznavati, kako se v posameznih situacijah v življenju učinkovito odzvati. S spremembami v svojih pristopih starši spreminjajo ravnanja otrok, ki s tem napredujejo v čustvenem dozorevanju, razvijajo socialno želeno vedenja in krepijo pozitivno samopodobo. **Pozitivno starševstvo** krepi vez med otrokom in starši, deluje zaščitno in izboljša že nastalo težavno vedenje otrok, s čimer se spodbuja in omogoča bolj varno in zdravo odraščanje otrok.

V program se vključijo bodisi starši otrok, ki se srečujejo s težavnim vedenjem svojih otrok (ki že bili obravnavani s strani zdravstvenih oz. svetovalne institucij ali so vanje napoteni), bodisi starši, ki si želijo izboljšati in nadgraditi svoje starševske kompetence. Treningi starševstva Neverjetna leta, ki so široko dostopni staršem po številnih državah po svetu in staršem na enostaven, razumljiv in prijazen način predstavljajo veščine pozitivnega starševstva, dokazano **zmanjšujejo slabo ravnanje staršev z otroki in krepijo veščine pozitivnega starševstva, zmanjšujejo vedenjske težave otrok, povečujejo otrokove socialne kompetence, čustveno regulacijo in sposobnost učinkovitega reševanja težav**.

¹ Gromada, A, Rees, G in Chzhen, Y. Worlds of influence: understanding what shapes child well-being in rich countries. Unicef, Office of Research-Innocenti. [Elektronski] 2020. <https://www.unicef-irc.org/publications/1140-worlds-of-influenceunderstanding-what-shapes-child-well-being-in-rich-countries.html>.

² EC. Child guarantee for vulnerable children. European Commission. [Elektronski] 2021. [Navedeno: 2. Februar 2023.] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en>.

Treningi starševstva potekajo v skupini 10-12 staršev enkrat tedensko po dve uri. V posameznem sklopu je 15 srečanj, ki so za starše brezplačni. V času treningov starševstva organiziramo tudi varstvo otrok.

Prav **dolgotrajnost treninga je ena izmed prednosti programa**, ki staršem omogoča ponotranjenje veščin, saj je cilj obravnave trdna in trajna sprememba vedenja. Teme programa srečanj si sledijo hierarhično in temeljijo na piramidi starševstva (slika 1 spodaj), ki zajema najpomembnejše veščine oz. načine spodbujanja pozitivnega vedenja pri otroku. Programi temeljijo na gradnji dobrega odnosa z otrokom prek usvajanja drobnih vsakodnevnih malenkosti, z uporabo veščin, kot npr. kako s pozitivno pozornostjo, pohvalo, dati navodila in ustvariti rutino, da otroci začnejo sodelovati.

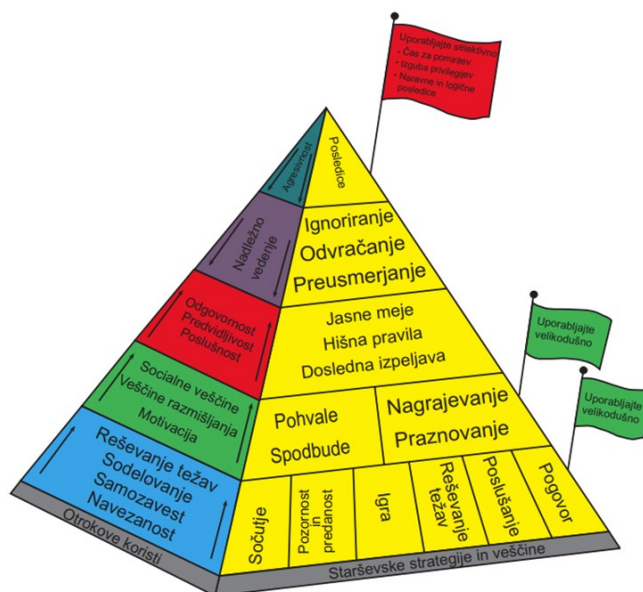
V programu treningov starševstva se starši srečujejo **v skupini z dvema usposobljenima voditeljema**. V skupini imajo priložnost, da v prijetnem, sodelovalnem vzdušju razvijajo nove strategije za uravnavanje vedenja svojih otrok. **Delo v skupini vključuje postavljanje individualnih ciljev, igre vlog, samorefleksijo, povratne informacije s strani voditeljev in domače aktivnosti**. Voditelja predvajata učne posnetke, ki spodbujajo razpravo v skupini, izmenjavo idej in reševanje problemov. Starši na vsakem srečanju dobijo povzetek obravnavane teme, aktivnosti, ki jih vadijo doma z otrokom in kratke zapiske z najpomembnejšimi točkami. **Eden od nepogrešljivih delov programa je tudi medsebojna pomoč in vzpodbuda med starši znotraj skupine**. Mnogi starši poročajo, da jim je prav odkritje, da imajo podobno zahtevne izzive z otroki tudi drugi starši, in pozitivne izkušnje drugih pri uporabi priporočenih veščin pomagalo do sprememb pri sebi in pri ravnanju s svojimi otroki.

Pomemben del srečanj zato predstavljajo prav delitve izkušenj o uporabi posameznih veščin s svojim otrokom med posameznimi srečanji. Starši odkrivajo, zakaj je potrebno, da so veščine prilagojene otrokovi starosti in njegovim razvojnim zmožnostim, izboljšujejo se v prepoznavanju otrokovih doživljanj. Odkrivajo načine, kako njihovo vedenje deluje na otroke, in se naučijo učinkovitih načinov, kako vzpodbuditi otroke k sodelovanju z drugimi, sočutju in tudi k učenju. **Veščine starševstva, ki se jih starši skupaj učijo, lahko predstavimo po sledečih področjih³**:

1. **Preživljati osebni čas z otrokom**. V prvih srečanjih se starši učijo o igri in posebnem času, namenjenem otroku. Otroka spremljajo, opazujejo in se vključujejo v njegovo dejavnost kot podporno občinstvo. Mnogi starši opažajo, kako vsakodnevnih petnajst minut take pozornosti začenja spreminjati njun odnos. Namesto dajanja navodil, učenja otroka, kako nekaj narediti ali neskončnega postavljanja vprašanj otroku, se starši urijo v opisovanju otrokovih dejavnosti, občutkov, vedenj in komentiranju tega, kar otrok počne. Otroka ovijajo v besede in s tem krepijo njegovo izražanje, besedni zaklad in razumevanje samega sebe.
2. **Spodbujanje primerne otrokovega vedenja z uporabo pohval in nagrad**. Starši se pogovarjajo o moči pohvale kot spodbude in o načinih, v katerih je ta lahko učinkovita pri krepitvi enostavnih in primernih vsakdanjih vedenj, kot je tiho igranje ali sledenje navodilom, ko jih postavijo prvič. Pogovarjajo se tudi o moči uporabe socialnih

³ Webster-Stratton, C., Hancock, L., Briesmeister, J. M. & Schaefer, C. E. Training for parents of young children with conduct problems: Content, methods, and therapeutic processes. Handbook of parent training: Parents as co-therapists for children's behavior problems (2nd ed.). 98–152 (1998). Dostopno na: <http://incredibleyears.com/article/training-for-parents-of-young-children-with-conduct-problems-content-methods-and-therapeutic-processes/>.

- ali manjših materialnih nagrad.
3. **Postavljanje jasnih pričakovanj in zahtev.** Starši skupaj odkrivajo smiselnost ukazov in kako zmanjšati njihovo število ter kakšen način podajanja ukazov je najbolj učinkovit. Odkrivajo tudi, zakaj in kako otroku sporočiti, kaj hočejo od otroka, in ne, česa nočejo. Na primer: »Prosim, govori tišje,« proti »Ne vpij.«
 4. **Zmanjševanje neželenega vedenja prek uporabe posledic.** Pogosto se že ob redni uporabi zgornjih pristopov otrokovo vedenje začneja spreminjati. Če se otrokovo neprimerno vedenje pojavlja kljub uporabi vseh načinov podpore otrokovega pozitivnega vedenja, se starši učijo pristopov, kako in kdaj uvesti posledice njihovih vedenj. Spoznavajo dve vrsti posledic otrokovega neustreznega vedenja: logične in naravne. Odkrivajo razloge, zakaj in kdaj so posledice pomembne, kot tudi kakšne posledice so lahko učinkovite. Na primer, če se voda poliva iz banje, se kopanje zaključí, ali če otrok noče jesti večerje, ne bo sledila sladica.

Piramida starševstva®

Slika 1: **Piramida starševstva** ponazarja temelje oz. ključne principe vzgojnih pristopov, ki ustvarijo močno vez med starši in otroki. S slike piramide je razvidno, da pozitivno starševstvo temelji na učenju strategij, ki krepijo zeleno vedenje otrok, vzpodbujajo njihovo čustveno uravnavanje in krepijo njihovo prosocialno vedenje kot tudi njihove učne veščine. Z dobrimi in trdnimi temelji starši čutijo manjšo potrebo po discipliniranju neželenega vedenja (kar predstavlja zgornji deli piramide).

Vlaganje v programe, ki zmanjšujejo možnost slabega ravnanja z otroki, kot so programi zgodnje pomoči družinam z večjim tveganjem – tako imenovano partnerstvo z družino za zdravje in programi **starševstva Neverjetna leta so del priporočene strategije SZO** (Investing in Children, The European Child Maltreatment Prevention Action Plan 2015–2020). Stroškovna učinkovitost programov, usmerjenih v pomoč družini v prvih šestih letih otrokovega življenja, je namreč velika in dolgoročna, od 1 : 2,3 do 1 : 33 za programe pomoči družinam otrok z velikim tveganjem (MacMillan in sod., 2009). **Septembra 2017 je program Neverjetna leta Ministrstvo za zdravje RS uvrstilo med programe krepitve duševnega zdravja, ki jih omenjeno ministrstvo sofinancira, kar predstavlja pomemben mejnik njegove**

implementacije v slovenski prostor. Pred tem se je program Neverjetna leta v Sloveniji od marca 2015 do oktobra 2016 pilotno izvajal s pomočjo finančne podpore Norveškega finančnega mehanizma.

Program »Neverjetna leta« je od začetka izvajanja v Sloveniji tesno povezan z avtorsko institucijo Incredible Years iz Seatla v ZDA in avtorico programa Carolyn Webster-Stratton. Vodja programa, dr. Marija Anderluh, je od začetka izvajanja programa vključena v Incredible Years European Network, ki je namenjena raziskovanju in podpori programu Neverjetna leta v Evropi. Ugledni strokovnjaki s strani omenjene mreže so redni gostje delavnic in konferenc v Sloveniji. Incredible Years European Network koordinira Kimberlee Schoecraft iz ZDA, ki v okviru projekta tudi izvaja izobraževanja in supervizije ter certificiranje izvajalcev v Sloveniji.

Zelo pomembno je vrednotenje programa, za kar uporabljamo postopke in instrumente, ki smo jih uvedli že v pilotnem projektu uvajanja treningov starševstva. Zajemajo uvodni intervju s starši, ki obsega vprašalnik o demografskih podatkih staršev in njihovih otrok ter naslednje diagnostične vprašalnike:

- Vprašalnik Lestvica starševstva (The Parentig Scale; Arnold in sod., 1993)
- Vprašalnik Eyberg Child Behaviour Inventory – ECBI, Eyberg in Picus, 1999)
- Lestvica duševnega blag ostanja (Warwick – Edinbrough Mental Wellbeing Scale – WEMBS, Tennant idr, 2007)
- Diagnostični intervju DAWBA (Goodman R)

Voditelji skupin so odgovorni za spodbudo sodelovanja staršev tudi pri evalvaciji. Starši izpolnijo vprašalnike pred začetkom, po koncu programa in šest mesecev kasneje. Podatki bodo ob koncu projekta statistično obdelani in predstavljeni strokovni javnosti.

Do konca leta 2023 smo izvedli 6 treningov starševstva Neverjetna leta za skupaj 72 staršev otrok od 3. do 8. leta starosti. Treninge vodita po dve samostojni strokovni sodelavki, ki sta usposobljeni za izvajanje treningov starševstva po programu Neverjetnih let in nekateri zunanji izvajalci. V tem času je JZ Mala ulica z izvajanjem treningov starševstva Neverjetna leta prispeval k realizaciji kazalnikov programa, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje (1 trening starševstva za 12 staršev) in MDDSZEM (3 treningi starševstva za 12 staršev). **Letos smo treninge starševstva Neverjetna leta prvič izvajali tudi v soseski Polje, kjer so zaznane vse večje potrebe po programih v podporo družinam.** V letu 2023 smo tam izvedli 2 treninga starševstva *Neverjetna leta*, in sicer se je vseh srečanj, ki so potekala v prostorih knjižnice Polje, skupaj udeležilo 20 staršev. **Izvedbo treningov starševstva Neverjetna leta v soseski Polje sofinancira Mestna občina Ljubljana.**

Letos jeseni smo pričeli z izvajanjem pilotnega programa starševstva Neverjetna leta: **Invest in Play – iIP**, namenjenega staršem otrok, starih od 2. do 12. leta starosti. Za vodenje treningov starševstva po programu iIP sta se usposobili 2 zaposleni sodelavki, ki sta treninge od oktobra do decembra (12 srečanj) tudi vodili. Nov program vsebuje slovenske posnetke in temelji na gradnikih, ki pomagajo staršem pri vzpostavljanju in ohranjanju trdnih, spoštljivih in skrbnih odnosov z otroki. Pilotnega programa Invest in Play se je skupaj udeležilo 10 staršev.

Z izvajanjem programa Neverjetna leta se v Sloveniji pridružujemo državam, ki se odločajo za aktivno politiko vlaganja v duševno zdravje otrok in sledijo najnovejšim znanstvenim dognanjem s tega področja ter priporočilom Svetovne zdravstvene organizacije, ki zaradi

dokazanih kratko- in dolgoročnih koristi izvajanja tovrstnih programov za dobrobit otrok in družbe kot celote države poziva k njihovem uvajanju in uporabi.

TRENINGI STARŠEVSTVA NEVERJETNA LETA ZA STARŠE DOJENČKOV DO 12. MESECA STAROSTI

V letu 2022 smo treninge starševstva za starše otrok od 3. do 8. leta starosti nadgradili z izvajanjem **programa Neverjetna leta (*Incredible Years Baby Programme*)**, namenjenega staršem z dojenčki, ki so ob začetku treninga stari največ 4 mesece. V ta namen smo predhodno izobrazili štiri strokovne sodelavke, ki so usposobljene za vodenje treningov starševstva *Moj neverjetni dojenček*. V letu 2023 smo izvedli 2 treninga starševstva za starše z dojenčki, omenjenega programa, ki traja 12 tednov (2 uri na posamezno srečanje), pa se skupaj udeležilo 17 mamic z dojenčki (skupaj 34 udeležencev).

Na srečanjih, ki jih vodita posebej za to usposobljeni voditeljici, so se starši urili v prepoznavanju dojenčkovih potreb in spoznavali načine, kako dojenčku z igro omogočiti čustveni, socialni, jezikovni, gibalni in intelektualni razvoj. Učili so se, kako dojenčku pomagati, da se bo počutil varno in ljubljeno. Z ogledom kratkih videoposnetkov, ki prikazujejo realne situacije staršev s svojimi otroki, so starši črpali izhodišča za nadaljnje pogovore. Vse veščine so starši v skupini preizkusili in jih vadili v družbi drugih staršev. Med preizkušanjem določenih vaj za razvoj grobe motorike in finomotoričnih spretnosti so se starši z dojenčki igrali, jim peli in izvajali 'bibarije', vsak teden pa za domače delo dobili list s tedenskimi aktivnostmi, ki so jih preizkusili med posameznimi srečanji.

Program *Moj neverjetni dojenček* **podpira starše pri razvijanju sledečih veščin:**

- Krepitev pozitivnega odnosa z dojenčkom;
- Igra z dojenčkom, ki krepi govorni, telesni in intelektualni razvoj;
- Uspešne metode pomiritve dojenčka;
- »Branje« dojenčkovih misli in prepoznavanje dojenčkovih potreb;
- Uvajanje čvrste hrane in otrokov odnos do hrane;
- Uspavanje dojenčka;
- Spoznavanje dojenčkovega temperamenta in osebnosti;
- Krepitev socialne mreže za starše;
- Krepitev starševske umirjenosti v stresnih situacijah ob otroku.

Čeprav je program visoko strukturiran, temelji na kolaborativnem pristopu – starše opolnomoči pri odkrivanju njihovega lastnega znanja o tem, kako z dojenčkom ravnati. Starše uči ustreznih odzivov in vzgojnih pristopov, ki kar najbolje podprejo vsa navedena področja dojenčkovega razvoja in mu omogočijo, da se razvija v podpornem in naklonjenem okolju, ki v polnosti podpira otrokov razvojni potencial.

Slika 2: Ključni gradniki programa Neverjetnih let za starše dojenčkov do 12 meseca starosti.

INVEST IN PLAY - iiP

Jeseni 2023 smo pričeli z izvajanjem pilotnega programa starševstva Neverjetna leta: Invest in Play – iiP, namenjenega staršem otrok, starih od 2. do 12. leta starosti. Za vodenje treningov starševstva po programu iiP sta se usposobili 2 zaposleni sodelavki, ki sta treninge od oktobra do decembra (12 srečanj) tudi vodili. Nov program vsebuje slovenske posnetke in temelji na gradnikih, ki pomagajo staršem pri vzpostavljanju in ohranjanju trdnih, spoštljivih in skrbnih odnosov z otroki. Pilotnega programa Invest in Play se je skupaj udeležilo 10 staršev.

KLEPETKI

Zaradi strukture delovnika veliko žensk obdobje porodniškega dopusta dojema kot čustveno izjemno naporno obdobje. K temu največ doprineseta občutek osamljenosti v dopoldanskem času in čustveni stres nenehne uglašenosti na potrebe dojenčka. V času epidemije koronavirusa so se novopečene mamice dodatno soočale z izzivi, kako na varen način v času porodniškega dopusta najti družbo in strokovno podporo.

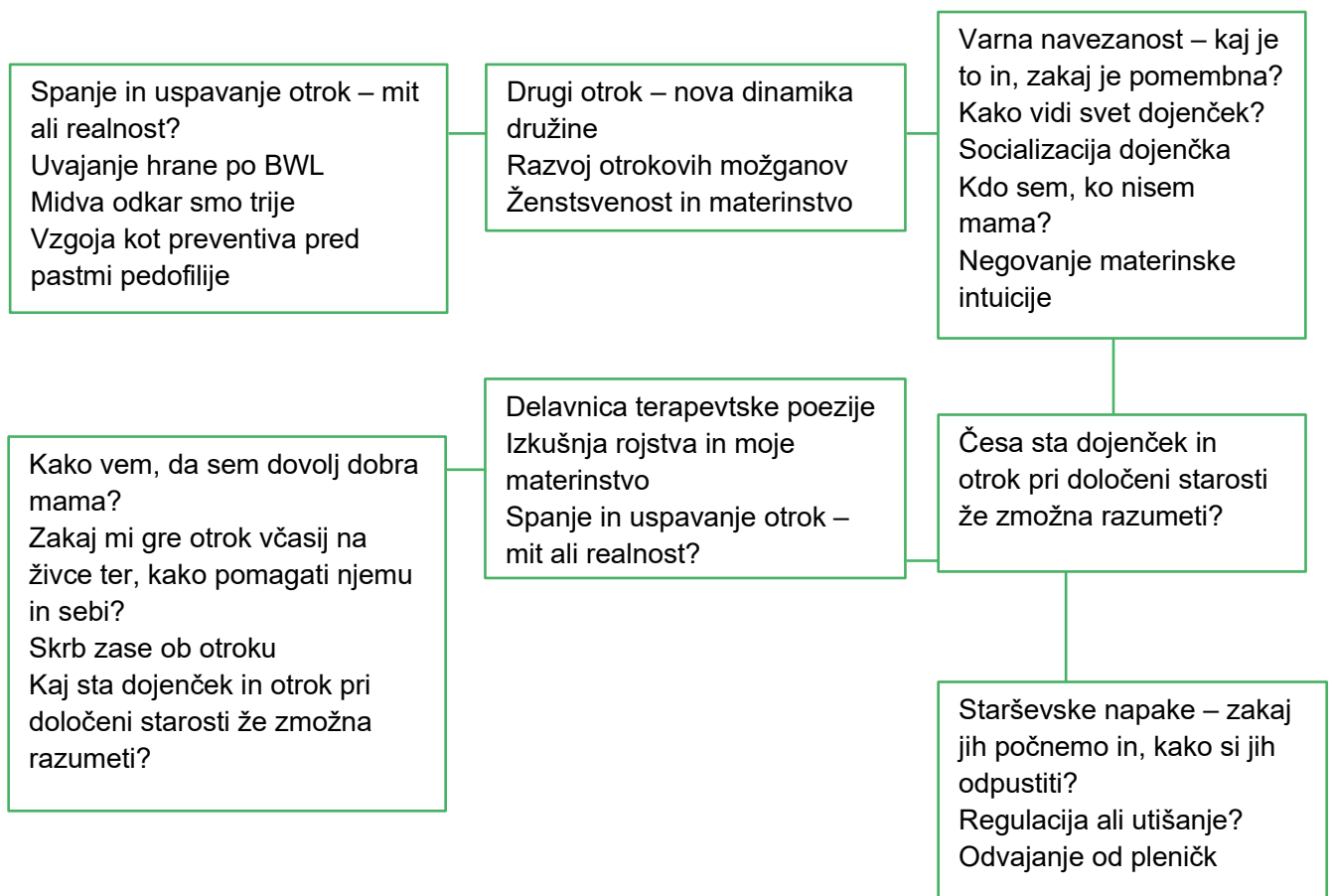
Klepetki kot skupinska oblika samopomoči predstavljajo učinkovito preventivo pred poporodno depresijo in drugimi stiskami, s katerimi se srečujejo mame v poporodnem obdobju. Neformalno vodena srečanja z zakonsko in družinsko terapevtko, ki na vnaprej najavljene teme pripravi uvodni nagovor in v nadaljevanju odgovarja na vprašanja mamic ter jih spodbuja k temu, da delijo svoje izkušnje, predstavljajo zelo zaželeno in tudi obiskano obliko psihosocialne pomoči novopečenim staršem. Udeleženke prihajajo na srečanja z dojenčki, vzdušje je izjemno prijetno, nemalokrat pa se pogovori zavlečejo na dve ali več ur druženja. Klepetki potekajo dvakrat tedensko, ob petkih v dopoldanskem času (za mamice na porodniškem dopustu ali očete) in ob sredah v večernem času po zoomu. (namenjeno obema staršema), t. i. Večerni klepetki (v nadaljevanju).

V prvi polovici leta smo izvedli 40 Klepetkov, ki se jih je skupaj udeležilo 264 udeležencev oz. udeleženk. Programa se redno v povprečju udeležuje od 6 do 8 mamic (ki se jim občasno pridružijo tudi očete). Vsi *Klepetki* so potekali v živo, vse do sedaj pa se je z nepretrgano izvedbo programa (*Klepetki* potekajo tudi med poletnimi počitnicami; v živo pa smo jih lani izvajali tudi v času zaprtja družinskega centra) oblikovala redna skupina udeleženk, ki se jim

vselej pridružujejo tudi nove. Med najpomembnejšimi kvalitetami programa in razlogi za obisk udeleženske najpogosteje izpostavijo kakovostno in strokovno vodenje skupine.

V letu 2023 so bili izvedeni Klepetki z naslednjimi temami:

MOJ POROD

Na področju (po)govora o porodnih izkušnjah opažamo izrazito vrzel. Pogovor o porodni izkušnji ponujajo le redke skupine, namenjene materam na porodniškem dopustu, specializirane skupine, namenjene predelavi porodne izkušnje, pa v našem prostoru še ni. Tudi v tujini zaznavajo podobno vrzel, ki pa v zadnjih dveh desetletjih počasi izgineva. Najodmevnejša pristopa k večanju zavesti o pomembnosti predelave porodne izkušnje in omogočanju prostora za to početje sta projekta Birthtalk (Bruijn in Gould) in Birthstory Medicine (Pam England). Pri obeh pristopih poročajo o izrazitih pozitivnih učinkih na duševno zdravje žensk, zlasti na področju samopodobe, uspešnosti dojenja, odnosa med mamo in otrokom ter pri sproščenosti odločitve za nadaljnja rojstva otrok.

Program *Moj porod* je namenjen predelavi porodne izkušnje in je namenjen vsem ženskam, ki si želijo pogovora o porodni izkušnji. Skupine z namenom zagotavljanja zaupnosti in intimnosti zasebne izkušnje poteka v skupinah zaprtega tipa z največ 5 udeleženkami. Težka porodna izkušnja predstavlja psihično breme, ki mater na porodniškem dopustu dodatno obremeni. Pri tem je močno ovirano navezovalno vedenje do otroka, ker mati energijo, ki bi jo potrebovala za nenehno uglasjevanje na potrebe dojenčka, nenamerno porablja še za nezavedne procese nošenja tega psihičnega bremena. Kot t. i. »težko porodno izkušnjo« stroka s področja psihologije zgodnjega materinstva opredeljuje materin subjektivni občutek, da je porodna izkušnja bila težka ali neizpolnjujoča.

Cilj terapevtskega dela je bil predelava travmatične izkušnje poroda. Pri tem je zlasti dragoceno, da se program izvaja v manjših skupinah, saj to pripomore pri normalizaciji negativnih občutkov, ki jih ženske nosijo v sebi kot posledico travme, ki se je zgodila, hkrati pa pripomore k učinkoviti razrešitvi občutka sramu. Terapevtsko delo je bilo usmerjeno zlasti v predelavo kroničnega občutka nemoči in žalosti, ujetosti v stresni odziv zamrznitve, predelavo in diferenciacijo naracije porodne zgodbe in v poglobljanje stika s partnerjem, ki bo lahko z novim znanjem tudi po zaključku programa še naprej ženski nudil učinkovito podporo.

V letu 2023 smo izvedli 2 skupini oz. 8 srečanj (vsaka skupina po 4 srečanja) programa *Moj porod*, ki so skupaj zajela 32 udeleženk.

Ob zaključku programa udeleženske poročajo o visoki stopnji razbremenitve, zadovoljstva ter občutku boljše povezanosti s partnerjem in otrokom. Ena od udeleženk je poročala o prenehanju nočnih mor, ena je poročala o izboljšanju spolne funkcije, vse so poročale o zmanjšanju občutka tesnobe.

Ker je obdobje prvega leta dojenčkovega življenja kritičnega pomena za kvaliteten razvoj njegovih možganov, je ključno, da se matere, ki so svoj porod doživele kot težko izkušnjo, čim prej prestreže. Iz tega razloga vidimo možnost izboljšave zlasti v promociji programa v okviru zdravstvenih domov občine Ljubljana in morda tudi v okviru porodnišnice Ljubljana. Pravica žensk namreč je, da so ustrezno informirane o vseh možnostih izboljšanja psihološkega blagostanja, ki so jim na voljo.

MALA ŠOLA PSIHOPATOLOGIJE ZA STARŠE

Obdobje epidemije koronavirusa je dokazano negativno vplivalo na duševno zdravje otrok in družin. Stroka je v tem obdobju opazala porast psiholoških težav otrok in mladostnikov, hkrati pa so se zaradi oteženega dela še bolj podaljšale čakalne dobe strokovnjakov s področja duševnega zdravja otrok. V želji, da bi staršem, ki jih skrbi določeno vedenje ali duševno zdravje otroka nasploh, olajšali dostop do strokovnega znanja, smo januarja 2022 prvič izvedli program, *Malo šolo psihopatologije za starše*.

Namen programa je staršem predati osnovno znanje o vedi psihopatologije. Na enostaven, pregleden in razumljiv način smo se z udeleženci sprehodili skozi motnje, ki se lahko pojavljajo v otroštvu in se pogovarjali o tem, na kaj morajo biti starši pri otrocih pozorni in kako je videti običajni razvoj otroka. Vsebinsko smo se dotaknili razvojnih motenj, motenj spanja pri otrocih, motenj izločanja in hranjenja, motenj avtističnega spektra, motnje pozornosti in hiperaktivnosti ter somatizacij pri otrocih.

Velik vsebinski poudarek je bil na prepoznavanju normalnih vedenj in normalnih razvojnih faz otrok. Na interaktiven način smo s starši govorili o občutkih nemoči in frustracijah, ki jih občutijo ob normalnih otroških vedenjih, ki so lahko za odrasle naporna. Ob tem smo starše ozavestili o možnih vedenjskih intervencijah za regulacijo določenih vedenj. Prav tako je bil velik del vsebine namenjen preventivnim intervencijam, ki jih lahko družine sprejmejo za varovanje duševnega zdravja otrok. Sodeč po odzivih staršev je slednje najbolj pripomoglo k občutku opolnomočenosti, ki so ga pridobili starši z udeležbo na programu.

Menimo, da obstaja velika potreba po tovrstni vsebini, saj so se vsa prosta mesta zapolnila v nekaj urah od odprtja prijav. Tudi odzivi staršev so bili pozitivni. Poročali so predvsem o poglobljenem razumevanju otroških vedenj, ki so se jim včasih zdela težko razumljiva, in večjemu občutku opolnomočenosti pri skrbi za kvaliteten psihološki razvoj otroka.

Prvi del srečanja je bil vselej namenjen predavanju, v drugem delu pa smo odprli prostor za razpravo, v okviru katere smo odgovorili na vsa vprašanja staršev. Tudi v prihodnje se bomo v okviru srečanj, dotaknili naslednjih tem:

- Osnovne motnje zgodnjega otroštva: motnje izločanja, hranjenja in spanja;
- Formiranje osebnostne strukture v predšolskem obdobju, kako nastanejo osebnostne motnje in zakaj se manki izrazijo šele kasneje;
- Tipične motnje predšolskega in šolskega obdobja: motnje pozornosti, motnje avtističnega spektra, strah in tesnoba, depresija pri otrocih, motnja kljubovalnega vedenja;
- Dejstva o uporabi psihiatričnih zdravil pri otrocih in razlaga neresnic, ki o tem krožijo;
- Kako naj bo videti družinsko življenje za kvaliteten psihološki razvoj otroka.

Program bi lahko v prihodnosti vsekakor še večkrat ponovili, da bo tovrstno znanje v čim večji meri dostopno vsem zainteresiranim staršem. Glede na odzive staršev, da bi želeli izvedeti še več o preventivnih ukrepih za izboljšanje psihološkega zdravja otrok, bomo v prihodnje program še okrepili in ga vsebinsko nadgradili s praktičnimi delavnicami na to temo.

V letu 2023 srečanj *Male šole psihopatologije za starše* nismo izvedli, saj pripravljamo nov, izboljšam program, s katerim bomo pričeli v letu 2024.

STROKOVNJAK NA OBISKU

V Mali ulici si prizadevamo ozaveščati in odpirati prostor za vsa aktualna vprašanja, tudi za tista, ki nam jih je morda nerodno zastaviti. V sproščenem vzdušju in ob kavi zagotovo beseda teče lažje, zato smo se odločili, da bomo vsak zadnji torek v mesecu povabili na obisk strokovnjaka, ki bo s starši delil uporabne nasvete s svojega področja delovanja. Sočasno nudimo možnost varstva otrok v sklopu ustvarjalnice, ki poteka v času predavanj po 17. uri. Predavanja s strokovnjaki smo obudili konec oktobra 2022. Leta 2023 smo v Mali ulici gostili strokovnjake z različnih področij delovanja.

UVAJANJE GOSTE HRANE (28. 2. 2023): Z višjo medicinsko sestro Mojco Kurent smo se pogovarjali o tem, kdaj pričeti z uvajanjem mešane prehrane, kako pogosto hraniti dojenčka, kako ravnati v primeru alergij – in še mnogo več. Izkazalo se je, da se na temo postopnega uvajanja goste hrane poraja ogromno vprašanj. Pridružilo se nam je 10 mamic z dojenčki.

DRUŽINSKO BRANJE (24. 10. 2023): Tokrat smo v družinskem centru Mala ulica gostili Uroša Grilca in Nino Peče Grilc iz Zavoda Škratelj, ki ustvarja pravljичno-doživljajsko transverzalo po Sloveniji. Skupaj smo prelistali bralni pripomoček za kreativno in zabavno branje otrok in z otroki *Moje bralne pustolovščine – Bralni zabavnik* ter se pogovarjali o pomenu skupnega branja otrok in odraslih. Zabeležili smo 8 udeležencev/-k.

KLEPETALNICA ZA OČKE (novost)

V zadnjih desetletjih so se vloge očetov v družinah in na splošno moških v družbi spremenile. Vedno več se jih odmika od tradicionalnega mita o prehranjevalcu družine in aktivno vzgaja otroke ter opravlja družinsko delo. Tako ni danes nič kaj nenavadno, če v parku srečate očeta, ki hrani nekajmesečnega dojenčka, ga previje in se z njim igra. Današnji moški se namreč vse bolj zavedajo pomembnosti vloge, ki jo igrajo pri vzgoji otrok. Trden in poglobljen odnos med očetom in otrokom močno vpliva na zdrav (psihosocialni) razvoj otroka. Trden in poglobljen odnos med očetom in otrokom od zgodnjega otroštva dalje dolgoročno vpliva na zdrav (psihosocialni) razvoj otroka. Otroci, katerih očetje so vključeni v njihovo vsakodnevno oskrbo, kot so hranjenje, kopanje in skupna igra, so kasneje bolj samozavestni in imajo, ko odrastejo, močnejše socialne vezi z vrstniki.

Za očete, ki si želijo poglobljenih pogovorov na temo starševstva tudi z drugimi očeti, z letošnjim letom na Mali ulici organiziramo Klepetalnico za očke; skupino za očete, ki jo strokovno vodi družinski terapevt in supervizor dr. Janez Sečnik. Dr. Janez Sečnik že skoraj 20 let deluje kot družinski terapevt. Leta 2013 je doktoriral na temo medgeneracijskega prenosa sramu. Poleg terapevtskega dela se kot učitelj redno srečuje z otroki in starši. Pogosto piše in predava, v medijih pa se pojavlja predvsem na teme družinskih odnosov in očetovstva. Sodeluje z Unicefom in Univerzo Sigmunda Freuda v Ljubljani.

V letu 2023 smo izvedli 7 srečanj *Klepetalnice za očke*, ki se jih je skupaj udeležilo 28 očetov. V času poteka skupine, ki je potekala enkrat mesečno ob četrtkih, smo otrokom udeleženi očetov sočasno nudili možnost varstva na ustvarjalnici ob 17. uri.

Kazalniki – predvideno število izvedenih dejavnosti in število udeležencev

Št.	Dejavnost	Načrtovano število izvedenih dejavnosti v letu 2023	Načrtovano število udeležencev v letu 2023	Izvedeno število dejavnosti (1.1. – 31. 12. 2023)	Izvedeno število udeležencev (1.1. – 31. 12. 2023)
1	Treningi starševstva za starše od 3. do 8. leta starosti	6*16 srečanj	72	6*16	72
2	Treningi starševstva za starše dojenčkov do 12. meseca starosti	2*12 srečanj	24	2*12	34**
3	Invest in Play	*	*	1*12	10
3	Klepetki	40	200	40	264
4	Mala šola psihopatologije za starše	2*4 srečanja	20	*	*
5	Strokovnjak na obisku	5	60	2	28
6	Moj porod	2*4 srečanja	30	2*4	32
7	Klepetalnica za očke	8	32	7	28
Skupaj:		189	438	189	468

**število udeležencev je skupno število udeleženk in dojenčkov oz. malčkov

ZAMISLICE

Izkušnje v prvih letih otrokovega življenja so ključnega pomena za uresničitev otrokovega potenciala, saj so osnova za njegov razvoj in učenje. Izsledki številnih raziskav s področij nevroznanosti, razvojne psihologije, pedagogike in drugih disciplin dokazujejo, da pri otrocih izkustva do tretjega leta izjemno močno pozitivno ali negativno vplivajo na uresničevanje njihovega socialnega, telesnega in umskega potenciala. Otroški možgani se najhitreje razvijajo v prvih letih življenja – in ustvarjajo podlago za učenje v prihodnosti. O pomembnosti zgodnjih interakcij seznanjamo vse novepečene starše s projektom Zamislice. Zamislice se distribuirajo novepečenim staršem brezplačno preko zdravstvenih domov oz. pediatričnih dispanzerjev v MOL, ki staršem Zamislice podarjajo ob prvem pediatričnem pregledu. Zamislice bomo še naprej pošiljali tudi zainteresiranim staršem izven MOL ob simboličnem plačilu, ki pokriva stroške izdelave in poštnine.

2.7.3. POSEBNI PROJEKTI, IZOBRAŽEVANJE, OZAVEŠČANJE IN PROMOCIJA

Mala ulica je institucija, ki je odprta navzven. To velja za strokovno področje, za povezovanje s partnerskimi organizacijami in drugimi sorodnimi institucijami preko konkretnih projektov in za povezovanje z drugimi deležniki, s katerimi sodelujemo, se razvijamo in izvajamo svojo dejavnost. Gre za sodelovanje s centri za socialno delo, zdravstvenimi domovi, Pediatrično kliniko UKC, z drugimi javnimi in privatnimi zavodi ter nevladnimi organizacijami s področja vzgoje in izobraževanja, Pedagoškim inštitutom in sodiščem (le-to napotuje starše, ki imajo omejene ali nadzorovane stike z otroki, v družinski center oz. starše v ločitvenem postopku ali postopku za odvzem otroka, v program Neverjetna leta). Nadaljevali bomo tudi sodelovanje z društvom Kralji Ulice in Slovensko filantropijo.

V preteklih letih smo izvedli več gostovanj z ustvarjalnimi delavnicami in predstavitvijo dejavnosti Male ulice. Tudi v prihodnje bomo spodbujali programska sodelovanja in gostovanja, saj prek pridobivanja novih izkušenj, izmenjave informacij, širjenja prepoznavnosti in idej redni program Male ulice bogatimo in širimo. Z vzpostavljenim sodelovanjem in povezovanjem z lokalnimi skupnostmi povečujemo informiranost o storitvah, aktivnostih, programih in projektih, ki jih izvajamo v Mali ulici in nasploh prispevamo k promociji kulturno-umetnostne vzgoje. Z vzpostavljenim sodelovanjem z različnimi institucijami, ki izvajajo vsebine, programe in projekte, namenjene otrokom in družinam, prispevamo k učinkovitejšemu izvajanju programov v podporo družini ter drugih programov in projektov, ki so namenjeni otrokom in družinam.

PRVIČ V KINO

Sodelovanje s Kinodvorom v okviru programa Prvič v kino, ki je namenjen prvim obiskom kina, poteka od septembra in običajno do maja. Vsako soboto zjutraj (z izjemo v času festivala Life in Animateka ter novoletnih praznikov), izvedemo voden ogled animiranega filma. Otroci se seznanijo s kinodvorano, pogovarjajo se o tem, kje gledajo risanke doma, kje jih gledamo v kinodvorani, od kod prihaja zvok ... kako je gledati predstavo v čisti temi, brez luči (postopno ugašanje luči). Pred ogledom naredimo kino telovadbo (umirimo roke in noge, se udobno namestimo, zmasiramo ušesa, da bomo dobro slišali, pomežiknemo in pripravimo oči na ogled filma), si ob poti v dvorano ogledamo znane filmske junake iz blaga, vsakič pa otroke tudi v živo nagovorimo in jim naredimo veliko dvorano bolj domačo. Pred ali po predstavi se pogovarjamo o filmu: kaj smo gledali, kaj nam je bilo všeč, uporabljamo zvokovni in slikovni material iz animiranega filma in postavljamo izkustvena vprašanja.

V času korone je bil program omejen na kinodvorano, sicer pa v kavarni po ogledu filma vodimo igro otrok in ustvarjalnice. Takrat se ob vsakem srečanju kavarna napolni z lutkami pravljličnih likov, pozdravimo in igrivo nagovorimo obiskovalce, pripravimo igralni kotichek ter izvedemo ustvarjalno dejavnost, vezano na vsebino filma. Ustvarjalna dejavnost je načrtovana s poudarkom na ustvarjalnem procesu ter pogovoru o vsebini filma ter ne na individualnem končnem izdelku, reproduciranju šablonskih izdelkov. Na posamezno srečanje pride v povprečju 20 otrok, kar pa ne velja za premiere ali prve projekcije, ki jih navadno pospremi veliko večja gneča, okrog 50 otrok.

Prvič v kino je filmski program za najmlajše, ki poteka v okviru Kinobalona in je časovno omejen na največ 45 minut. Na **28 projekcijah oz. dogodkih programa** Prvič v kino je Kinodvor v letu 2023 skupaj obiskalo 3.109 obiskovalcev, kar je največ doslej.

Ob naši 10. obletnici delovanja in otvoritvi nove sezone programa Prvič v kino (16. septembra 2023), ki ga v Kinodvoru ustvarjajo skupaj z našimi animatorkami, smo naše zveste obiskovalce, imetnike letnih vstopnic družinskega centra Mala ulica, povabili na brezplačen ogled priljubljene animirane serije studia Aardman, ki ga najboljše poznamo po seriji Bacek Jon.

Imetniki letnih vstopnic Male ulice so lahko brezplačne vstopnice za otroka in enega spremljevalca prevzeli osebno pri blagajni Kinodvora, dodatne vstopnice pa po redni ceni kupili na blagajni Kinodvora.

Brezplačne vstopnice, namenjene rednim obiskovalcem družinskega centra Mala ulica oz. imetnikom letnih kart, smo ponudili tudi na filmskem festivalu Slon za najmlajše. Otvoritve festivala se je brezplačno udeležilo 14 imetnikov letnih kart družinskega centra Mala ulica.

FESTIVAL BOBRI

Mala ulica v sodelovanju z Bobri pripravlja otvoritvene oz. zaključne delavnice, ki se navezujejo na temo festivala. Tudi na letošnjem, že 15. ljubljanskem festivalu kulturno-umetnostne vzgoje Bobri, ki je potekal spomladi med 25. marcem in 15. aprilom 2023, smo s pripravo uvodne delavnice na temo sobivanja sodelovali pri otvoritvi festivala in otroke po premierni izvedbi plesno-gledališke predstave *Povodni mož Ambrož* povabili v kavarno Slovenskega mladinskega gledališča, kjer smo skupaj za mamice sadili rožice, pletli gnezda in se obenem še razmigali. Naše delavnice niso novost, so pa vsekakor vsako leto nepogrešljive in zelo zabavne!

MESTNA (BOBROVA) POT

V času festivala Bobri smo letos Gozdno pot prvič preselili v mesto ter tako na igriv način skupaj s straši in otroki raziskali ljubljanske ulice in še bolj priljubljene ustanove, kjer pripravljajo in izvajajo različne programe za otroke. Vodenega ogleda po Mestni (Bobrovi) poti, ki je potekal 1. aprila, se je udeležilo 5 družin oz. 18 otrok in njihovih staršev. Ljubke markacije (majhne rdeče-belo obarvane hišice) so nas vodile od hiše do hiše, v katerih prebivajo junaki iz animiranih filmov, knjižni junaki in lutke, v igralnici pa domujejo igrače. V vsaki hišici nas je čakalo presenečenje, ki smo si ga odtisnili na papir! Ko so družine zbrale štiri različne odtise, smo jih povabili na brezplačen obisk Male ulice. Zaradi omejenega števila prijav na voden ogled, so se lahko družine na pot v času festivala odpravile tudi same.

VODENJE PROJEKTA NEVERJETNA LETA – MZ V SLOVENIJI V OBDOBJU 2022 - 2025

Na Javnem razpisu Ministrstva za zdravje za sofinanciranje programov varovanja in krepitev zdravja do leta 2025 – »Skupaj za družbo zdravja«, ki prispevajo k izvajanju Resolucije o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2015–2025, (Uradni list RS, št. 25/16), smo ponovno kandidirali junija 2022. Tudi tokrat je bila Mala ulica kot nosilec projekta NEVERJETNA LETA – TRENINGI STARŠEVSTVA skupaj s 7 partnerji iz cele Slovenije uspešna na razpisu in pridobila sredstva za izvajanje programa Neverjetna leta v Sloveniji za obdobje 2022-2025. Za projekt, ki smo ga ocenili na 200.000 €, smo prejeli 132.631,00 €, tako da smo morali zastavljen načrt izvedbe proporcionalno zmanjšati.

Pri izvedbi projekta sodelujejo:

- Javni zavod Mala ulica (nosilec projekta)
- Univerzitetni klinični center Ljubljana
- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana
- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor
- Center za socialno delo Gorenjska
- Center za socialno delo Koroška
- Center za socialno delo Severna Primorska
- Zdravstveni dom Kočevje

Kot nosilec projekta in vodilni partner je JZ Mala ulica odgovoren za:

- vsebinsko koordinacijo dela na projektu,
- administrativno in finančno upravljanje projekta,
- pripravo in tiskanje plakatov in letakov,
- organizacijo letnih srečanj "Neverjetne družine",
- organizacijo projektne in novinarske konference,
- izvedbo treningov starševstva in delavnic za otroke (Dino program),
- druge naloge.

V letu 2023 je Mala ulica prispevala k realizaciji kazalnikov programa, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje, z izvedbo 1 treninga starševstva za starše dojenčkov do 12. meseca starosti. Programu Neverjetna leta svojo podporo izkazuje tudi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki od leta 2017 sofinancira njegovo izvajanje v okviru podpore programom psihosocialne pomoči otrokom, mladostnicam, mladostnikom in njihovim družinam. MDDSZEM je leta 2023 sofinanciralo izvedbo 3 treningov starševstva Neverjetna

leta za skupaj 36 staršev in 2 Dino šoli za 12 otrok. Izvedbo treningov starševstva Neverjetna leta v soseski Polje je sofinancirala Mestna občina Ljubljana.

Z izvajanjem programa Neverjetna leta se v Sloveniji pridružujemo državam, ki se odločajo za aktivno politiko vlaganja v duševno zdravje otrok in sledijo najnovejšim znanstvenim dognanjem s tega področja ter priporočilom Svetovne zdravstvene organizacije, ki zaradi dokazanih kratko- in dolgoročnih koristi izvajanja tovrstnih programov za dobrobit otrok in družbe kot celote države poziva k njihovem uvajanju in uporabi.

PROJEKT »DRUŽINSKI CENTRI« (MDDSZEM)

Na Javnem razpisu za financiranje razpisanih vsebin centrov za družine v letih 2021-2025 pri MDDSZEM smo pridobili dodatna sredstva za izvedbo počitniškega varstva, izvedbo programa Neverjetna leta in Dino šole. Javni zavod Mala ulica je bil eden izmed 12 izvajalcev, ki je bil izbran na razpisu, in bo v obdobju od 2021-2025 prejel skupno 323.775 € oz. 66.192 € letno, razen v prvem letu (2021), ko smo prejeli 59.007 €.

V projektu bodo do leta 2025 sofinancirani naslednji programi, ki so za vse udeležence brezplačni:

- Izobraževalne in praktične delavnice na temo razvijanja pozitivnega starševstva (Treningi starševstva Neverjetna leta – 3 skupine letno).
- Izvajanje počitniških aktivnosti in organizirane delavnice za otroke oz. mladostnike (108 otrok v l. 2021, 162 otrok letno v obdobju 2022-25).
- Svetovanje z namenom izboljšanja obvladovanja čustev, gradnje pozitivne samopodobe, učenje reševanja raznovrstnih problemov, ipd. (Dino šola – 1 skupina v l. 2021, 2 skupini otrok po 6 udeležencev letno v obdobju 2022-25).

Iz projektnih sredstev je ves čas financirana polovična plača Vodje programa in ustrezni deleži plač zaposlenih, ki bodo izvajali program. V izvedbo smo vključili tudi tri redne zunanje izvajalce in zunanjega supervizorja. Zaradi spremembe sistemizacije in posledično povišanja plač v l. 2022 ter zaradi zakonsko predpisanega povišanja v letu 2023 se je delež MDDSZ pri pokrivanju stroškov dela zmanjšal, razliko pa moramo kriti iz lastnih sredstev. Žal ministrstvo za težavo nima posluha, zato moramo razliko kriti iz nejavnih prihodkov za izvajanje javne službe.

SODELOVANJE Z VRTCI IN ŠOLAMI

Naše cilje s področja gozdne pedagogike smo že v letu 2022 okrepiti v sodelovanju z vrtci in šolami kot relevantnimi partnerji s področja predšolske vzgoje in otrokom v sklopu vzgojno-izobraževalnih ustanov (vrtci in prva triada osnovne šole) ponudili možnost vodenih sprehodov po gozdnih poteh med tednom v dopoldanskem času oz. po dogovoru. Vodeni sprehodi po gozdnih poteh potekajo pod vodstvom naših izkušenih gozdnih pedagogov in so prilagojeni tako vrtčevskim otrokom kot tudi otrokom prvega triletja osnovne šole. Pri tem se vsebinsko navezujejo na vsa področja kurikula za vrtce in šole (gibanje, jezik, narava, družba, umetnost in matematika) in jih sproti dopolnjujemo glede na zanimanja in želje otrok. Vodene gozdne

sprehode po gozdnih poteh izvajamo v mestnih gozdovih in tako ozaveščamo o pomenu gozdnih površin v urbanih mestnih središčih.

Vodene gozdne sprehode smo letos nadgradili in vzgojno-izobraževalne zavode povabili k uresničevanju ideje, da tudi sami prevzamejo skrbništvo nad postavljanjem gozdnih poti. Tako že najmlajše s participativnim in igrivim pristopom spodbujamo k igri in učenju v gozdu. Vlogo našega prvega Gozdnega skrbnika je v začetku novembra (9. 11. 2023) prevzela Osnovna šola Franca Rozmana Staneta, novo skrbništvo nad gozdnimi potmi pa bo v začetku februarja 2024 prevzela vrtčevska skupina Vrtca Otona Župančiča. Z novo aktivnostjo tako le še utrjujemo izvajanje načel gozdne pedagogike in krepimo naša sodelovanja z vzgojno-izobraževalnimi institucijami, ki s svojo aktivno participacijo prav tako pomembno prispevajo k dvigu ozaveščenosti o pomembnosti okoljske vzgoje za trajnostni razvoj.

ERAMUS+ CO-BABY. PROFESSIONAL CHILDCARE WITHIN COWORKING SPACES

Javni zavod Mala ulica se je kot projektni partner s 1. januarjem 2022 pridružil Erasmus+ projektu *Co-baby. Professional childcare within coworking spaces*, ki ga je v sodelovanju z **Javnim zavodom Mala ulica** in z mednarodnim združenjem Korak za korakom - **ISSA** koordiniral in vodil italijanski center iz Rima, imenovan **Ciape** (*Centro italiano per l'apprendimento permanente*) oz. njihovo inovativno središče (**The Apartment**). Ideja po zagotavljanju skupnih delovnih prostorov (*The Apartment*) in sočasnem nudenju storitev za otroke se je porodila iz potrebe po lažjem usklajevanju poklicnega življenja in starševstva ter krepitvi posameznikovih socialnih veščin od zgodnjega otroštva dalje. Vizija središča *The Apartment* je ustvariti skupne delovne prostore (angl. *co-working spaces*), ki staršem omogočajo usklajevanje dela in skrbi za svoje otroke.

Poleg prostorov, ki nudijo možnost uporabe prostorov in mize v skupni pisarni, so na voljo različne igrive/izobraževalne delavnice za otroke in odrasle, ki so v skladu z najnovejšimi standardi Evropske komisije s področja vseživljenjskega učenja in zasledujejo skandinavsko metodo spodbujanja popolne realizacije individualnega potenciala že od malih nog dalje, predvsem prek igrivega usvajanja mehkih veščin. Projekt, namenjen usposabljanju strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke, je trajal 18 mesecev in se je zaključil 1. 7. 2023. V tem času so potekala usposabljanja, študijski obiski in nacionalne delavnice, ki so ob koncu projekta povzela in združila primere dobrih praks na evropski ravni v spletnem priročniku/kompendiju.

Zaključno srečanje v Leidnu, 12. 6. – 14. 6. 2023

Kot je predvideval projekt, je bil zaključni sestanek namenjen pregledu vseh aktivnosti in nalog, ki so morale biti v okviru projekta realizirane. Izkazalo se je, da smo dosegli vse zastavljene kazalnike in da je sodelovanje obrodilo ideje za nadaljnje povezovanje in sodelovanje.

Na zaključnem srečanju smo predstavili zbornik, ki smo ga v angleškem jeziku pripravili v Mali ulici. Zbornik je namenjen ozaveščanju strokovnjakov, upraviteljev in izvajalcev s področja vzgoje in izobraževanja (ki delujejo v okviru kulturnih organizacij, društev, knjižnic, ki ponujajo igrive/izobraževalne dejavnosti, co-baby, igralnice, otroški prostori, izobraževalne kmetije,

družinski centri), saj predstavlja primere dobrih praks vzpostavljanja otrokom prijaznih skupnih delovnih prostorov. Zbornik smo prevedli tudi v slovenščino, za prevode v italijanščino in nizozemščino so bili zadolženi projektni partnerji iz Italije in Nizozemske. Omenjena aktivnost je s pridobljenimi ugotovitvami in informacijami prispevala k razvoju inovativnosti na področju vzgoje in izobraževanja predšolskih otrok.

ERASMUS+ (KA2): PARTNERSTVA ZA SODELOVANJE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH (novost)

V okviru projekta Erasmus+ "**European cooperation and strategic partnership of Mother Centers umbrella organisations**" (partnerstvo za sodelovanje v izobraževanju odraslih) je v Pragi v času od **30. 11. 2023 do 2. 12. 2023** potekal uvodni sestanek, ki so se ga poleg treh zaposlenih v JZ Mala ulica (**Slovenija**) udeležile predstavnice ostalih sodelujočih partnerskih organizacij iz **Slovaške** (*Únia materských centier*), **Nemčije** (*Bundesverband der Mütterzentren*) ter gostujoče **Češke** (*Sít' pro rodinu, z.s.*), ki je tudi nosilec projekta. Sít' pro rodinu, z.s., Mreža materinskih centrov, je bila ustanovljena leta 2002 na podlagi dolgoletnega neformalnega sodelovanja materinskih centrov. V svojem delu si prizadeva za krepitev pomena družine, medgeneracijskih odnosov, vloge staršev, matere in očeta v družbi, podpira pravno varstvo družine, materinstva in enake možnosti za vse.

Tokratni uvodni sestanek je bil namenjen temu, da v živo uskladimo projektne aktivnosti, časovnico projekta, posamezne pristojnosti in končne rezultate projekta. V času trajanja projekta se bomo v živo sestali 4x (Praga 2023, Nemčija 2024, Slovenija 2025, Slovaška 2026) ter, kot rezultat projekta, pripravili 5 različnih vrst gradiva v angleškem jeziku. Poleg knjižice oz. publikacije, ki bo s študijami primerov ponujala pregled možnih pozitivnih učinkov in ekonomskih koristi preventivnih dejavnosti v materinskih centrih v vseh partnerskih državah, bomo v okviru projekta po zgledu naših *Zamislic* pripravili gradiva/ideje za starše, ki se vsebinsko navezujejo na različne teme:

- spodbujanje celostnega razvoja otrok;
- spodbujanje skupnega preživljanja prostega časa v naravi;
- aktivno očetovstvo;
- skrb za duševno in fizično zdravje mamic v poporodnem obdobju – preventivne dejavnosti po porodu.

Projekt si bo v vseh partnerskih državah prizadeval povečati kompetence staršev pri vzgoji otrok in ozaveščati o koristih preprečevanja tveganih situacij v družini. V projektu se bomo osredotočili na izmenjavo izkušenj s področja pozitivnega digitalnega starševstva (kako spoštovati otrokove pravice na spletu in omogočiti otrokom, da razumejo pasti in prednosti digitalnega okolja). Projekt se bo predvidoma zaključil 30. 4. 2026.

INTERREG CENTRAL EUROPE – PROJEKT #NET2050 (v fazi razpisa)

Osrednje sporočilo projekta #NET2050, v okviru katerega bomo skupaj s partnerji iz Slovenije, Italije, Avstrije Madžarske in Češke, tvorili nadvladno okoljsko mrežo in spodbujali *Evropski zeleni dogovor* do leta 2050, je »*Potrebujemo naravo - narava potrebuje nas*«. Projekt se bo osredotočil na krepitev povezave med ljudmi in naravo ter ponudil načine za izboljšanje in/ali spremembo vedenja otrok in mladih, njihovih družin in splošne javnosti. Pri delu z

obmestnimi zelenimi površinami bomo podpirali sodelovanje med šolami in mestnimi naravnimi rezervati, kmetijskimi območji in javnimi zelenimi površinami ter ozaveščali o njihovem pomenu. Učencem bomo pomagali razumeti sedanje stanje in prihodnje nevarnosti, ki grozijo planetu, ter jih usposobili za sodelovanje v procesu zelenega prehoda. *Zdaj je čas za ukrepanje! Danes desetletni učenec bo leta 2050 star 40 let.*

Projekt bo spodbujal sodelovanje in udeležbo izobraževalcev, mladih in njihovih družin pri izobraževanju za okoljsko trajnost z razvojem modela stalnega, doslednega, kakovostnega in v prihodnost usmerjenega zelenega izobraževanja, povezanega s strukturirano regionalno ponudbo. Naš cilj bo ustvariti čezmejno okoljsko mrežo ključnih akterjev, ki bodo razvili #2050 pedagogiko za ozaveščanje, spreminjanje odnosa, vzgojo vedenja in pozitivno motivacijo osnovnošolcev in srednješolcev, da bodo lahko aktivno sodelovali *pri »zelenem, pravičnem in vključujočem prehodu Evrope«* tudi pozneje v odrasli dobi.

Vodilna partnerska organizacija: The European Office of the Board of Education in Vienna

Projektni partnerji:

1. The European Office of the Board of Education in Vienna (**Avstrija**)
2. Bio Forschung Austria (**Avstrija**)
3. City of Vienna, Climate, Forestry and Urban Agriculture (**Avstrija**)
4. JP VOKA SNAGA d.o.o. (**Slovenija**)
5. Javni zavod Mala ulica – Center za otroke in družine v Ljubljani (**Slovenija**)
6. Parco Nord Milano (**Italija**)
7. Istituto per l'Ambiente e l'Educazione Scholé Futuro - Rete WEEC Onlus (**Italija**)
8. JAIP - The South Bohemian Agency for Support to Innovation (**Češka**)
9. Biology Centre CAS (**Češka**)
10. University of Debrecen, Faculty of Humanities, Institute of Psychology (**Madžarska**)
11. Hungarian Foundation for School Gardens (**Madžarska**)

Žal smo januarja 2024, ravno v času pisanja tega poročila, izvedeli, da predlagani projekt #NET2050 ni bil izbran v nadaljnjo implementacijo.

SPODBUJANJE PARTICIPACIJE OTROK

JZ Mala ulica je leta 2022 sodelovala pri preverjanju uporabnosti priročnika za participacijo otrok »Prisluhni - deluj - spremeni«, (angl. [»Listen – Act – Change« Council of Europe Handbook on children's participation For professionals working for and with children](#)). S svojimi izkušnjami s participacijo otrok in dobrimi praksami na tem področju (primer poletnih počitniških varstev na Vrtišču) smo z ostalimi sodelujočimi organizacijami pomembno prispevali k nastanku tega dokumenta. Primeri dobrih praks iz Slovenije bodo izpostavljeni v poročilu projekta CP4 Europe *Razvoj kontrolnih seznamov za izboljšanje participacije ranljivih skupin otrok v različnih kontekstih (2023)*, ki ga pripravljajo na Inštitutu RS za socialno varstvo.

Participacija otrok tudi na MDDSZEM predstavlja eno od prednostnih področij novega Programa za otroke 2021 – 2025. Eden od ciljev je, da naj »otroci polno uživajo svoje pravice z vidika sodelovanja in možnosti aktivnega državljanstva, ne glede na osebne in/ali druge okoliščine«. Tovrstno sodelovanje otrok spodbuja aktivno državljanstvo in zagotavlja

vključenost v odločanje tudi v poznejšem življenju, višjo stopnjo socialne vključenosti otrok in zniževanje stopnje diskriminacije.

Pomembno se je zavedati, da so odločitve, ki se sprejemajo z vključevanjem otrok, praviloma pravičnejše in trajnejše. Participacija otrok na ministrstvu predstavlja eno od prednostnih področij novega Programa za otroke 2021 – 2025. Eden od ciljev je, da naj »otroci polno uživajo svoje pravice z vidika sodelovanja in možnosti aktivnega državljanstva, ne glede na osebne in/ali druge okoliščine.« Tovrstno sodelovanje otrok spodbuja aktivno državljanstvo in zagotavlja vključenost v odločanje tudi v poznejšem življenju, višjo stopnjo socialne vključenosti otrok in zniževanje stopnje diskriminacije.

V Mali ulici smo kot **primer dobre prakse** izpostavili (poletna) počitniška varstev, kjer snujemo program na podlagi mnenj in pričakovanj otrok, jih vključujemo v aktivnosti, ki si jih sami izbirajo ter jih pri tem podpiramo. Med lokacijami smo izbrali **Vrtišče**, kjer lahko otroci na vrtu sami pridelajo zelenjavo, oblikujejo igrala in igro ter izbirajo med različnimi dejavnostmi (gradnja drevesne hišice, gugalnice, sajenje, vrtnarjenje, branje, poležavanje itd.). Vrt na Rakovi jelši (t. i. Vrtišče) smo s pomočjo otrok med izvajanjem programov počitniškega varstva, v katere so vključeni šolarji od 1. do 5. razreda OŠ, spremenili v **zeleno in igrivo** oazo na obrobju mesta, ki na **inovativen način zapolnjuje vrzel na področju izkušnje otroške igre mestnih otrok**. Otroci si lahko med preživljanjem počitnic na Vrtišču sami oblikujejo igrala in igro ter izbirajo med različnimi dejavnostmi (gradnja drevesne hišice, gugalnice, sajenje, vrtnarjenje, kuhanje, gradnja krušne peči, branje itd.), v okviru katerih krepijo socialne veščine in se učijo prevzemanja odgovornosti do sebe, drugih in okolja. To je še posebej pomembno v časih, ko se mestni otroci soočajo s pomanjkanjem proste (svobodne) igre in so njihove želje s strani odraslih pogosto prezrte. Kot kažejo ankete, so otroci nad kreativnim preživljanjem počitnic navdušeni, saj izvajalci prek pristopa »learning by doing« in upoštevanja načel gozdne pedagogike sledijo njihovim željam in idejam, kako preživljati počitniški čas.

MALA ULICA NA SPLETU

V Mali ulici se zavedamo, da ni pomembna le velika raznovrstnost in obseg programov v podporo družini, temveč tudi redno **osveščanje in informiranje o vseh storitvah, programih in temah nasploh, ki se tičejo življenja družin z majhnimi otroki**. Starši oz. družine potrebujejo različne oblike podpor: poleg »instrumentalne« (varstvo otrok, denarna pomoč), »čustvene« in »socialne« tudi »informacijsko« (informacije o negi, zdravju otrok, izkušnje drugih staršev, mnenje strokovnjakov z različnih področij delovanja itd.). Na vse večje potrebe družin po informiranosti o možnih storitvah v lokalnem okolju in drugih temah s področja družinskega življenja kaže tudi obiskanost naše spletne strani in družbenih omrežij, ki se z vsakim letom povečuje. V letu 2023 smo na naši spletni strani skupaj zabeležili **200.858 obiskov** (en obiskovalec lahko izvede več obiskov), od tega 50.868 ogledov vstopne strani oz. naslovnice (16.6 %), 33.573 (11.1 %) ogledov aktivnosti, 27.244 (9.0 %) ogledov koledarja, 24.368 (8 %) ogledov varstva in 19.714 (6.5 %) ogledov gozdnih poti.

Z našo ciljno skupino uspešno komuniciramo tudi na družbenih omrežjih, kjer z objavami dnevno dosežemo okoli **5700 uporabnikov na Facebooku** in **1200 uporabnikov na Instagramu**. To kaže, da smo z vsebinskim nadgrajevanjem naših objav število doseženih uporabnikov v primerjavi s preteklimi leti **povečali za več kot 100%**. Z raznolikimi objavami pritegnemo vedno več ljudi, ki nam pričnejo slediti na družbenih omrežjih in spremljajo naše objave o aktivnostih, ki jih izvajamo celo leto. Število naših sledilcev na FB in IG je v letu 2023 naraslo za 600 oseb: na Facebooku imamo **7100 sledilcev** (najpogosteje iz Slovenije, Hrvaške, Avstrije, Italije, Nemčije, Združenega kraljestva, Srbije, ZDA, Belgije, Španije), na Instagramu pa **1820** (najpogosteje iz Slovenije, Španije, Hrvaške, Srbije, Italije). Podatki spletne statistike kažejo na to, da s svojimi aktivnostmi in informiranjem ne dosegamo le prebivalcev Ljubljane, temveč celo Slovenijo in različne države po svetu. Po svetu odmevajo tudi naše spletne knjižice ***Ustvarjamo doma***, ki smo jih pripravili v času epidemije koronavirusa, in, do katerih ne dostopajo samo družine v Sloveniji, temveč tudi iz Nemčije, Španije, Anglije, Italije, Švice in Združenih držav Amerike.

Prek različnih kanalov komuniciranja bomo še naprej ponujali celostne informacije o ponudbi programov v podporo družini in spodbujali možnosti za izmenjavo informacij med starši. Naše spletno osveščanje bomo vsebinsko še nadgradili (priprava gradiv, publikacij, knjižic, letakov, brošur, tematskih novinčkov), s čimer bomo dodatno pripomogli k višji stopnji informiranosti družin z otroki in njihovi seznanjenosti o storitvah, ki so jim pri nas na voljo (delavnice za starše in otroke, tečaji, treningi starševstva, svetovanja, aktivnosti za otroke ...). Našim rednim prijavljenim uporabnikom ob posebnih priložnostih in večjih dogodkih pošiljamo e-novičnike.

ZAGOVORNIK OTROŠKE IGRE

Čeprav je igra eden izmed pomembnejših dejavnikov v otrokovem razvoju, strokovnjaki ugotavljajo, da je čas, namenjen prosti igri otok, v številnih evropskih državah drastično upadel. Na to so poleg vse večje prevlade strukturiranih pristočasnih dejavnosti in pretirane rabe naprav z zasloni vplivali tudi okoljski stresorji, povezani z urbanizacijo ter vse bolj zaščitniške prakse staršev. Ne le, da se sodobni otroci igrajo manj, temveč je njihov prosti čas z vpetostjo v popoldanske aktivnosti vse bolj strukturiran in nadzorovan.

Prosta igra otrok izginja, igra kot takšna pa postaja vse bolj nadzorovana, predvidljiva in omejena na prostore, kjer ne pretijo nevarnosti. Še posebej izrazito se zmanjšal čas, ki ga otroci preživijo v kreativni in spontani oziroma tvegani igri na prostem. A vendar je čas, ki ga namenimo prosti igri, čas, ki ga namenimo pridobivanju dragocenih izkušenj, s pomočjo katerih se v odraslosti lažje prilagodimo zahtevam okolja. Otroci potrebujejo otroštvo in mladost tako, kot je – svobodno in brez omejitev. Potrebujejo priložnosti za svobodno, neomejeno in nenadzorovano igro.

V Mali ulici izvajamo veliko aktivnosti (na vrtu, v gozdu, v Mali ulici), ki spodbujajo spontano igro otrok. Z namenom obogatitve in razširitve naših programskih aktivnosti smo se že v preteklosti na to temo udeleževali različnih strokovnih razprav in izmenjav izkušenj (**Joint Learning Lab** v organizaciji ISSA iz Nizozemske in koordinaciji Artevelde University of Applied Sciences in agencije Opgroeien iz Belgije). V želji, da bi še naprej spodbujali prosto igro otrok, bomo oblikovali pobudo, s katero bi JZ Mala ulica postala priznana kot **Zagovornik igre otrok** in prispevala k promociji o pomembnosti proste, kreativne in tvegane igre otrok. Menimo, da je v otrokom prijaznem mestu ključnega pomena spodbujanje igre otrok, ozaveščanje staršev in širše javnosti o pomembnosti igre za zdrav razvoj otrok ter izmenjava izkušenj med različnimi strokovnjaki; izobraževalci, pedagogi, krajinskimi arhitekti, urbanisti ter drugimi strokovnjaki, ki prispevajo k načrtovanju in izvajanju (vsebin) otroške igre. Želimo si, da bi Mala ulica prevzela koordinacijo vseh ključnih deležnikov s tega področja pri pisanju smernic z mislijo na pomen otroške igre v urbanih središčih.

Pobuda se bo opirala na naslednje ugotovitve:

Ali se igra spleča oz. kakšne so lahko posledice omejitev proste igre otrok?

S tem, ko starši v strahu pred poškodbami otrokom omejujejo določene aktivnosti (plezanje po drevesih, celodnevno igranje zunaj brez nadzora odraslega itd.), omejujejo razumna tveganja, ki so bistvenega pomena za zdrav razvoj otrok. Ellen Sandseter ugotavlja, da so otroci, ki so med igro izpostavljeni tveganjem, podvrženi soočanju in premagovanju strahov, za katere velja, da se lahko z neuspešno premostitvijo kasneje spremenijo v fobije. Z raziskovanjem in izpostavljanjem 'zdravim' nevarnostim na igrišču, otroci na naraven način izvajajo podobne procese, kot jih pri kognitivni terapiji uporabljajo psihologi za premagovanje anksioznosti – postopno privajanje. Paradoksalno je, piše Sandseter, da "lahko naš strah pred poškodbami otrok, večinoma manjšimi, povzroči pri otrocih še več strahov in višjo stopnjo psihopatologij«. Pri tem navaja študijo, ki kaže, da se otroci, ki se med petim in devetim letom poškodujejo pri padcu z višine, pri 18 letih manj verjetno bojijo višine.

Tvegana igra ima v razvoju otroka pomembno vlogo, saj otroku omogoča raziskovanje lastnih meja in s tem učenje tveganja v varnem okolju. Poleg tega postopno privajanje na nevarnosti in izzivi, ki jih morajo otroci premostiti pri premagovanju strahov, spodbujajo domišljijo in krepijo samozavest. Primerjava igre med otroci z Matagalpa, Nikaragve in Velike Britanije kaže, da so otroci iz Nikaragve med igro (plavanje v jezerih, plezanje po drevesih itd.) z višjo stopnjo tveganja in samostojnosti razvili samozavest ter so se tudi med igro počutili bolj varne.

Igra na prostem s spodbujanjem vsakodnevnega gibanja otrok pozitivno vpliva na uravnavanje telesne teže, saj preprečuje izpostavljanje otrok tveganju telesne nedejavnosti in povečevanja debelosti. Ugotovitve so zaskrbljujoče, saj se kaže, da »je aktivna prosta igra pomembna

sestavina celotne telesne dejavnosti otrok«. Upad proste igre v povezavi z debelostjo v otroški dobi nekateri avtorji razlagajo z izpostavljenostjo otrok sodobnim medijem in zaslonki tehnologiji, saj otroci čedalje več prostega časa preživljajo sede pred televizijo, spletnimi socialnimi omrežji ali igranjem video igravic. Z omejevanjem priložnosti za igro na prostem so otroci prikrajšani za neposredno medgeneracijsko in medosebno komunikacijo, kar pa lahko negativno vpliva na njihovo kakovost življenja in samopodobo. Raziskava pet let starih otrok v Zürichu je pokazala, da so se otroci, ki so se lahko igrali na ulici, igrali veliko dlje in 'bolje' kakor otroci, ki so se igrali doma ali na domačem dvorišču, ven pa so šli le v spremstvu odraslega. Otroci z igro sklepajo prijateljstva in se učijo, kako rešiti probleme, ki so sestavni del življenja.

Trendi tudi kažejo, da **z upadanjem količine proste igre naraščajo psihopatologije med otroci** – povečane pojavnosti depresije, anksioznosti, hiperaktivnosti, občutki nemoči in narcisoidnosti. Peter Gray svoje prepričanje o povezanosti upada proste igre in povečanih psihopatologij med otroci utemeljuje s posledicami, ki jih ima na zdrav duševni razvoj otroka umanjkanje socialne igre. Otroci namreč med igro s sovrstniki vzpostavljajo odnose, ki so ključnega pomena za razvoj občutkov pripadanja in varnosti ter kasnejše spoprijemanje s stresnimi situacijami. Zlasti igra z vrstniki ima pomemben vpliv na razvoj in zorenje možganov, kar verjetno posredno vpliva na čustveni in socialni razvoj .

Čas, ki ga namenimo prosti igri, je čas, ki ga namenimo pridobivanju dragocenih izkušenj, s pomočjo katerih se v odraslosti lažje prilagodimo zahtevam okolja, kar posledično vodi v družbeni uspeh. Ugotovitve raziskave o 'fitnes-učinku' proste igre v otroštvu se tako ujemajo s Bjorklundovim prepričanjem, da si otroci in mladi ne le zaslužijo, temveč potrebujejo otroštvo in mladost tako, kot je – svobodno in brez omejitev. Otroci potrebujejo priložnosti za svobodno, neomejeno in nenadzorovano igro.

2.7.4. MALA ULICA PRAZNUJE 10 LET

Ob obeleževanju naše 10. obletnice delovanja smo 24. januarja 2023 v družinskem centru Mala ulica organizirali srečanje, ki so se ga udeležili predstavniki različnih institucij, strokovnjaki in naši ključni deležniki, s katerimi smo vsa ta leta uspešno sodelovali ter Malo ulico iz prvotne igralnice razvili v prostor celovite podpore družinam s (pred)šolskimi otroki, kamor se po psihosocialno pomoč in oporo obrne vse več družin z majhnimi otroki. Naše poslanstvo, zagotavljati mrežo varnih in družinam prijaznih prostorov za kvalitetno preživljanje skupnega prostega časa, smo nadgradili z izvajanjem podpornih programov, namenjenih otrokom in njihovim staršem, ki so v obdobju zgodnjega razvoja svojih otrok pogosto izgubljeni in negotovi. Da v Mali ulici nastajajo velike zgodbe, kaže tudi število obiskovalcev družinskega

centra, ki je ob jubileju preseglo 250.000 obiskovalcev in udeležencev. V Mali ulici tako s svojim peštrim programom in uličnimi aktivnostmi v Celovških dvorih pomembno prispevamo k izboljšanju kakovosti življenja družin v Ljubljani, z udeležbo v mednarodnih projektih in s predstavitvami na konferencah pa širimo dober glas onkraj meja, s čimer strokovno in vsebinsko nadgrajujemo naše delo.

Ob tej priložnosti smo pripravili vrsto promocijskih aktivnosti in spremljevalnih dogodkov, ki bodo do konca leta odvijali na različnih lokacijah, tudi izven Male ulice (Park Tivoli, mestne ulice ...). Promocija programov s področja zgodnjega otroštva zunaj naše institucije je ključnega pomena za ozaveščanje o pomembnosti ustvarjanja otrokom prijaznega in spodbudnega okolja za celostni razvoj, učenje in igro. Do konca junija smo v poklon 10. obletnici našega delovanja organizirali naslednje dogodke:

Otvoritev razstave ilustracij Damijana Stepančiča

V stolpu družinskega centra smo uredili galerijski prostor, ki je zaživel z razstavljenimi ilustracijami Damijana Stepančiča in izbranimi pesmimi pesnikov iz knjige *Sončnica na rami, Pesmi za otroke od Frana Levstika do danes* (Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana).

Interaktivna instalacija: Svetlobne niti

V sodelovanju z Svetlobno gverilo (avtorica: Nika Erjavec) smo na zunanjem igrišču družinskega centra postavili svetlobno interaktivno instalacijo *Svetlobne niti*. Iz ulične svetilke so se raztezale svetlobne niti, ki so kot risba v prostoru prepletale ograjo in ulico z igriščem povezovala na igriv način. Gibanje mimoidočih bel svetlobni spekter postopoma prelival v njegove osnovne barve, ki so zažarele kot rdeča, zelena in modra linija.

Mala ulica na kolesih

Mestni avtobus smo vse do konca leta opremili z risbami in osnovnimi informacijami o Mali ulici in naših dejavnostih. Vse potnike, pešce in mimovozeče smo tako celo leto opozarjali na naše aktivnosti in praznovanje našega 10. rojstnega dne.

Razstava Male ulice *Za boljše starševstvo* in spremljevalni dogodek ob dnevu družin

Ob obeleževanju naše 10. obletnice delovanja in svetovnega dneva družine, ki ga je generalna skupščina Organizacije združenih narodov za 15. maj razglasila leta 1993, smo pred Moderno galerijo slavnostno otvorili razstavo Male ulice *Za boljše starševstvo*. Ob otvoritvi razstave sta

nas nagovorila podžupan g. Dejan Crnek in minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti g. Luka Mesec. Pridružil se nam je tudi otroški pevski zbor OŠ Majde Vrhovnik z Vladom Kreslinom.

Razstavo fotografij, ki je bila postavljena od aprila do junija pred Moderno galerijo, so sestavljali panoji z namigi za aktivno in kakovostno preživljanje časa z otroki v naravi in na domu. Z nasveti in spodbudami za boljšo in učinkovitejšo vzgojo otrok smo prispevali k informiranju širše javnosti in zgoj naših rednih obiskovalcev.

Ob svetovnem dnevu družin je bilo pestro in razigrano tudi v družinskem centru Mala ulica, kjer smo med vikendom organizirali raznolik dopoldanski in popoldanski programi, v stolpu Male ulice pa je ob tokratni priložnosti ponovno zaživel galerijski prostor - tokrat z ilustracijami Zorane Zivić, ki s svojimi liki vabi v igrive, tople in zasanjane svetove.

Govor direktorice Javnega zavoda Mala ulica Eve Strmljan Kreslin ob svetovnem dnevu družin:

»Rada citiram tisti afriški pregovor, ki pravi, da je za vzgojo otroka potrebna cela vas. Ker je to res. Še posebej v časih, ko otroci ne rastejo v razširjenih, ampak nuklearnih družinah - brez starih staršev, bratov in sestra, le z mamo in očetom, mnogi samo z enim staršem. Ti starši se morajo za preživetje boriti v tem krutem neoliberalnem svetu in nanj pripraviti svoje otroke, hkrati pa jih obvarovati pred njim. Kako?

Snapchat, tik-tok, instagram, influencerji, ki so čez noč obogateli in influencerke, ki s svojimi plastičnimi telesi diktirajo lepotne ideale - kako naj starši obvarujejo svoje otroke pred njimi? In kako naj jih hkrati pripravijo, da bodo v tem istem svetu uspešni?

Starši potrebujejo podporo. Podpore v vrtcu, šoli, pri strokovnih delavcih in konec koncev pri represivnih organih. Potrebujejo podporo družbe. Ampak družba smo mi vsi. Vsi si želimo, da bi bili naši otroci empatični, solidarni, da bi znali človeku pogledati v oči in ga poslušati, ne

samo govoriti. Za to se moramo vsi truditi. Cela vas mora podpirati družino. Ne samo Mala ulica.

Danes sem vas povabila na razstavo, ki staršem pomaga pri idejah, jim svetuje, jih opominja. Preko 30.000 uporabnikov naših programov imamo vsako leto, pa vendar smo samo Mala ulica. Premajhna za vse, ki pomoč in podporo potrebujejo. Najbolj jo potrebujejo tisti, ki zanjo ne prosijo, ki je ne najdejo, ki ne vedo, da jo potrebujejo ali pa jim je nedostopna. Mi podpiramo starše in otroke, ki prihajajo v družinski center in otroke, ki so na ulici. Ampak tudi ko bomo odprli še dva centra, ki se načrtujeta, bomo še vedno premajhni. Ker se mora spremeniti družba.

Pomislite in premislite, kaj lahko vi storite za otroka. Ne le za svojega otroka, tudi za sosedovega. Ker ko bomo začeli razmišljati tudi o sosedovem otroku, se bo ta družba spremenila. Boljša bo.«

»Družina bi morala biti za vsakogar okolje, ki nudi varnost, stabilnost in podporo«

"Družine so različne in vse so enako dobre, pod pogojem, da skrbniki otroku ponudijo čim boljše podporno okolje, da bo ta lahko razvil svoje potencialne. Izumljamo nove načine življenja, izumljamo drugačne oblike sobivanja in vse te drugačne oblike potrebujejo podporo.

Naša naloga je, da zgradimo podporno okolje različnim oblikam družine, ki obstajajo v realnosti, v kateri živimo, in naredimo vse, da bo starševstvo za starše in otroke čim bolj prijetna in pozitivna izkušnja" je v svojem govoru povedal **minister Luka Mesec**.

Mala ulica – velike zgodbe

Ob obeleževanju naše 10. obletnice delovanja smo izdali *Zamislicam* podobno knjižico, v kateri smo povzeli vse podatke oz. zgodbe, ki stojijo za drobnim snopičem podatkov. Veliko otroškega smeha, radosti ob raziskovanju življenja, ustvarjanja in druženja. Veliko hvaležnih staršev, ki smo jih zgolj razbremenili skrbi za urico ali dve, ali pa smo jim s svojim znanjem in podporo resnično spremenili življenje. Pomembnost takih zgodb je težko dokazati, za posameznika pa pomenijo ogromno izboljšanje kvalitete življenja, ki ga s številkami ali denarjem ni moč izraziti. Prav zagnanost in predanost celotne ekipe sta razlog in dokaz, kako velike in pomembne so te zgodbe, zato jih bomo še naprej skupaj uspešno pisali.

Mestna (Bobrova) pot

Mestna (Bobrova) pot je bila postavljena v času Festivala Bobri in je vodila od Kinodvora mimo Male ulice do Lutkovnega gledališča Ljubljana. Novo Mestno pot smo postavili tudi v času razstave pred Moderno galerijo (od razstave do Male ulice).

Dobrodelna dražba printov ilustracij Damijana Stepančiča in otroških pesmi slovenskih pesnikov iz zbirke *Sončnica na rami*

Potrebe po naših podpornih psihosocialnih programih za starše in otroke so vedno večje, kot jih finančno in kadrovsko zmoremo - še posebej hudo se to kaže v post-covidnem času. Trenutno najbolj nujno potrebujemo sredstva za izvedbo uličnega dela ter podpornih psihosocialnih programov v soseski Polje za depriviligirane otroke in njihove starše. Program, ki smo ga januarja pričeli v tej soseski s 500 socialnimi stanovanji, že daje določene rezultate - majhne, ampak velikih čez noč niti nismo pričakovali. So pa to zelo pomembni koraki za vsakega otroka posebej, za starše, za sosesko, za mesto in celotno družbo.

Z namenom nemotenega izvajanja podpornih psihosocialnih programov v soseski Polje smo 4. 12. 2023 ob 17. uri v Rdeči dvorani na Magistratu organizirali dobrodelno dražbo printov ilustracij Damijana Stepančiča in otroških pesmi slovenskih pesnikov iz že davno razprodane zbirke *Sončnica na rami* založbe Mladinska knjiga. (Skoraj) vse printe smo opremili z originalnimi podpisi avtorjev. Izključna cena posamezne slike je bila 100 € oz. 150 € za slike s podpisom obeh avtorjev. Častni pokrovitelj dobrodelne dražbe je bil g. Zoran Janković, dražbo pa je vodil g. Mitja Meršol. Na dražbi se nam je pridružilo tudi nekaj avtorjev, zato je bilo druženje ob dražbi še posebej zanimivo.

Na dobrodelni dražbi smo zbrali 11.250,00 €, celoten izkupiček pa smo namenili kritju stroškov podpornih psihosocialnih programov v soseski Polje.

Znanstvena monografija: NA ULICE! Odraščanje v današnjem času

V sodelovanju z Založbo FDV smo pričeli snovati znanstveno monografijo **NA ULICE! Odraščanje v današnjem času**, s katero se bomo poklonili naši 10. obletnici delovanja. V monografiji so zbrane strokovne analize sodobnega otroštva, odraščanja, družinskega in starševskega življenja, socialnopedagoškega uličnega dela, odnosov in vrednot, ki jih želimo zasledovati tudi v prihodnje. Verjamemo, da bomo z zbranimi inovativnimi raziskavami otroške igre, intervjujev z mamami in očetmi, ki obiskujejo naše dejavnosti, ter opisom vseh naših aktivnosti (ulično delo, vrtišče, počitniško varstvo otrok, gozdna pedagogika itd.) pomembno prispevali k strokovnemu ovrednotenju našega dela in pomembnosti izvajanja podpornih storitev, namenjenih staršem otrok v zgodnjem obdobju otrokovega razvoja. Zavedamo se, da moramo kot družba nasploh večkrat in z bolj poglobljenim premislekom spregovoriti o izzivih s področja zgodnjega otroštva in celostnega razvoja otrok ter se bolj zavedati izvajanja kvalitetnih (neformalnih) storitev s področja vzgoje in varstva (pred)šolskih otrok.

Avtorice monografije so poleg zaposlenih sodelavk priznane strokovnjakinje s področji, ki jih pokriva tudi dejavnost Male ulice: dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič, dr. Ljubica Marjanovič Umek, dr. Anica Mikuš Kos, dr. Mirjana Nastran Ule, dr. Špela Razpotnik in Saša Vochl, naravovarstvena nadzornica.

Monografija bo predvidoma izšla v prvih mesecih leta 2024.

2.7.5. GOSPODARJENJE, INVESTICIJE IN VZDRŽEVALNA DELA

V začetku leta smo sanirali streho v stolpu družinskega centra, ki zamaka in povzroča plesen v 2. nadstropju (knjižnica). Potrebno je bilo izsuševanje in sanacija celotnega drugega nadstropja.

Po treh letih smo prebelili tudi celotno stavbo družinskega centra in izvedli manjša popravila (ograje, okna).

Zamenjali smo nekaj dotrajanih osebnih računalnikov in druge opreme, kar je razvidno iz računovodskega poročila.

03

RAČUNOVODSKO POROČILO

3.1. UVOD

Pravna podlaga za pripravo računovodskega poročila so Zakon o javnih financah, Zakon o računovodstvu, Pravilnik o sestavljanju letnih poročil za proračun, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava, Pravilnik o razčlenjevanju in merjenju prihodkov in odhodkov pravnih oseb javnega prava, Pravilnik o enotnem kontnem načrtu za proračun, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava, Pravilnik o načinu in rokih usklajevanja terjatev in obveznosti po 37. členu zakona o računovodstvu, Pravilnik o načinu in stopnjah odpisa neopredmetenih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev, Pravilnik o pripravi konsolidirane premoženjske bilance države in občin, Navodilo o pripravi zaključnega računa državnega in občinskega proračuna ter metodologija za pripravo poročila o doseženih ciljih in rezultatih neposrednih in posrednih uporabnikov proračuna, Slovenski računovodski standardi.

Pomembnejše računovodske informacije so podane v okviru posameznega poglavja na katerega se nanašajo in vsebujejo:

1. POJASNILA K BILANCI STANJA
2. POJASNILA K POSTAVKAM IZKAZA PRIHODKOV IN ODHODKOV – DOLOČENIH UPORABNIKOV
3. POJASNILA K IZKAZU PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO VRSTAH DEJAVNOSTI
4. POJASNILA K POSTAVKAM IZKAZA PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO NAČELU DENARNEGA TOKA
5. ZAKLJUČEK
6. PRILOGE

Pomembnejše računovodske informacije so podane v okviru posameznega poglavja na katerega se nanašajo in pojasnjujejo:

- sodila, ki so bila uporabljena za razmejevanje prihodkov in odhodkov na dejavnost javne službe ter dejavnost prodaje blaga in storitev na trgu;
- vire sredstev za nove nabave in investicijska sredstva.

3.2. POJASNILA K BILANCI STANJA

Podatki tekočega leta, stanje na dan 31. 12. 2023, so prikazani v posameznem podpoglavju.

3.2.1. SREDSTVA

A) DOLGOROČNA SREDSTVA IN SREDSTVA V UPRAVLJANJU

Nepremičnine

V poslovnih knjigah Male ulice so bile na dan 1. 1. 2023 knjižene naslednje nepremičnine:

- zgradba na Prečni ulici 7 v nabavni vrednosti 1.159.169 EUR.

V letu 2023 je bilo v Mali ulici izvedenih del za 13.605 EUR, ki je povečala nabavno vrednost gradbenih objektov »Družinski center Mala ulica. Nabavna vrednost gradbenih objektov tako na dan 31. 12. 2023 znaša v višini **1.184.391 EUR**.

Popravek vrednosti gradbenih objektov po stanju na dan 1. 1. 2023 v višini 291.612 EUR se je v letu 2023 povečal za stroške amortizacije v višini 34.689 EUR in znaša na dan 31. 12. 2023 326.301 EUR.

Oprema in druga opredmetena osnovna sredstva

Nabavna vrednost opreme in drugih opredmetenih osnovnih sredstev (tudi drobní inventar v skupini kontov 041), ki je na dan 1. 1. 2023 znašala 108.969 EUR se je v letu 2023 povečala za nove nabave v višini 9.148 EUR, na dan 31. 12. 2023 je tako znašala **118.117 EUR**.

Opredmetena osnovna sredstva, katerih posamična nabavna vrednost po dobaviteljevem obračunu ne presega 500 EUR, se večinoma izkazuje kot drobní inventar na skupini kontov 041, lahko pa je upoštevan kriterij istovrstnosti sredstev in se uvrsti med opremo. Stvari drobnega inventarja, katerega posamična nabavna vrednost ne presega 100 EUR, so v glavnini razporejene med stroške materiala, razen kadar je upoštevan kriterij istovrstnosti sredstev in je razporejen na skupino kontov 041.

Nakupe opreme in drobnega inventarja smo financirali iz presežka prihodkov nad odhodki iz preteklih let v višini 9.148 EUR. Nabavili smo naslednjo opremo (evidentirano na skupini kontov 040):

Inv.št.	Naziv osnovnega sredstva	Nabavna vrednost v EUR
414	Prenosni računalnik Lenovo IdeaPad Slim3	782,74
415	AHD SNEMALNIK, SAMOSTOJNI 4CH	1.198,43
416	Računalnik SHUTTLE X50V8/15/SSD128	925,14
416/1	Računalnik SHUTTLE X50V8/15/SSD128	78,73
417	Blazine iz 5cm pene in mikrofibre	1.624,94
418	Blazine iz skaja dim 150x78x10 cm	2.737,64
419	Lesena Hišica na vrtu	1.800,00
	SKUPAJ V EUR V LETU 2023	9.147,62

Popravek vrednosti opreme in drobnega inventarja po stanju na dan 1. 1. 2023 v višini 80.773 EUR se je v letu 2023 povečal za stroške amortizacije v višini 12.266 EUR in znaša na dan 31. 12. 2023 **93.039 EUR**.

Sedanja vrednost opreme in drobnega inventarja na dan 31. 12. 2023 znaša **12.266 EUR**.

Neopredmetena sredstva

V letu 2023 nismo imeli novih nabav neopredmetenih sredstev, nabavna vrednost le teh v višini 1.863 EUR se tako v letu 2023 ni spremenila. Popravek vrednosti neopredmetenih sredstev, ki je na dan 1. 1. 2023 znašal 1.864 EUR, se v letu 2023 ni spremenil in je na dan 31. 12. 2023 znašal 1.864 EUR. Sedanja vrednost neopredmetenih sredstev na dan 31. 12. 2023 znaša 0 EUR.

B) KRATKOROČNA SREDSTVA, RAZEN ZALOG IN AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE

Stanje sredstev v blagajni na dan 31. 12. 2023 znaša 1.735 EUR. Sredstva na transakcijskem računu zavoda 4.197 EUR so v višini, ki zagotavljajo nemoteno poslovanje.

Stanje kratkoročnih terjatev do kupcev, brez oslabitve vrednosti kratkoročnih terjatev, znaša 0 EUR. V letu 2023 ni bilo potrebe po slabitvi terjatev.

Izkazane kratkoročne terjatve do uporabnikov enotnega kontnega načrta znašajo 50.063 EUR. Izkazane so terjatve do občine ustanoviteljice za redne decembrske plače in prispevke, za materialne in programske stroške in znašajo 49.621 EUR, ostale terjatve 442 EUR so terjatve do drugih PPU.

Danih predujmov in varščin na dan 31.12.2023 ni bilo. Druge kratkoročne terjatve v skupni višini 6.259 EUR pa zajemajo kratkoročne terjatve do Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije v višini obračunanih boleznin v višini 2.102 EUR, za vstopni DDV v višini 3.072 EUR, terjatev za plačano akontacijo davka od dohodka v višini 321 EUR in druge v znesku 765 EUR.

Aktivne časovne razmejitve, ki so na dan 1.1.2023 znašale v višini 10.968 EUR, so se v letu 2023 povečale, in sicer na vrednost 27.382 EUR, predvsem iz naslova projekta Ministrstva za zdravje zaradi vnaprej vračunanih prihodkov za že nastale stroške.

Znesek aktivnih časovnih razmejitev v znesku 27.382 EUR na dan 31.12.2023 se nanašajo na vnaprej vračunane prihodke, in sicer:

- 18.632 eur za pokrivanje stroškov iz naslova projekta Ministrstva za zdravje,
- 8.750 eur za pokrivanje že nastalih programskih stroškov.

C) ZALOGE

Večjih zalog materiala in drobnega inventarja nimamo. Nabavljamo jih sproti in jih takoj damo v uporabo. Zaloge v čajnici se vodijo v nabavnih cenah in so v mejah, ki zagotavljajo nemoteno poslovanje, in sicer na bilančni presečni dan znašajo v višini 1.326 EUR, vrednost knjig pa 6.808 EUR, skupaj na dan 31. 12. 2023 v višini 8.134 EUR.

3.2.2. OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV

D) KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IN PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE

Kratkoročnih obveznostih za prejete predujme in varščine na dan 31.12.2023 znašajo v višini 20.888 EUR iz naslova prodanih bonov v višini 1.488 EUR in prejetih avansov za projekt – Ministrstva za zdravje v višini 19.400 EUR.

Kratkoročne obveznosti do zaposlenih v višini 23.750 EUR in druge kratkoročne obveznosti iz poslovanja v višini 15.270 EUR (od tega prispevki delodajalca: 11.085 EUR in obveznost za davek na dodano vrednost: 4.145 EUR), izvirajo iz naslova plač, nadomestil, drugih prejemkov iz delovnega razmerja in prispevkov delodajalca za socialno varnost za mesec december 2023 ter obveznosti za davek na dodano vrednost za mesec december 2023 ter druge obveznosti iz poslovanja v višini 40 EUR.

Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev znašajo 32.651 EUR. V plačilo zapadejo v prvih dveh mesecih leta 2024.

V letu 2022 je bil na pasivnih časovnih razmejitvah knjižen odloženi prihodek v višini 2.085 EUR (neporabljena sredstva iz naslova projekta, ki je bil še v teku), medtem ko v letu 2023 odloženih prihodkov ni bilo.

E) LASTNI VIRI IN DOLGOROČNE OBVEZNOSTI

Začetno stanje na kontu 980000 – Obveznosti za sredstva, prejeta v upravljanje od občine ustanoviteljice se je v letu 2023 povečalo za **22.753 EUR**, in sicer:

- za nakup osnovnih sredstev iz presežka prihodkov nad odhodki iz preteklih let v višini 324 EUR,
- za investicijske zahtevke do MOL v višini 22.4291 EUR.

Obveznosti za sredstva, prejeta v upravljanje od Mestne občine Ljubljana smo zmanjšali za obračunano amortizacijo v višini **45.754 EUR**. Končno stanje obveznosti za sredstva, prejeta v upravljanje od Mestne občine Ljubljane na dan 31. 12. 2023 znaša **882.097 EUR**.

Presežek prihodkov nad odhodki na dan 31.12.2023 znaša **640 EUR** in izkazuje lanskoletno stanje presežka (6.641 EUR), ki je zmanjšan za financiranje nakupov opreme, drobnega inventarja ter drugih opredmetenih in neopredmetenih osnovnih sredstev iz presežka v višini 325 EUR in zmanjšan za presežek odhodkov na prihodki v višini 5.676 EUR dosežen v letu 2023.

STANJE PRESEŽKA PRIHODKOV NAD ODHODKI KTO 985	01.01.2023
01.01.2023	6.641
TEKOČI PRESEŽEK O NAD P	5.676
NABAVA OSNOVNIH SREDSTEV V 2023	325
DAVEK OD DOHODKA	0
SKUPAJ STANJE NA DAN 31.12.2023	640

V bilanci stanja ne izkazujemo kontov izvenbilančne evidence.

3.3. POJASNILA K POSTAVKAM IZKAZA PRIHODKOV IN ODHODKOV

3.3.1. POJASNILA K POSTAVKAM IZKAZA PRIHODKOV IN ODHODKOV

Izkaz prihodkov in odhodkov zajema celotno poslovanje Male ulice.

3.3.2. PRIHODKI

Celotni prihodki Male ulice v letu 2023 znašajo 835.400 EUR. Sestavljeni so iz prihodkov od prodaje proizvodov in storitev, finančnih prihodkov, prevrednotovalnih poslovnih prihodkov in drugih prihodkov.

Prihodki od prodaje proizvodov in storitev znašajo 833.472 EUR in so sestavljeni iz prejetih sredstev državnega proračuna, nakazil občine ustanoviteljice za tekoče poslovanje zavoda, plačila staršev za programe zavoda ter prejetih donacij

Prihodki od prodaje blaga in materiala znašajo 798 EUR.

3.3.3. ODHODKI

Celotni odhodki v letu 2023 znašajo 841.076 EUR. Njihova struktura je sledeča:

1. stroški blaga, materiala in storitev: 435.900 EUR,
2. stroški dela: 405.173 EUR,
3. drugi stroški: 3 EUR.

Amortizacija je obračunana v skladu s predpisanimi stopnjami in predpisi. Celotna obračunana amortizacija, ki je v letu 2023 znašala 46.955 EUR in je prenesena v breme obveznosti posameznega vira.

Pojasnila k posameznim postavkam, ki bistveno odstopajo od plana oziroma v primerjavi s preteklim letom (glej Prilogo »Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov za leto 2023 v primerjavi z realizacijo 2022 in planom za 2023«):

Podjemne pogodbe v Finančnem načrtu niso bile planirane, zaradi zahtev financerja (omejitev avtorskih pogodb oz. računov za izvedbo zunanjih izvajalcev) smo se odločili z eno od zunanjih izvajalk sodelovati na podlagi podjemne pogodbe.

Stroški študentskega servisa so močno presegle načrtovane zaradi naknadnega velikega povečanja števila mest v počitniškem varstvu in okrepljenega uličnega dela. Dodatni stroški so nastali tudi zaradi odpovedi ene od sodelavk, katere delovne naloge smo nadomeščali s študenti. Stroške smo krili iz prihrankov na postavki "Stroški storitev - zunanji izvajalci programov Zavoda".

Prav tako smo zaradi konca epidemije imeli tudi več stroškov službenih poti v tujino, ki so se krili iz programskih in projektnih sredstev.

3.3.4. DAVEK OD DOHODKOV PRAVNIH OSEB

Pri izračunu davka od dohodkov pravnih oseb smo upoštevali Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2) in Pravilnik o opredelitvi pridobitne in nepridobitne dejavnosti (Ur.l. 109/2007 s spremembami), ki podrobneje opredeljuje, kaj šteje med pridobitno oz. nepridobitno dejavnost. Tako se iz davčne osnove izvzamejo donacije, sredstva za izvajanje javne službe iz javnofinančnih virov in namenska javna sredstva, medtem ko se sredstva za izvajanje javne službe iz drugih virov, npr. doplačila uporabnikov, obravnavajo kot pridobitni

dohodki. Kot dohodki iz opravljanja nepridobitne dejavnosti se štejejo tudi obresti za sredstva na podračunih, ki so vključeni v sistem enotnega zakladniškega računa (EZR) države oz. občin, ter obresti za vloge, naložene v okviru EZR države oz. občin. Za pridobitne se štejejo bančne obresti za vezane vloge, ki presegajo 1.000,00 EUR letno.

V letu 2023 smo tako iz davčnega obračuna izvzeli prihodke in odhodke iz nepridobitne dejavnosti. Pri ugotavljanju odhodkov smo se odločili za sorazmerno ugotavljanje odhodkov od pridobitne dejavnosti glede na delež nepridobitnih prihodkov v celotnih prihodkih.

Davčno osnovo za izračun davka od dohodkov pravnih oseb smo zmanjšali za olajšavo za investiranje v višini 40% vrednosti nabav opreme, ki jo uporabljamo tudi za pridobitno dejavnost, in smo jih kupili iz presežka prihodkov nad odhodki iz preteklih let. Ob upoštevanju naštetih dejstev znaša v našem zavodu v letu 2023 davek od dohodkov pravnih oseb 0 EUR.

3.3.5. POSLOVNI IZID

Razlika med prihodki in odhodki prikazuje negativen poslovni izid – presežek odhodkov nad prihodki. Dosežen poslovni izid odhodkov nad prihodki v letu 2023 znaša 5.676 EUR.

3.4. POJASNILA K IZKAZU PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO VRSTAH DEJAVNOSTI

V teoriji in praksi obstajajo različna stališča o razločevanju med javnimi službami in drugimi dejavnostmi. Različna mnenja so predvsem o tem, kdaj gre za dejavnost javne službe in kdaj za druge dejavnosti ter katere sploh so druge dejavnosti. Običajno se jih označuje kot gospodarske, tržne, pridobitne, lastne dejavnosti. K nejasnostim sta prispevali tako zakonodaja kot praksa. Prva predvsem z nedosledno, nejasno in nedoločeno opredelitvijo pridobitne, tržne, gospodarske in lastne dejavnosti v predpisih, druga pa z opravljanjem različnih dejavnosti in z razpolaganjem s sredstvi, pridobljenimi iz različnih dejavnosti. Zaradi nejasnosti so nekatera ministrstva izdala tudi posebna navodila oz. zavzela stališča.

Obrazec prihodki in odhodki po vrstah dejavnosti je po vsebini enak izkazu prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov, le da so v njem podatki po vrstah prihodkov, odhodkov oziroma stroškov, ki se nanašajo na leto 2023, razdeljeni na podatke za dejavnost javne službe in podatke za tržno dejavnost.

3.4.1. UPORABLJENA SODILA ZA RAZMEJITEV PRIHODKOV IN ODHODKOV

Pri sestavi izkaza prihodkov in odhodkov po vrstah dejavnosti so bile upoštevane ugotovitve in priporočila izvedene Revizije pravilnosti poslovanja javnega zavoda Mala ulica. Zavod je 1.12.2020 sprejel Prilogo 1 k Navodilom in postopkom izvajanja notranjih kontrol na finančno računovodskem področju v JZ Mala ulica – Sodila za razmejevanje prihodkov in odhodkov med javno službo in tržno dejavnostjo. Med prihodki in odhodki tržne dejavnosti so tako upoštevani prihodki in odhodki, ki se nanašajo na prodajo:

- organizacij praznovanj rojstnih dnevor,
- storitev gostinske dejavnosti,
- knjig, oblačil in drugega promocijskega materiala,
- izobraževanj, predavanj s področij, ki ne pomenijo izvajanja javne službe,
- prostorov v uporabo,

- drugih oblik prodaje blaga in storitev, ki niso opredeljene kot javna služba.

Sodila so bila po naknadni notranji reviziji spremenjena oziroma dopolnjena dne 13.10.2021.

3.4.2. RAZMEJITEV ODHODKOV

Pri delitvi odhodkov na dejavnost javne službe in tržno dejavnost se v javnih zavodih najpogosteje uporabi razmerje, ki je bilo doseženo pri prihodkih. Problem razmejevanja odhodkov je povezan s spremljanjem stroškov po stroškovnih mestih, mestih odgovornosti in kontih, kar je večkrat zaradi različnih okoliščin težko urediti. Vprašanje je, koliko stroškov v javnih zavodih dejansko nastaja pri izvajanju redne javne službe, ki se financira iz javnih virov, koliko pri opravljanju storitev javne službe za trg in koliko pri izvajanju lastnih tržnih dejavnosti (v nadaljevanju opredeljena tržna dejavnost).

Razmejitev odhodkov javnega zavoda se opravi tako, da se nekateri odhodki lahko že na podlagi dokumentacije neposredno pripišejo ustrezni dejavnosti, druge odhodke pa je potrebno razvrstiti na podlagi ustreznih sodil, o čemer govori Pravilnik o sestavljanju letnih poročil za proračun, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava v 23. členu. Javni zavod uporabi razmerje med prihodki, doseženimi pri opravljanju posamezne dejavnosti.

Ločeno upoštevamo vse stroške, ki so neposredno vezani na tržno dejavnost in so razvidni iz stroškovnega mesta (SM 310, 311,312, 320, ključ 100%):

- nabava materiala, blaga in storitev, ki se neposredno nanašajo na izvajanje tržne dejavnosti,
- stroški dela (zaposlenih, zunanjih izvajalcev in študentov), ki se neposredno nanašajo na izvajanje tržne dejavnosti,
- stroški kupljenega materiala, blaga in storitev, katerih porabo se neposredno nanaša na izvajanje tržne dejavnosti,
- stroški kala, razsipa, okvar in loma materiala in blaga, katerih poraba se neposredno nanaša na izvajanje tržne dejavnosti,
- stroški izobraževanja in strokovne literature, ki se neposredno nanašajo na izvajanje tržne dejavnosti,
- stroški nakupa osnovnih sredstev, amortizacije in drobnega materiala, ki se neposredno nanašajo na izvajanje tržne dejavnosti in
- drugi stroški, ki se neposredno nanašajo na izvajanje tržne dejavnosti

Posredni stroški, ki jih je mogoče pripisati dejavnosti javne službe in tržni dejavnosti, se lahko na podlagi pojasnila MF, v skrajnem primeru, če ni ustrežnejših sodil, razmejujejo po ključu, ki predstavlja razmerje med prihodki od javne službe in prihodki od opravljanja prodaje blaga in storitev. Ključ določi svet zavoda vsako leto najkasneje 1. marca za tekoče leto na podlagi finančnega poročila in bilance stanja za preteklo leto.

Posredni stroški, ki se delijo po letnem ključu, so:

- stroški pisarniškega materiala,
- stroški splošnega materiala in storitev (str. plačilnega prometa in bančnih storitev),
- stroški posebnega materiala in storitev,
- stroški energentov,
- stroški komunalnih storitev,

- stroški transportnih storitev (prevozi, PTT, telekomunikacije),
- stroški tekočega vzdrževanja,
- drugi stroški, ki jih je mogoče pripisati tako tržni dejavnosti kot javni službi.

Stroški, ki se vežejo izključno na javno službo, niso predmet razdelitve po ključu. Ti stroški so:

- stroški dela (zaposlenih, zunanjih izvajalcev in študentov), ki se neposredno nanašajo na izvajanje osnovne dejavnosti zavoda,
- stroški kupljenega materiala, blaga in storitev, katerih poraba se neposredno nanaša na izvajanje osnovne dejavnosti zavoda,
- stroški nakupa osnovnih sredstev, amortizacije in drobnega materiala, ki se neposredno nanašajo na izvajanje osnovne dejavnosti zavoda,
- stroški službenih potovanj,
- stroški za nakup strokovne literature in strokovnih izobraževanj,
- stroški intelektualnih storitev, ki se vežejo na izvajanje osnovne dejavnosti zavoda,
- stroški drobnega materiala, ki se vežejo na izvajanje osnovnega programa zavoda,
- stroški marketinga,
- stroški reprezentance,
- stroški zavarovalnih premij,
- stroški izvajanja mednarodnih projektov in projektov, financiranih iz državnih virov, fundacij ipd.

Po sklepu sveta zavoda z dne 23. 2. 2023 je bil določen letni ključ za razdelitev stroškov med javno službo in tržno dejavnostjo, in sicer v višini 5,66 %. Stroški so se po tem ključu obračunavali od 1. 3. 2023 dalje in bodo v uporabi do sprejetja novega ključa oz. do 1. 3. 2024.

3.4.3. POSLOVNI IZID

Dosežen poslovni izid za izvajanje javne službe je 25.514 EUR (presežek odhodkov nad prihodki), za izvajanje tržne dejavnosti pa 19.838 EUR (presežek prihodkov nad odhodki).

3.5. POJASNILA K POSTAVKAM IZKAZA PRIHODKOV IN ODHODKOV DOLOČENIH UPORABNIKOV PO NAČELU DENARNEGA TOKA

Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu denarnega toka je evidenčni izkaz, v katerega se vpisujejo podatki o prihodkih in odhodkih, ki jih določeni uporabnik izkazujejo v poslovnih knjigah po devetem odstavku 16. člena Pravilnika o razčlenjevanju in merjenju prihodkov in odhodkov.

Pri prepoznavanju prihodkov in odhodkov, ki se knjižijo evidenčno, smo upoštevali računovodsko načelo denarnega toka – plačane realizacije (ne pa pravilo iz slovenskih računovodskih standardov – načelo nastanka poslovnega dogodka). Zato podatki o odhodkih in prihodkih, izkazani na predpisanih evidenčnih kontih, niso primerljivi s podatki, izkazanimi na kontih skupine 46 – Zaračunani odhodki določenih uporabnikov Enotnega kontnega načrta (EKN), in 76 – Zaračunani prihodki določenih uporabnikov Enotnega kontnega načrta (EKN). Sestavni del tega izkaza sta Izkaz računa finančnih terjatev in naložb določenih uporabnikov in Izkaz računa financiranja določenih uporabnikov.

Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu denarnega toka vsebuje podatke o prihodkih in odhodkih obračunskega obdobja za izvajanje javne službe in ločeno podatke o prihodkih in odhodkih od prodaje blaga in storitev na trgu. Razmejitev prihodkov je narejena na podlagi dejanskega stanja. Za razmejitev odhodkov pa so upoštevani enaki kriteriji kot pri Izkazu prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po vrstah dejavnosti.

3.5.1. PRIHODKI

Prihodki po načelu denarnega toka v letu 2023 znašajo 829.087 EUR.

Prihodki za izvajanje javne službe znašajo 773.858 EUR. Sestavljeni so iz prihodkov iz sredstev javnih financ (prejeta sredstva iz državnega proračuna, prejeta sredstva iz občinskega proračuna in prejeta sredstva iz državnega proračuna iz sredstev proračuna Evropske unije) in drugih prihodkov za izvajanje dejavnosti javne službe. Druge prihodke za izvajanje dejavnosti javne službe sestavljajo prihodki od prodaje blaga in storitev iz naslova izvajanja javne službe (prihodki od izvajanje programa zavoda).

Prihodke od prodaje blaga in storitev na trgu v višini 54.325 EUR smo dosegli s prodajo rojstnih dnevor, gostinskih storitev v čajnici, prodajo knjig Neverjetna leta, Ustvarjalnice, Bralni dnevnik in Igriva vadba.

3.5.2. ODHODKI

Odhodki po načelu denarnega toka v letu 2023 znašajo 831.720 EUR.

Odhodki za izvajanje javne službe znašajo 801.713 EUR. Sestavljajo jih odhodki za plače, prispevke, blago in storitve in investicijski odhodki. Investicijski odhodki v letu 2023 znašajo 22.753 EUR.

Odhodki iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu v višini 30.007 EUR so prav tako sestavljeni iz odhodkov za blago in storitve ter izplačila delovne uspešnosti iz prodaje na trgu.

Najvišjo postavko odhodkov po denarnem toku »Drugi operativni odhodki« v višini 241.778 EUR sestavljajo:

- odhodki za delo preko študentskega servisa v višini 100.231 EUR,
- odhodki za strokovno izobraževanje zaposlenih v višini 6.840 EUR,
- odhodki za storitve odvetnikov, notarjev in drugo v višini 8.674 EUR,
- odhodki za sejnine udeležencem odborov v višini 330 EUR,
- odhodki za bančne storitve in storitve plačilnega prometa 807 EUR
- odhodki iz naslova avtorskih in podjemnih pogodb v višini 4.677 in
- drugi odhodki za izvajanje programov zavoda 119.663 EUR, in sicer:
 - odhodki za izvajanje osnovnega programa zavoda (SM 220) v višini 62.288 EUR
 - odhodki za izvajanje počitniškega varstva (SM 601-607) v višini 11.290 EUR
 - odhodki za izvajanje projektov Ministrstva za zdravje in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (SM 627,631) v višini 32.937 EUR ter
 - drugi odhodki za delovanje zavoda v višini 13.148 EUR.

3.5.3. POSLOVNI IZID PO DENARNEM TOKU

Razlika med prihodki in odhodki po načelu denarnega toka prikazuje negativen poslovni izid – presežek odhodkov nad prihodki. Dosežen negativen poslovni izid znaša 2.633 EUR.

Izkaz računa financiranja nam kaže zmanjšanje sredstev na računu kot razliko med prihodki in odhodki iz denarnih tokov.

3.5.4. POJASNILO GLEDE IZRAČUNA PRESEŽKA V SKLADU Z ZAKONOM O FISKALNEM PRAVILU in ZAKONOM O IZVRŠEVANJU PRORAČUNOV REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LETI 2020 IN 2021

Zakon o fiskalnem pravilu (Uradni list RS, št. 55/2015, v nadaljevanju ZFisP) v 5. členu med drugim določa, da se presežki, ki jih posamezna institucionalna enota sektorja država ustvari v posameznem letu, zbirajo na ločenem računu. Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2017 in 2018 (Uradni list RS, št. 80/2016, v nadaljevanju ZIPRS1718) v 77. členu določa izračunavanje presežkov institucionalnih enot sektorja država, in sicer v 5. točki 77. člena pravi: javne agencije in javni zavodi izračunavajo zbrane presežke preteklih let po denarnem toku, in jih zmanjšajo za neplačane obveznosti, neporabljena namenska sredstva, ki so namenjena za financiranje izdatkov v prihodnjem obdobju in ki so evidentirana na kontih časovnih razmejitev, ter neporabljena sredstva za investicije.

V skladu s 77. členom ZIPRS 2021 v Mali ulici v letu 2023 izračunavamo presežek odhodkov nad prihodki po načelu denarnega toka v višini 2.633 EUR. Ker je negativen rezultat (presežek odhodkov nad prihodki), se po ZIPSR2021 presežek dodatno ne evidentira.

Presežek v skladu s ZFisP in ZIPRS2021 za leto 2023:

presežek odhodkov nad prihodki po denarnem toku 2023	2.633
neplačane obveznosti 2023	96.327
neporabljena namenska sredstva za financiranje izdatkov 2023	0
neporabljena namenska sredstva za investicije 2023	0
presežek prihodkov zmanjšan za neplačane obveznosti in namenska sredstva	0
presežek prihodkov v skladu s ZFisP za leto 2021	0

presežek odhodkov nad prihodki v 2023, ugotovljen po obračunskem načelu	5.676
presežek prihodkov za leto 2023 v skladu s ZFisP	0
presežek prihodkov nad odhodki, ki se lahko uporabi v skladu z akti o ustanovitvi	6.316
presežek prihodkov nad odhodki, po pokrivanju presežka O nad P v 2023	640

3.6. ZAKLJUČEK

Letno poročilo Javnega zavoda Mala ulica za leto 2023 bo obravnaval svet zavoda na seji v mesecu februarju 2023.

Priloge

- Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu obračunskega toka od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023;
- Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu denarnega toka od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023 v primerjavi z realizacijo 2022 in načrtom 2023;

Ljubljana, februar 2023

Eva Strmljan Kreslin, direktorica

PRILOGA 1

Ime uporabnika: MALA ULICA
Sedež uporabnika: Prečna ulica 7, 1000 LJUBLJANA
Šifra proračunskega uporabnika: 73237

Kraj in datum: LJUBLJANA, 9. 2. 2024
Oseba, odgovorna za sestavitev bilance
VIZIJA RAČUNOVODSTVO D.D.
Odgovorna oseba: EVA STRMLJAN KRESLIN

Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu obračunskega toka za leto 2023

ČLENITEV KONTOV	NAMEN PORABE OZ. VRSTA PRIHODKA						
		Realizacija 2022	načrt 2023	Realizacija 2023	Indeks Realizacija/FN	Indeks 23/22	
1	2	6	5	6	7	8	
	A) PRIHODKI OD POSLOVANJA	765.812	733.795	834.270	1,12	1,08	
760	PRIHODKI OD PRODAJE PROIZVODOV IN STORITEV	765.598	733.295	833.472	1,12	1,08	
	POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	0		0	0,00	0,00	
	ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	0		0	0,00	0,00	
761	PRIHODKI OD PRODAJE BLAGA IN MATERIALA	214	500	798	1,60	3,73	
762	B) FINANČNI PRIHODKI	116	0	1.027	0,00	8,85	
7620	Prihodki od obresti	116		1.027	0,00	8,85	
7629	Drugi finančni prihodki	0		0	0,00	0,00	
763	C) DRUGI PRIHODKI (prejete kazni in odškodnine, nenamenske donacije in drugi izredni prihodki)	0	0	0	0,00	0,00	
	C) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI PRIHODKI	0	0	0	0,00	0,00	
del 764	PRIHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	0	0	0	0,00	0,00	
del 764	DRUGI PREVREDNOTOVALNI PRIHODKI	140	0	103	0,00	0,74	
	D) CELOTNI PRIHODKI	766.068	733.795	835.400	1,13	1,08	
del 466	E) STROŠKI MATERIALA IN STORITEV	426.014	448.661	435.900	0,94	0,99	
	NABAVNA VREDNOSTI PRODANEGA MATERIALA IN BLAGA	17.022	6.000	16.149	2,69	0,95	
460	STROŠKI MATERIALA	71.414	47.896	58.470	1,20	0,80	
	Str. električne energije	1.330	1.848	1.545	0,64	0,89	
	Str. ogrevanja	6.563	3.285	5.014	1,39	0,70	
	str. vode	2.242	1.489	2.059	1,28	0,85	
	Str. živil za otroke počitniško varstvo	26.218	18.026	25.760	1,43	0,98	
	Stroški vzdrž. osnovnih sredstev	0	291	0	0,00	0,00	
	Str. hišnega perila, didaktičnih pripomočkov in odpis drobnega inventarja	9.645	5.900	11.187	1,88	1,13	
	Str. zdravil, sanitarnega materiala	0	350	0	0,00	0,00	
	Stroški strokov.literature	1.604	3.000	1.728	0,58	1,08	
	Str. pisarniškega materiala,	4.731	3.021	1.662	0,55	0,35	
	Drugi stroški materiala	15.832	4.314	4.518	1,05	0,29	
	Str. čistil	559	220	343	1,35	0,53	
	Str. materiala za tekoče vzdrževanje	0	300	190	0,63	0,00	
	Zaščitna sredstva za zaposlene- delovna oprema	510	2.300	521	0,23	1,02	
	Str. materiala za pogostitve-rojstni dnevi	1.980	3.552	3.943	1,11	1,99	
461	STROŠKI STORITEV	337.578	394.765	361.281	0,89	1,04	
	Str. komunalnih storitev (odvoz odpadkov deratizacija...)	711	652	1.260	1,80	1,65	
	Stroški storitev - zunanji izvajalci prognoamv Zavoda	145.878	270.268	136.404	0,95	2,35	
	Stroški vzdrževanja opreme	12.865	14.561	11.631	0,89	1,01	
	Str. tekočega vzdrževanja prostorov	2.741	11.580	6.125	0,39	1,64	
	Str. čiščenja	16.742	12.207	23.881	1,84	1,41	
	Stroški zavarovanj	0	0	0	0,00	0,00	
	Stroški varovanja zgradb in prostorov	973	726	0	0,00	0,00	
	Stroški plačilnega prometa	136	75	75	0,92	0,51	
	Stroški bančnih storitev	451	302	542	1,64	1,10	
	Računovodske in revzijske storitve	14.353	12.476	13.967	1,12	0,97	
	Str. marketinga	48	1.040	14.302	13,75	297,96	
	Stroški storitev notarskih in odvetniških storitev	8.672	5.808	8.589	1,36	0,97	
	Stroški izobraževanja delavcev	5.981	4.527	4.905	1,08	0,82	
	Str. zdravniških pregledov zaposlenih	883	1.650	317	0,19	0,36	
	Stroški drugih intelektualnih storitev	0	1.212	0	0,00	0,00	
	Prevozne storitve	516	643	660	1,03	1,28	
	Stroški telefona in drugih komunikacijskih sredstev	5.211	3.543	5.317	1,50	1,02	
	Povračila stroškov službenih poti v državi	0	8	0	0,00	0,00	
	Povračila stroškov službenih poti v tujini	16.923	0	7.294	0,00	0,43	
	Str. poštnih storitev	1.250	649	1.273	1,87	0,97	
	Stroški dela študentov	87.344	36.000	102.501	2,85	1,17	
	Druge storitve	7.305	4.000	4.519	1,13	0,62	
	Str. reprezentance	594	2.500	1.676	0,67	2,82	
	Program	0	3.000	0	0,00	0,00	
	Stroški najemnin in zakupnin	5.989	5.000	8.344	1,58	1,32	
	Str. kotizacij (konference, seminarji)	0	3.000	0	0,00	0,00	
	Str. avtorskih honorarjev	1.945	0	6.427	0,00	2,65	
	Str. članarin	50	550	50	0,09	1,00	
	F. STROŠKI DELA	330.729	279.382	405.173	1,45	1,23	
4640	Plače zaposlenih (1.bruto)	252.928	222.903	313.235	1,41	1,24	
4642	Stroški prevoza na delo in iz dela	7.317	3.181	6.172	1,94	0,84	
4643	Stroški prehrane med delom	10.858	8.647	15.018	2,26	1,41	
4644	Regres za letni dopust	14.148	8.800	14.348	1,63	1,01	
4646	Prispěvki delodajalcev za socialno varnost - stroški dela - del	41.357	33.995	50.546	1,49	1,22	
4648	Premija za dodatno pokojninsko zavarovanje	4.321	3.856	4.947	1,28	1,14	
4649	Drugi stroški dela	0	0	909	0,00	0,00	
462	G) AMORTIZACIJA	2.494	912	0	0,00	0,00	
4620	Amortizacija NDS in OOS javne službe	48.958	45.640	48.955	1,03	0,96	
4621	Amortizacija NDS in OOS iz donacij	0	0	0	0,00	0,00	
4629	Zmanjšanje amortizacije, ki se nadomešča v breme obveznosti do virov sredstev oz. prejetih donacij	46.464	44.728	46.955	1,05	1,01	
463	H) REZERVACIJE za stroške reorg. in izgube iz kočljivih pogodb (ne za investicijsko)	0	0	0	0,00	0,00	
del 465	I) DAVEK OD DOBIČKA	0	0	0	0,00	0,00	
del 465	J) OSTALI DRUGI STROŠKI	36	0	3	0,00	0,08	
467	K) FINANČNI ODHODKI	0	0	0	0,00	0,00	
4670	Odhodki za obresti	33		0	0,00	0,00	
46701	Odhodki zamudnih obresti do dobaviteljev	0		0	0,00	0,00	
4679	Drugi finančni odhodki	0		0	0,00	0,00	
468	L) DRUGI ODHODKI	0	0	0	0,00	0,00	
	M) PREVREDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI	15	0	0	0,00	0,00	
del 469	ODHODKI OD PRODAJE OSNOVNIH SREDSTEV	0	0	0	0,00	0,00	
del 469	OSTALI PRVERDNOTOVALNI POSLOVNI ODHODKI	15	0	0	0,00	0,00	
	N) CELOTNI ODHODKI	759.288	728.955	841.076	1,14	1,09	
	O) PRESEŽEK PRIHODKOV	6.780	4.840	-5.676	-0,30	-0,21	
	P) PRESEŽEKO ODHODKOV	0	0	0	0,00	0,00	
	Presežek preteklih let namenjen pokritju odhodkov obračunskega obdobja	0	0	5.676	0,00	0,00	
				0		0,00	

PRILOGA 2

Izkaz prihodkov in odhodkov določenih uporabnikov po načelu denarnega toka od 1.1.2023 do 31.12.2023

ČLENITEV KONTOV	NAZIV KONTA	načrt 2022	Realizacija 2022	načrt 2023	Realizacija 2023	Indeks Real/FN	Indeks 2023/2022
1	2	5=17		5=17			
	I. SKUPAJ PRIHODKI	686.758	745.614	762.450	829.087	1,09	1,11
	1. PRIHODKI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE	668.758	701.692	720.450	774.762	1,08	1,10
	A. Prihodki iz sredstev javnih financ	609.758	611.560	628.000	623.498	0,99	1,01
	a) Prejeta sredstva iz državnega proračuna	175.013	180.385	110.000	116.592	1,06	0,65
del 7400	Prejeta sredstva iz državnega proračuna za tekočo porabo	175.013	180.385	110.000	116.592	1,06	0,65
del 7400	Prejeta sredstva iz državnega proračuna za investicije	0	0	0	0	0,00	0,00
	b) Prejeta sredstva iz občinskega proračuna	418.197	408.897	518.000	503.169	0,97	1,23
del 7401	Prejeta sredstva iz občinskih proračunov za tekočo porabo	405.500	396.201	508.000	486.364	0,96	1,23
del 7401	Prejeta sredstva iz občinskih proračunov za investicije	12.697	12.696	10.000	16.805	1,68	1,32
	c) Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7402	Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja za tekočo porabo	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7402	Prejeta sredstva iz skladov socialnega zavarovanja za investicije	0	0	0	0	0,00	0,00
	d) Prejeta sredstva iz javnih skladov in agencij	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7403	Prejeta sredstva iz javnih skladov za tekočo porabo	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7403	Prejeta sredstva iz javnih skladov za investicije	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7404	Prejeta sredstva iz agencij za tekočo porabo	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7404	Prejeta sredstva iz agencij za investicije	0	0	0	0	0,00	0,00
del 740	e) Prejeta sredstva iz proračunov iz naslova tujih donacij	0	0	0	0	0,00	0,00
741	f) Prejeta sredstva iz državnega proračuna iz sredstev proračuna EU	16.548	22.278	7.450	3.737	0,00	0,00
	B. Drugi prihodki za izvajanje dejavnosti javne službe	59.000	90.132	92.450	151.264	1,68	1,72
del 7130	Prihodki od prodaje blaga in storitev iz naslova izvajanja javne službe	59.000	90.031	85.000	124.126	1,46	1,38
del 7102	Prejete obresti	0	81	0	904	0,00	11,16
del 7100	Prihodki od udeležbe na dobičku in dividend ter presežkov prihodkov nad odhodki	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7141	Drugi tekoči prihodki iz izvajanja javne službe	0	0	0	0	0,00	0,00
72	Kapitalski prihodki	0	0	0	0	0,00	0,00
730	Prejete donacije iz domačih virov	0	20	0	26.234	0,00	1.311,70
731	Prejete donacije iz tujine	0	0	0	0	0,00	0,00
732	Donacije za odpravo posledic naravnih nesreč	0	0	0	0	0,00	0,00
786	Ostala prejeta sredstva iz proračuna Evropske unije	0	0	0	0	0,50	0,00
787	Prejeta sredstva od drugih evropskih institucij	0	0	0	0	0,00	0,00
	2. PRIHODKI OD PRODAJE BLAGA IN STORITEV NA TRGU	18.000	43.922	42.000	54.325	1,29	1,24
del 7130	Prihodki od prodaje blaga in storitev na trgu	18.000	43.922	42.000	54.325	1,29	1,24
del 7102	Prejete obresti	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7103	Prihodki od najemnin, zakupnin in drugi prihodki od premoženja	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7100	Prihodki od udeležbe na dobičku in dividend ter presežkov prihodkov nad odhodki	0	0	0	0	0,00	0,00
del 7141	Drugi tekoči prihodki, ki ne izhajajo iz izvajanja javne službe	0	0	0	0	0,00	0,00
	II. SKUPAJ ODHODKI	677.128	798.791	754.950	831.720	1,10	1,04
	1. ODHODKI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE	667.128	780.148	724.950	801.713	1,11	1,03
	A. Plače in drugi izdatki zaposlenim	303.564	302.932	393.192	341.277	0,87	1,13
del 4000	Plače in dodatki	255.064	236.079	331.966	269.120	0,81	1,14
del 4001	Regres za letni dopust	11.550	11.053	15.587	14.288	0,92	1,29
del 4002	Povračila in nadomestila	19.450	19.613	24.339	21.196	0,87	1,08
del 4003	Sredstva za delovno uspešnost	14.500	33.359	16.500	33.007	2,00	0,99
del 4004	Sredstva za nadurno delo	3.000	2.828	4.800	2.757	0,57	0,97
del 4005	Plače za delo nerezidentov po pogodbi	0	0	0	0	0,00	0,00
del 4009	Drugi izdatki zaposlenim	0	0	0	909	0,00	0,00
	B. Prispevki delodajalcev za socialno varnost	46.436	49.842	61.976	54.450	0,88	1,09
del 4010	Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	23.942	24.815	32.220	27.193	0,84	1,09
del 4011	Prispevek za zdravstveno zavarovanje	17.813	19.603	22.440	21.804	0,98	1,12
del 4012	Prispevek za zaposlovanje	179	250	216	257	1,20	1,04
del 4013	Prispevek za starševsko varstvo	255	280	1.560	307	0,20	1,11
del 4015	Premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, na podlagi ZKDPZJU	4.247	4.894	5.540	4.889	0,89	1,01
	C. Izdatki za blago in storitve za izvajanje javne službe	304.431	418.304	254.782	383.233	1,50	0,92
del 4020	Pisarniški in splošni material in storitve	50.000	59.261	50.160	70.003	1,41	1,19
del 4021	Posebni material in storitve	30.000	31.597	23.000	34.639	1,51	1,10
del 4022	Energija, voda, komunalne storitve in komunikacije	16.500	17.185	16.635	16.337	0,98	0,95
del 4023	Prevozni stroški in storitve	400	599	400	687	1,72	1,15
del 4024	Izdatki za službena potovanja	10.390	13.134	4.000	5.494	1,37	0,42
del 4025	Tekoče vzdrževanje	7.000	11.549	17.250	6.006	0,35	0,52
del 4026	Poslovne najemnine in zakupnine	2.000	5.358	4.000	8.289	2,07	1,55
del 4027	Kazni in odškodnine	0	0	0	0	0,00	0,00
del 4028	Davek na izplačane plače	0	0	0	0	0,00	0,00
del 4029	Drugi operativni odhodki	188.141	279.621	139.337	241.778	1,73	0,86
403	D. Plačila domačih obresti	0	0	0	0	0,00	0,00
404	E. Plačila tujih obresti	0	0	0	0	0,00	0,00
410	F. Subvencije	0	0	0	0	0,00	0,00
411	G. Transferi posameznikom in gospodinjstvom	0	0	0	0	0,00	0,00
412	H. Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	0	0	0	0	0,00	0,00
413	I. Drugi tekoči domači transferji	0	0	0	0	0,00	0,00
	J. Investicijski odhodki	12.697	9.070	15.000	22.753	1,52	2,51
4200	Nakup zgradb in prostorov	0	0	0	0	0,00	0,00
4201	Nakup prevoznih sredstev	0	0	0	0	0,00	0,00
4202	Nakup opreme	5.000	9.070	5.000	9.148	0,60	0,33
4203	Nakup drugih osnovnih sredstev	0	0	0	0	0,00	0,00
4204	Novogradnja, rekonstrukcija in adaptacije	0	0	0	0	0,00	0,00
4205	Investicijsko vzdrževanje in obnove	7.697	0	10.000	13.605	1,98	0,00
4206	Nakup zemljišč in naravnih bogastev	0	0	0	0	0,00	0,00
4207	Nakup nematerialnega premoženja	0	0	0	0	0,00	0,00
4208	Študije o izvedljivosti projektov, projektna dokumentacija, nadzor, investicijski inženiring	0	0	0	0	0,00	0,00
4209	Nakup blagovnih rezerv in intervencijskih zalog	0	0	0	0	0,00	0,00
	2. ODHODKI IZ NASLOVA PRODAJE BLAGA IN STORITEV NA TRGU	10.000	18.643	30.000	30.007	1,00	1,61
del 400	A. Plače in drugi izdatki zaposlenim iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	0	1.426	0	3.321	0,00	2,46
del 401	B. Prispevki delodajalcev za socialno varnost iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	0	301	0	598	0,00	1,87
del 402	C. Izdatki za blago in storitve iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu	10.000	16.916	30.000	26.087	0,86	1,53
	TRANSFER - STROŠKI DELA	336.758	392.840	307.282	433.360	1,41	1,10
	III/1 PRESEŽEK PRIHODKOV NAD ODHODKI	9.630	0	7.500	0	0,00	0,00
	III/2 PRESEŽEK ODHODKOV NAD PRIHODKI	0	53.177	0	2.633	0,00	0,05